

PROJEKT

**PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA DLA MIASTA
ZAWIDÓW**

NA LATA 2005 – 2008

Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2009-2012

Wykonawca:

BBF Sp. z o.o.

ul. Dąbrowskiego 461

60-451 Poznań

Kwiecień 2005

Spis Treści

1	WSTĘP	5
1.1	Podstawa prawna opracowania	5
1.2	Koncepcja "Programu ochrony środowiska"	6
1.2.1	Forma realizacji zamówienia.....	10
1.3	Założenia struktury Programu	10
1.4	Metodyka tworzenia Programu.....	12
1.4.1	Główne uwarunkowania Programu	12
1.4.2	Przyjęte założenia metodyczne.....	15
1.5	Zawartość dokumentu "Programu .."	17
2	ZAŁOŻENIA I UWARUNKOWANIA PROGRAMU.....	19
2.1	Zasady polityki ekologicznej.....	19
3	STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2012 ROKU	21
3.1	Działania o charakterze systemowym	21
3.1.1	Aspekty ekologiczne w politykach sektorowych	21
3.1.2	Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska.....	38
3.1.3	Edukacja ekologiczna	39
3.1.4	Współpraca ponadlokalna.....	43
3.2	Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody ..	44
3.2.1	Ochrona przyrody i krajobrazu	44
3.2.2	Ochrona lasów.....	50
3.2.3	Ochrona gleb	54
3.2.4	Zasoby kopalin.....	55
3.3	Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.....	56
3.3.1	Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią.....	56
3.3.2	Powietrze atmosferyczne	62
3.3.3	Hałas i pola elektromagnetyczne	65
3.3.4	Awarie przemysłowe	68
3.4	Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii	69
3.4.1	Wodochłonność i energochłonność gospodarki	69
3.4.2	Wykorzystanie energii odnawialnej	70
4	PLAN OPERACYJNY NA LATA 2005 - 2008.....	72
4.1	Priorytety ekologiczne	72
4.2	Plan operacyjny na lata 2005 – 2008	73
5	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....	78
5.1	Wprowadzenie	78
5.2	Instrumenty polityki ochrony środowiska	78
5.2.1	Instrumenty prawne	79
5.2.2	Instrumenty finansowe	81
5.2.3	Instrumenty społeczne	83
5.2.4	Instrumenty strukturalne	85
5.2.5	Instrumenty planistyczne	86
5.3	Upowszechnianie informacji o środowisku	86
5.4	Organizacja zarządzania środowiskiem	86
5.4.1	Wprowadzenie.....	86
5.4.2	Ogólne zasady zarządzania środowiskiem	87
5.4.3	Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska.....	88
5.4.4	System oceny realizacji programu wraz z proponowanymi wskaźnikami	91

5.4.5	Harmonogram wdrażania Programu	98
5.5	Główne działania w ramach zarządzania Programem	103
6	ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU	105
6.1	Wprowadzenie	105
6.2	Ramy finansowe wdrażania "Programu ochrony środowiska"	105
6.2.1	Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć Programu	105
6.3	Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 - 2008	106
6.3.1	Wprowadzenie	106
6.3.2	Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 – 2008	106

Spis Tabel

Tab. 1-1. Zaopatrzenie w wodę - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.	74
Tab. 1-2. Gospodarka ściekowa - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 - 2008.....	74
Tab. 1-3. Powietrze atmosferyczne - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.....	75
Tab. 1-4. Przyroda i krajobraz - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.....	76
Tab. 1-5. Edukacja ekologiczna - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.....	77
Tab. 1-6. Wskaźniki monitorowania Programu.....	97
Tab. 2-7. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska miasta Zawidów".....	99
Tab. 1-8. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.....	103
Tab. 6-1. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2005 - 2008 (w tys. PLN). ...	106

Spis schematów

Schemat 1. Proces generowania celów ekologicznych do 2012 roku wraz z kierunkami działań i celów.....	8
Schemat 2. Struktura prac nad programem ochrony środowiska.....	9
Schemat 3. Relacje programu ochrony środowiska z dokumentami wyższego i niższego rzędu.....	13
Schemat 4. Schemat zarządzania programem.....	89
Schemat 5. Relacje między podmiotami i instytucjami uczestniczącymi w realizacji programu.....	90

Załączniki:

Załącznik nr 1	<i>Charakterystyka stanu środowiska w mieście Zawidów.</i>
Załącznik nr 2	<i>Dokumentacja fotograficzna.</i>

1 WSTĘP

1.1 Podstawa prawna opracowania

Prawo ochrony środowiska obowiązujące w Polsce od 1 października 2001 r. nakłada na Burmistrza obowiązek opracowania programu ochrony środowiska. Obowiązek ustawowy jest formalną przesłanką dla utworzenia programu, istnieją jednakże przesłanki faktyczne, związane z planowanym rozwojem miasta Zawidów.

Niniejszy "Program ochrony środowiska miasta Zawidów" został opracowany na podstawie umowy, zawartej pomiędzy Urzędem Miasta w Zawidowie a BBF Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu.

Naczelną zasadą przyjętą w Programie jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Długoterminowy cel programu jest zgodny z misją miasta sformułowaną następująco:

Miasto o harmonijnym rozwoju (na zasadach rozwoju zrównoważonego) wykorzystujące walory swego położenia jako miasta nadgranicznego na szlaku ważnych połączeń drogowych, w tym z autostradą, położone w obszarze międzynarodowych powiązań gospodarczych i turystycznych oraz powiązań w obszarze regionu zgorzeleckiego jako regionu rozwijającego się.

Natomiast celem nadrzędnym rozwoju miasta został sformułowany następująco:

Celem nadrzędnym rozwoju miasta Zawidów jest wysoka jakość życia jego mieszkańców.

Cele strategiczne:

1. Rozwój nowych funkcji gospodarczych (usługowych, produkcyjnych, turystycznych) oraz zapewnienie nowych miejsc pracy.
2. Poprawa warunków zamieszkiwania przy zapewnieniu obsługi mieszkańców w zakresie właściwym do skali miasta, w tym warunków wypoczynku.
3. Kształtowanie pozytywnego wizerunku miasta z wydobyciem jego tożsamości kulturowej i odrębności, specyfiki przestrzennej oraz postaw identyfikacji i integracji społecznej.

Cel ten jest zgodny z wizją rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego. W "Programie ochrony środowiska województwa dolnośląskiego" zarysowana wizja regionu realizującego podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska, radzącego sobie z problemami zanieczyszczenia pochodzącego z różnych źródeł oraz odtwarzającego wartości środowiska naturalnego i powiększającego różnorodność biologiczną obszarów. Obowiązek realizacji zasady zrównoważonego rozwoju spoczywa na wszystkich obywatelach Polski. Wynika on z Konstytucji RP (art.5).

Zrównoważony rozwój jest naczelną zasadą polityki państw - członków Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również Polityki Ekologicznej Państwa.

Wizję przyszłości miasta charakteryzują następujące cechy:

- miasto przyjazne człowiekowi stwarzające właściwe warunki życia (w dziedzinach odnoszących się do mieszkalnictwa, usług, miejsc pracy, wypoczynku, czystości powietrza i stanu środowiska),
- miasto o uporządkowanej przestrzeni architektonicznej i urbanistycznej z nowymi rozwiązaniami uwzględniającymi dotychczasowy charakter historycznie ukształtowanej zabudowy, rozwijane w sposób uporządkowany, w oparciu o czytelne i jednoznacznie wydzielone układy kompozycyjne,
- funkcjonujący intensywnie ośrodek centralny usytuowany w zespole Starego Miasta o funkcji mieszkaniowej, usługowej, turystycznej,
- miasto o rozwiniętej przedsiębiorczości zapewniającej miejsca pracy w następujących dziedzinach:
 - obsługę ruchu granicznego i tranzytowego,
 - usługi specjalistyczne wynikające z powiązań gospodarczych i turystycznych,
 - specjalistyczne formy produkcji i obsługi przemysłu rozwijającego się na pograniczu polsko-czesko-niemieckim,
- miasto z zespołem ujęć wody dla potrzeb Bogatyni i gmin sąsiednich, funkcjonującym z pełnym respektowaniem gospodarczych interesów miasta,
- bezkolizyjne powiązania komunikacyjne stacji kolejowej oraz przejścia granicznego z zewnętrznym układem drogowym.

1.2 Koncepcja "Programu ochrony środowiska"

Ustawa Prawo ochrony środowiska stawia wymagania zarówno w odniesieniu do polityki ekologicznej państwa, jak i programów ochrony środowiska przygotowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Stąd koncepcja "Programu ochrony środowiska miasta Zawidów" przewiduje sformułowanie:

- celów ekologicznych,
- priorytetów ekologicznych,
- rodzaju i harmonogramu działań proekologicznych,
- środków niezbędnych do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Dokumentem nadrzędnym, wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i ochrony środowiska w województwie jest:

- „Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego”;
- "Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”;

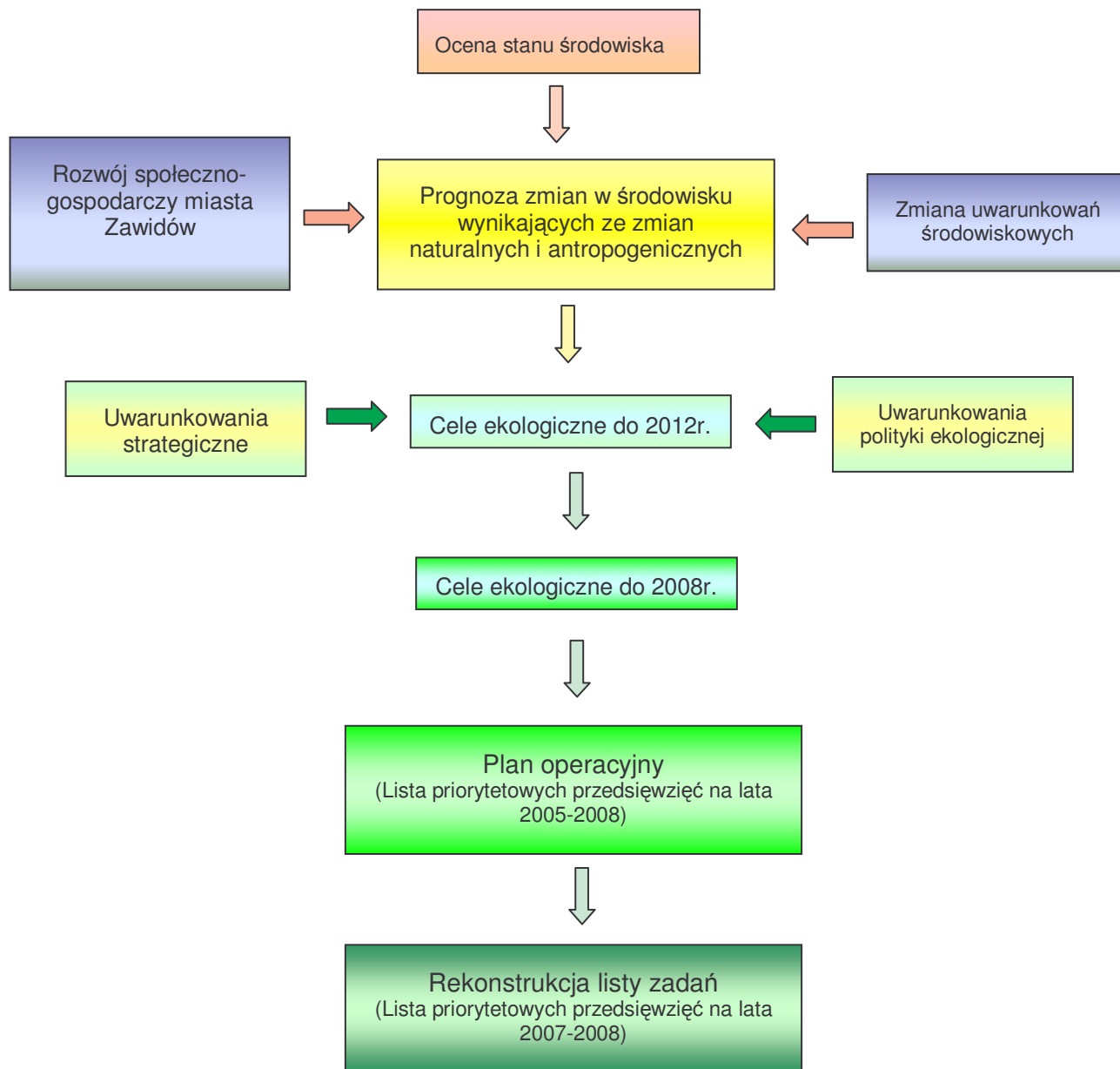
- „Programem zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego”;
- „Strategia Gospodarki Odpadami Komunalnymi Dolnego Śląska”;
- „Plan gospodarki odpadami województwa dolnośląskiego”;
- Strategia rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego na lata 2004-2014;
- Program ochrony środowiska dla Powiatu Zgorzeleckiego na lata 2005 – 2008 z perspektywą na lata 2009-2012;
- Plan gospodarki odpadami dla Powiatu Zgorzeleckiego na lata 2005 – 2008 z perspektywą na lata 2009 - 2012;
- Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Zawidów.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Zawidów.
- Ocena Stanu Środowiska w mieście Zawidów.
- Plan Rozwoju Lokalnego miasta Zawidów

Rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki województwa dolnośląskiego i ich relacje ze środowiskiem przedstawione są dla trzech podsystemów: społeczeństwa, przestrzeni i gospodarki. Są to współistniejące i współdziałające systemy, które zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, powinny podlegać zmianom prowadzącym do minimalizacji konfliktów.

Kierując się powyższymi przesłankami, cele ekologiczne zostały zdefiniowane dla dwóch okresów, tj.:

- Cele ekologiczne do 2012 roku (docelowy okres niniejszego Programu) wraz z kierunkami działań.
- Cele ekologiczne do 2008 roku wraz z listą priorytetowych przedsięwzięć.

Schemat 1. Proces generowania celów ekologicznych do 2012 roku wraz z kierunkami działań i celów.

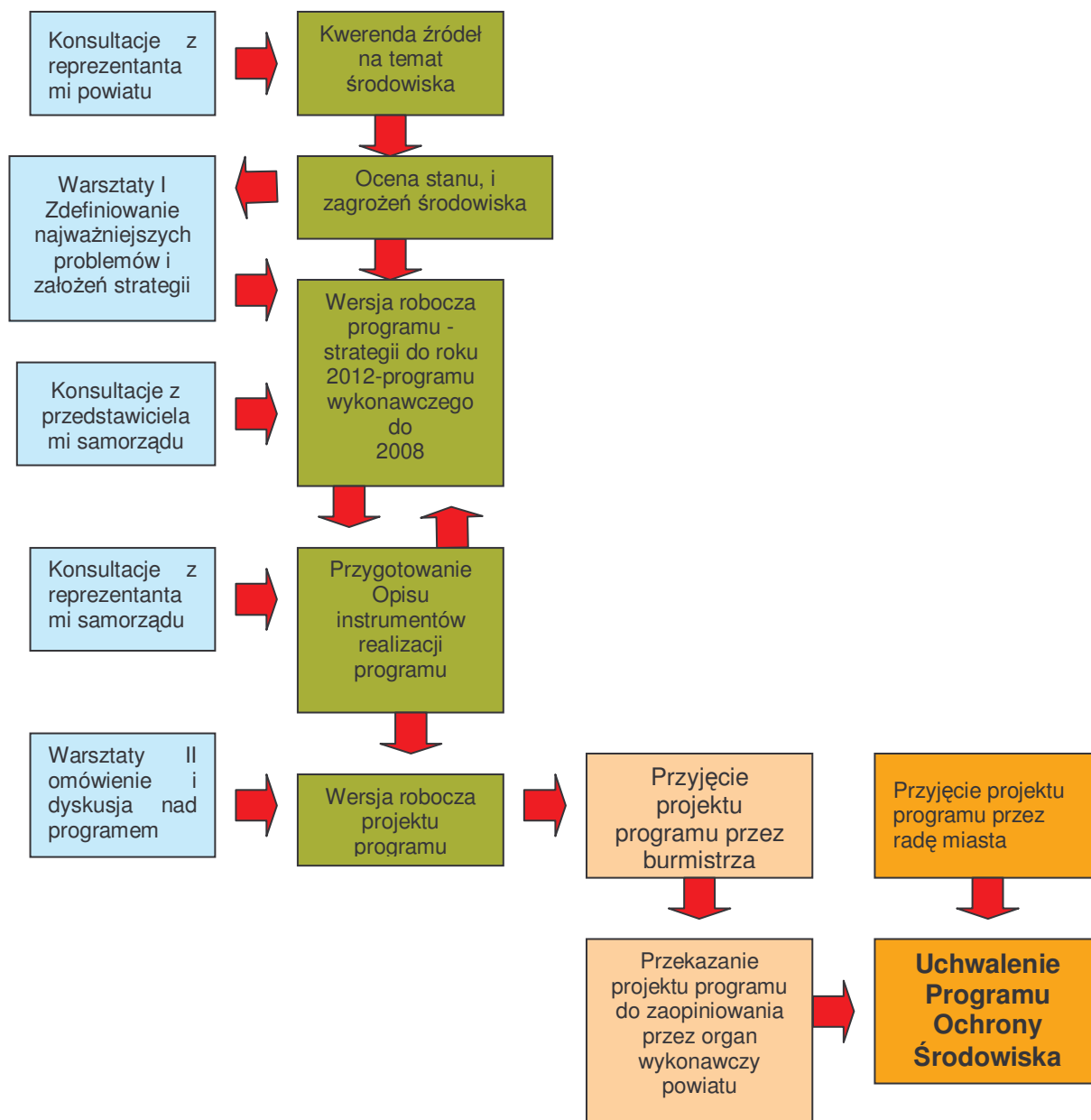

Tak jak stwierdzono wcześniej, program pozostaje w ścisłej relacji ze strategią rozwoju województwa i powiatu, jako dokumentem nakreślającym rodzaj i skalę działalności gospodarczo-społecznej w tym obszarze, która jest determinantą zmian środowiska zarówno w korzystnym, jak i niekorzystnym kierunku. Kształtowanie środowiska i gospodarowanie zasobami zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju musi być realizowane w samym środowisku w związku z dynamiką procesów w nim zachodzących i w związku z okolicznościami wpływającymi na te procesy. Wobec tego, dokument "Strategii" stanowi główne źródło informacji będącej podstawą prognozowania tych zmian.

A więc, na tle głównych dziedzin rozwoju i związanych z nimi kierunków presji na środowisko oraz na podstawie diagnozy i prognozy stanu środowiska, a także

uwarunkowań polityki ekologicznej następuje sformułowanie celów ekologicznych i strategii realizacji tych celów.

Schemat 2. Struktura prac nad programem ochrony środowiska.

Bardzo istotnym elementem Programu jest system jego wdrażania. Wskazuje się tu instrumenty zarządzania środowiskiem przydatne w tym zakresie, takie jak:

- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- gminne programy zrównoważonego rozwoju - Agenda 21,
- procedury określania dopuszczalnych warunków korzystania ze środowiska (np. pozwolenia zintegrowane),
- procedury związane z lokalizacją inwestycji i techniki określania wpływu na środowisko (raport o oddziaływaniu na środowisko),

- procedury przeglądów ekologicznych,
- procedury oceny ryzyka środowiskowego i zdrowotnego,
- procedury dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
- opłaty za korzystanie ze środowiska.

Niniejszy Program będzie pełnił rolę narzędzia zarządzania środowiskiem w skali miasta. Przewiduje się, że zarządzanie będzie się odbywać z wykorzystaniem instrumentów pozwalających na weryfikację Programu w oparciu o wyniki monitorowania procesów zachodzących w szeroko rozumianym otoczeniu realizowanej polityki ekologicznej. "Program ochrony środowiska woj. dolnośląskiego", nakreślający w sposób ogólny główne kierunki działań na rzecz ochrony środowiska w skali całego województwa, należy postrzegać jako źródło wytycznych co do formułowania programów powiatowych i gminnych.

1.2.1 Forma realizacji zamówienia

Zamówienie zostało zrealizowane w postaci dwóch podstawowych dokumentów, którymi są:

- program ochrony środowiska miasta Zawidów na lata 2005 – 2008; (dokument ten spełnia wymagania gminnego programu ochrony środowiska);
- charakterystyka stanu środowiska miasta Zawidów w formie osobnego dokumentu, załącznika do programu.

1.3 Założenia struktury Programu

Struktura Programu oparta jest głównie o zapisy dokumentów, którymi są:

1. Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 roku. Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Zgodnie z ustawą (Art.14 ust.1 pos.), program ochrony środowiska, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym
- mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

2. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 –2010, dostosowana do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z zapisami tego dokumentu Program winien definiować cele średniookresowe (dla okresu 8-letniego) i zadania na okres najbliższych czterech lat oraz Monitoring realizacji Programu i nakłady finansowe na jego wdrożenie. Cele i zadania ujęte w kilku blokach tematycznych:

- a. cele i zadania o charakterze systemowym;

- b. ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody;
- c. jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne;
- d. zrównoważone wykorzystanie surowców.

3. *Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym*", które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów. W gminnym programie powinny być uwzględnione:

- zadania własne gminy tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- zadania koordynowane, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków,
- zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym,

W Programie uwzględniono również zapisy ustawy Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 (Art.14 ust.2, art. 18 ust.2) wskazujące, że program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata a Burmistrz zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata raportów o wykonaniu Programu i przedstawiania ich Radzie Miasta.

Kierując się powyższymi zapisami, niniejszy Program podaje:

- cele ekologiczne średniookresowe do 2012 roku,
- zadania do realizacji w latach 2005 - 2008, tzw. plan operacyjny, z uwzględnieniem wskazówek,
- monitoring realizacji Programu,
- aspekty finansowe wdrażania Programu.

Założono, iż Program musi mieć formułę otwartą co oznacza, że w przypadku zmiany wymagań prawnych, pojawiania się nowych problemów, bądź nie wykonania niektórych przedsięwzięć w terminach przewidzianych w tym Programie - dokument opracowany w 2005 roku, będzie cyklicznie (co 4 lata) aktualizowany. Program ochrony środowiska miasta Zawidów pozostaje w ścisłej relacji z "Wojewódzkim Programem ochrony środowiska dla województwa dolnośląskiego", "Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego" oraz „Programem ochrony środowiska Powiatu Zgorzeleckiego na lata 2005-2008 z perspektywa na lata 2009-2012” strategiami i planami zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin powiatu. Z dokumentów tych wynikają główne kierunki rozwoju społeczno- gospodarczego omawianego obszaru i związane z nimi kierunki presji na środowisko. Relacje programu ochrony środowiska miasta Zawidów do innych opracowań strategicznych, programowych i planistycznych przedstawiono poniżej (Schemat 3).

1.4 Metodyka tworzenia Programu

1.4.1 Główne uwarunkowania Programu

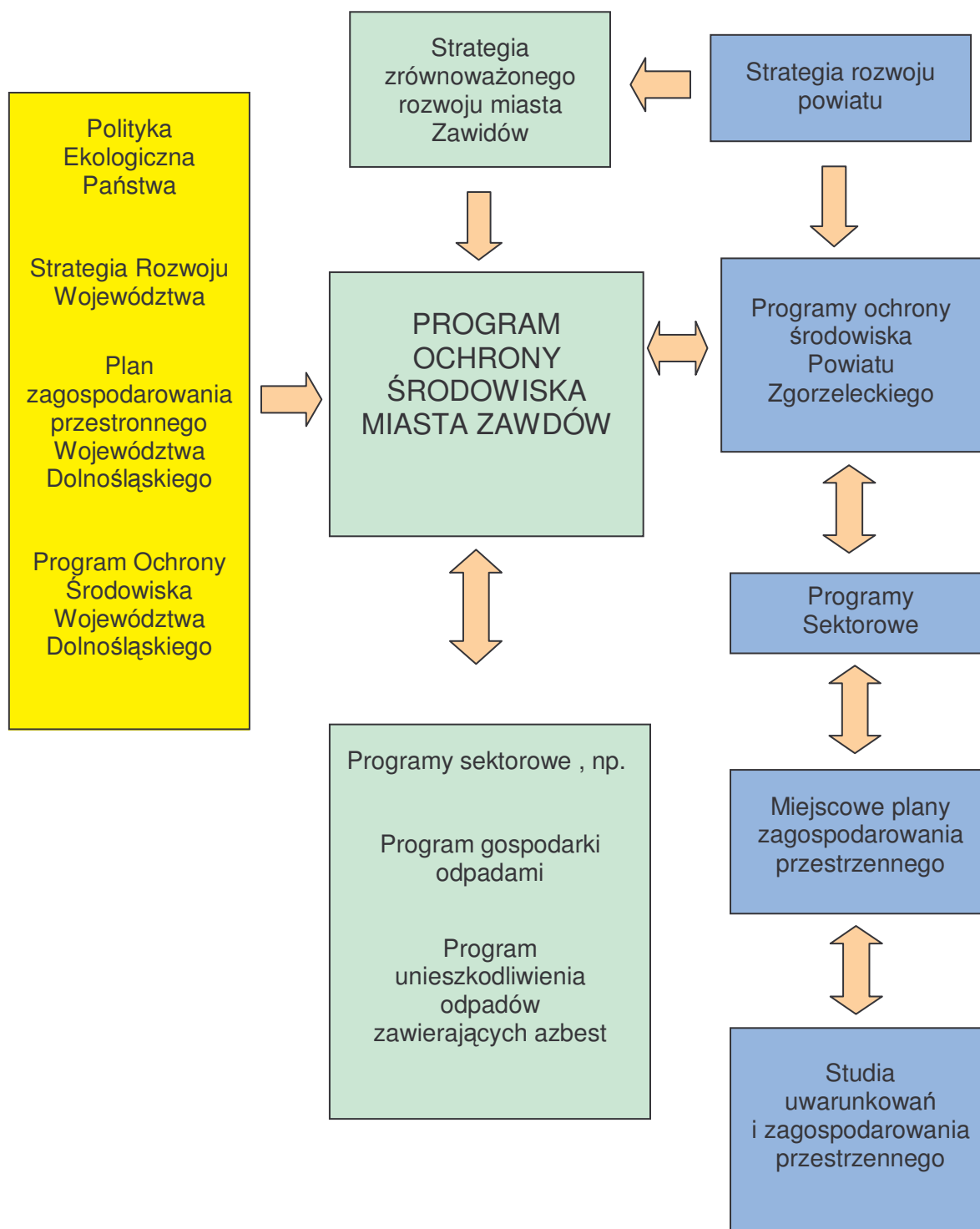
Istotną rolę w procesie definiowania polityki ekologicznej miasta Zawidów pełnią zapisy zawarte zarówno w dokumencie pt. "II Polityka Ekologiczna Państwa" jak i uwarunkowania wynikające z integracji z UE oraz specyfika obszaru województwa dolnośląskiego (warunki naturalne, stan środowiska, rozwój gospodarczy i społeczny, itp.).

Szczególną uwagę zwraca się na zarządzanie środowiskiem oparte o systemowe podejście, gdzie działania społeczne, instrumentalne i informacyjne są traktowane na równi z działaniami inwestycyjnymi. Wynika to z faktu, że te pierwsze są konieczne dla kreowania świadomości społecznej i stworzenia solidnej struktury polityki ekologicznej. Przykładem mogą być:

- edukacja społeczeństwa i wymiana informacji,
- wykorzystanie i dalszy rozwój społecznych, prawnych i finansowych instrumentów, oddzielnie lub w kombinacji,
- zastosowanie podejścia samoregulującego rozwiązań systemowych,
- aktywne poszukiwanie możliwości współpracy pomiędzy sektorem prywatnym i państwowym (PPP - projekt ustawy, dotyczący zasad współpracy podmiotów prywatno publicznych, w uzgodnieniach).

Poniżej opisano najważniejsze uwarunkowania, które wpłynęły na podejście do zagadnienia ochrony środowiska, sposób rozwiązania poszczególnych problemów, a także strukturę dokumentu i sposób jego opracowywania. Relacje programu z dokumentami wyższego i niższego rzędu przedstawiono na poniższym schemacie (Schemat 3).

Schemat 3. Relacje programu ochrony środowiska z dokumentami wyższego i niższego rzędu.

1.4.1.1 Ustawodawstwo

Ustawa Prawo ochrony środowiska, z dnia 27 kwietnia 2001 określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:

1. Zasady ustalania:
 - warunków ochrony zasobów środowiska,

- warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
 - kosztów korzystania ze środowiska.
2. Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie,
 3. Udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska,
 4. Obowiązki organów administracji,
 5. Odpowiedzialność i sankcje.

1.4.1.2 Polityka Ekologiczna Państwa

Głównym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI wieku oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju. Proces integracji z Unią Europejską stanowi ważne wsparcie działań służących osiągnięciu głównego celu polityki.

Polityka Ekologiczna Państwa zakłada 3 etapy osiągania swoich celów:

- etap realizacji celów krótkookresowych w trakcie ubiegania się o członkostwo w Unii Europejskiej,
- etap realizacji celów średniookresowych, w pierwszym okresie członkostwa w UE, zakładającym realizację programów dostosowawczych (do 2010),
- etap realizacji celów długookresowych w ramach "Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r.", przygotowywanej przez RM w oparciu o rezolucję Sejmu RP, z dnia 2 marca 1999 r.

Postęp we wdrażaniu polityki można będzie mierzyć wskaźnikami tempa wdrażania modelu zrównoważonego rozwoju (np. wzrost PKB, wzrost poziomu życia mieszkańców, redukcja zużycia surowców, itd.) oraz wskaźnikami stanu środowiska i efektywności wdrażania polityki ekologicznej (np. poprawa jakości wód, powietrza, zwiększenie wykorzystania odpadów, zlikwidowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt, itd.).

Realizacja polityki ekologicznej państwa zależy w znacznej mierze od sposobu zarządzania środowiskiem na wszystkich poziomach, ze szczególnym uwzględnieniem podziału kompetencji w nowej strukturze administracyjnej kraju.

Zarówno podstawowe zasady polityki ekologicznej państwa jak też cele i kierunki działań w ramach ww. etapów zostały zaadaptowane dla potrzeb niniejszego programu, zachowując wewnętrzne uwarunkowania województwa dolnośląskiego.

1.4.1.3 Integracja z Unią Europejską

Dążenie Polski do członkostwa w Unii Europejskiej nakłada na nas obowiązek dostosowania się do norm przez nią przyjętych, także w zakresie ochrony środowiska. Ustawodawstwo Unii jest zorientowane albo na ochronę określonych komponentów, albo na regulację pewnych procesów technologicznych i produktów w celu ochrony zdrowia człowieka i środowiska. Zawiera też dyrektywy regulujące postępowanie w związku z procesami decyzyjnymi ważnymi dla ochrony środowiska (np. dyrektywa w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń, dyrektywa w sprawie ochrony czystości wód, itd.). Należy podkreślić, że niezbędnym i niezwykle istotnym czynnikiem w procesie integracji europejskiej jest uwypuklenie roli tzw. zarządzania pro środowiskowego.

Problemem szczególnej wagi dla województwa dolnośląskiego a w tym miasta Zawidów

jest spełnienie standardów ekologicznych Unii Europejskiej. Dojście do tych wymagań będzie wiązało się przede wszystkim ze zmniejszeniem obciążenia środowiska odpadami, poprawą gospodarki wodno-ściekowej oraz poprawą efektywności wykorzystania energii i surowców naturalnych.

1.4.1.4 Specyfika obszaru miasta Zawidów

Jakość środowiska przyrodniczego miasta Zawidów wynika z jego granicznego położenia na szlaku drogowym Zgorzelec - Liberec (w ciągu drogi wojewódzkiej nr 355). Miasto leżące u zbiegu dróg prowadzących do przeprawy mostowej z przejściem granicznym, prowadzącym ze Zawidowa do Habartice. Na wzmiankowanym obszarze występują głównie tereny poddane silniej antropopresji.

Dla planowania polityki ochrony środowiska bardzo ważne są:

- ocena aktualnego stanu w zakresie gospodarki;
- przyjęte cele rozwojowe na najbliższe lata;
- działania, które zostały już podjęte w celu poprawy, bądź utrzymania aktualnego stanu środowiska.

Dodatkowym czynnikiem jest stan świadomości ekologicznej mieszkańców miasta i chęć podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska, co ma istotne znaczenie dla procesu wdrażania programu.

1.4.1.5 Możliwości finansowe

Wdrożenie "Programu..." wiąże się z koniecznością poniesienia kosztów związanych z realizacją poszczególnych działań. Oczywiście efektywność wdrażania zależy także od stworzenia racjonalnego systemu zarządzania środowiskiem, który to system wymusi właściwą strategię planowania budżetu. Niemniej jednak, możliwości finansowe (środki zewnętrzne i wewnętrzne) są czynnikiem determinującym zarówno cele polityki ochrony środowiska jak i strategię ich osiągnięcia. W ostatnich latach coraz częściej zauważa się, że zdobycie środków finansowych na działania wynikające z wieloletniego programu jest łatwiejsze niż na działania pojedyncze, często potrzebne, ale nie wynikające z wieloletniej strategii.

1.4.2 Przyjęte założenia metodyczne

Integracja Polski z Unią Europejską nakłada wymóg dostosowywania wielu standardów do obowiązujących w krajach Unii. Oznacza to, że również metodologia, struktura, zawartość, a także sam proces opracowywania programu ochrony środowiska powinny być zgodne ze standardami stosowanymi w krajach Unii Europejskiej.

Nowoczesne planowanie polityki ochrony środowiska wymaga zintegrowania jej z politykami innych sektorów. Dlatego niniejszy program podaje nie tylko długoterminową politykę w zakresie poszczególnych kierunków rozwojowych województwa i ich konsekwencji dla środowiska, ale także politykę w zakresie poszczególnych elementów środowiska i uciążliwości. Taka konstrukcja programu w jasny sposób nawiązuje do zasady zrównoważonego rozwoju.

Proces konstruowania Programu prowadzony był w oparciu o tzw. otwarte planowanie. Biorąc pod uwagę założenia strategii rozwoju gospodarczo- społecznego kraju, uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej państwa i Unii Europejskiej, strategią rozwoju województwa dolnośląskiego i zachowując specyfikę tego obszaru, można poprzez "otwarty" proces tworzenia zdefiniować politykę ochrony środowiska, która będzie

akceptowana przez głównych "aktorów" włączonych w zagadnienia ochrony środowiska i rozumiejących ideę zrównoważonego rozwoju województwa.

Dlatego też, opracowując ten program, zwrócono szczególną uwagę, już w początkowych jego etapach, na wymianę informacji i konsultacje pomiędzy administracją samorządową i rządową szczebla wojewódzkiego oraz administracją samorządową szczebla powiatowego i gminnego. Takie podejście prowadzi do zaangażowania wielu stron w proces opracowywania Programu (umożliwia im generowanie własnych idei co do kierunków polityki ochrony środowiska, opracowywania strategii lub rozwiązywania konkretnych problemów), co w efekcie ułatwia proces jego wdrażania.

Metodyka konstruowania Programu oparta była o kilka elementów, wśród których najważniejszymi były:

1. Przegląd i ocena aktualnych danych o stanie środowiska województwa dolnośląskiego, Powiatu Zgorzeleckiego i miasta Zawidów.
2. Precyzowanie potrzeb miasta w oparciu o "Strategię rozwoju województwa dolnośląskiego" oraz "Strategia zrównoważonego rozwoju miasta Zawidów", „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Zawidów” oraz spotkania i warsztaty robocze z przedstawicielami administracji samorządowej szczebla powiatowego i gminnego oraz społeczności lokalnych.
3. Określenie zasad budowy Programu i jego wdrażania zgodnie z II Polityką Ekologiczną Państwa ustanowioną w nawiązaniu do ustawodawstwa unijnego, ukierunkowanego na zintegrowaną ochronę wszystkich elementów środowiska - jako całości oraz dopasowanie Programu do wytycznych zawartych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących wojewódzkich programów ochrony środowiska.
4. Opracowanie celów (do 2012 roku) i sposobu ich realizacji do roku 2008 (plan operacyjny).
5. Uznanie konieczności weryfikacji celów w odstępach 2 - 4 letnich.

Program został oparty o dane istniejące, a w przypadku potrzeby przeprowadzenia dodatkowych ekspertyz czy opracowań, wpisano je jako niezbędne do wykonania w ramach realizacji celów krótkoterminowych.

Koncepcja Programu przewiduje sformułowanie zbioru celów ekologicznych oraz działań niezbędnych dla ich osiągnięcia. Określenie zbioru celów odbywa się w ścisłym związku z przewidywanym rozwojem poszczególnych dziedzin gospodarki województwa, określonym w dokumencie strategii rozwoju województwa. Na tle głównych dziedzin rozwoju i związanych z nimi kierunków presji na środowisko oraz na podstawie diagnozy i prognozy stanu środowiska a także uwarunkowań polityki ekologicznej następuje sformułowanie celów średniookresowych ochrony środowiska do roku 2011.

Cele średniookresowe stanowią podstawę dla określenia planu operacyjnego (do 2008 roku), z których następnie wynikają działania główne, pod które mogą być podpisywane konkretne projekty.

"Program ochrony środowiska miasta Zawidów" został przygotowany przy aktywnej konsultacji z samorządem miasta.

W trakcie realizacji Programu odbyły się warsztaty robocze z udziałem przedstawicieli jednostek administracji państwowej, administracji samorządowej.

Zgodnie z wymaganiami ustawy „Prawo ochrony środowiska” i „Wytycznymi do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” duży nacisk położono na proces opracowania programu i na elastyczność jego treści. Generalną zasadą procesu jest włączanie społeczności lokalnych zarówno w przygotowanie programu jak i jego wdrażanie. Dlatego już w początkowych etapach prac

nad Programem zwrócono szczególną uwagę na wymianę informacji i konsultacje pomiędzy przedstawicielami instytucji i organizacji włączonych w zagadnienie ochrony środowiska i rozwoju społeczno-gospodarczego miasta, powiatu oraz województwa.

W procesie tym zwanym procesem otwartego planowania wykorzystano takie narzędzia jak:

- warsztaty robocze,
- spotkania robocze,
- bieżące konsultacje ze specjalistami lokalnymi.

W wyniku takiego prowadzenia prac, w tworzenie Programu zaangażowanych było wiele stron.

Projekt programu, opracowany we współpracy z wieloma partnerami, uzgodniony wstępnie z samorządem powiatowym zostaje skierowany do zaopiniowania przez odpowiednie Komisje Rady Miasta. Końcowym etapem proceduralnym, kończącym prace nad Programem jest przyjęcie Programu przez Radę Miasta w formie uchwały.

1.5 Zawartość dokumentu "Programu ..."

Jak już wcześniej powiedziano, konstrukcja "Programu ..." oparta jest o schemat dokumentu pt. " Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010" i jednocześnie dopasowana do specyficznych uwarunkowań miasta Zawidów.

Zatem dokument zawiera następujące rozdziały:

Rozdział 1 Wstęp

Introdukcja, w której przedstawiono podstawę prawną opracowania, ogólną charakterystykę miasta, koncepcję struktury Programu oraz metodykę realizowanych prac.

Rozdział 2 Założenia wyjściowe Programu

Rozdział ten prezentuje:

- uwarunkowania Programu,
- limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska,
- priorytety w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych, w tym obszary specyficzne o najbardziej niekorzystnym w skali miasta stanie środowiska i występujących zagrożeniach środowiska.

Rozdział 3 Strategia ochrony środowiska do 2012 roku

Przedstawiono przyjęte cele ekologiczne i sposoby ich realizacji. Wskazano na zadania o charakterze strategicznym, które ujęto w trzech grupach zadaniowych:

1. Zadania noszące znamiona rozwiązań systemowych dotyczące przyszłościowego rozwoju gospodarczo-społecznego miasta w kontekście ochrony środowiska naturalnego (aspekty ekologiczne w politykach sektorowych). Zadania związane z zarządzaniem środowiskowym; zadania związane z tak zwaną edukacją ekologiczną oraz udział społeczności lokalnych oraz organizacji i stowarzyszeń w procesie decyzyjnym związanym z zagadnieniami ochrony środowiska. Zadania związane z współpracą ponadregionalną.

2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, zagadnienia racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych i kulturowych, ochrona przyrody i krajobrazu oraz przestrzeni, ochrona lasów, ochrona gleb, ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych, ochrona pozostałości antropogenicznych.

3. poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, w tym:

- jakość wód i stosunki wodne (w tym racjonalne korzystanie z wody),
- gospodarowanie odpadami (w oparciu o plan gospodarki odpadami oraz programy usuwania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska),
- zanieczyszczenia powietrza (w tym wykorzystanie energii odnawialnej), oddziaływanie hałasu, pól elektromagnetycznych oraz awarie przemysłowe.

Poruszane zagadnienia poprzedzono krótkimi opisami charakteryzującymi stan aktualny, który dla bloku 2 i 3 został opracowany w oparciu o dokument pt. Stan środowiska w mieście Zawidów (załącznik nr 1 do niniejszego Programu). Ponadto, w rozdziale tym przedstawiono prognozowany stan środowiska w 2012 r.

Rozdział 4 Plan operacyjny na lata 2005 - 2008

Przedstawione priorytety ekologiczne dla okresu najbliższych lat oraz lista przedsięwzięć istotnych w skali miasta, które powinny zostać przewidziane do realizacji w tym okresie, tj. w latach 2005 - 2008, z podziałem na przedsięwzięcia inwestycyjne oraz pozainwestycyjne, z podaniem roku realizacji, kosztów i źródeł finansowania, instytucji odpowiedzialnych za realizację danego przedsięwzięcia oraz rodzaju przedsięwzięcia (własne, koordynowane, gminne).

Rozdział 5

Ocena realizacji Programu, instrumenty zarządzania środowiskiem, organizacja zarządzania Programem (cykliczna ocena realizacji Programu, w tym wskaźniki efektywności Programu, harmonogram procesu wdrażania Programu).

Rozdział 6

Aspekty finansowe wdrażania Programu, ramy finansowe realizacji Programu, sumaryczne zestawienie kosztów wdrożenia przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2005 – 2008 (z podziałem na inwestycyjne i pozainwestycyjne, wg dziedzin ochrony środowiska) oraz udział potencjalnych źródeł finansowania w ogólnych kosztach Programu.

2 ZAŁOŻENIA I UWARUNKOWANIA PROGRAMU

Przyjęte założenia określające istniejące uwarunkowania oraz przestrzeń formalną oraz prawną dla opracowania programu ochrony środowiska opierają się na uwarunkowaniach zewnętrznych i wewnętrznych.

Uwzględniono zarówno uwarunkowania wyższego rzędu mające znamiona „uniwersalnych” przynajmniej w kontekście mezoregionalnym – czyli dotyczących zarówno miasta Zawidów jak i terenów sąsiednich w obrębie obowiązującego systemu prawnego (prawa polskiego jak i międzynarodowego). Traktowane są w niniejszym opracowaniu jako uwarunkowania zewnętrzne. Druga grupa uwarunkowań jest związana z zamierzeniami rozwojowymi miasta, które to dość precyzyjnie delimitują przyszły kształt rozwoju w zakresie: gospodarczym, społecznym jak i w kontekście ładu środowiskowo - przestrzennego miasta .

Wytyczne strategiczne wynikające z dokumentów wyższego rzędu zamieszczono w Załączniku nr 2.

2.1 Zasady polityki ekologicznej

Zasady polityki ekologicznej państwa są zasadami na których oparta jest również strategia ochrony środowiska miasta Zawidów, podobnie jak i województwa dolnośląskiego. Oprócz zasady zrównoważonego rozwoju jako nadrzędnej uwzględniono szereg zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

Zasadę prewencji, oznaczającą w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. dyrektywa IPPC),
- wprowadzanie pro- środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosiłowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care itp.

Zasadę „zanieczyszczający płaci” odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tą ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, oznaczająca uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.

Zasadę regionalizacji, oznaczająca m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (np. Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, doliny rzeczne i obszary wodno błotne, szczególnie w strefach przygranicznych).

Zasadę subsydiarności, wynikająca m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej a oznaczająca przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.

Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnosząca się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a następnie do oceny osiągniętych wyników a oznaczająca potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

3 STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2012 ROKU

3.1 Działania o charakterze systemowym

3.1.1 Aspekty ekologiczne w politykach sektorowych

Integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno- gospodarczym miasta Zawidów. Zachowanie równowagi ekologicznej ziemi przy nieprzerwanie prowadzonych działaniach człowieka powodujących zmiany w przyrodzie sprawia, że niezbędną jest analiza poszczególnych dziedzin gospodarki, tendencji i kierunków zmian z punktu widzenia presji wywieranej na środowisko.

Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych jest warunkiem skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa i zasady zrównoważonego rozwoju.

Poniżej przedstawiono aktualną sytuację i perspektywiczny rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki na terenie miasta, w relacji do środowiska. Wzięto pod uwagę następujące sektory gospodarki:

- system transportowy;
- rolnictwo;
- turystyka i rekreacja;
- przemysł;
- osadnictwo.

Omawiając każdą dziedzinę gospodarki wzięto pod uwagę trzy elementy:

- stan wyjściowy;
- plany i kierunki rozwoju;
- główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących.

Stan wyjściowy został omówiony w załączniku nr 1 do niniejszego opracowania. Opis stanu wyjściowego został uzupełniony dokumentacją fotograficzną. Z tego też powodu omówienie stanu w kolejnych partiach tekstu ograniczono do niezbędnego minimum.

Na podstawie wykonanej analizy sformułowano średnioterminowy cel zintegrowany z ochroną środowiska. Rozdział opracowano analizując „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Zawidów”, „Strategie zrównoważonego rozwoju miasta Zawidów”.

Jako wyznacznik przyjęto określoną w Strategii misję miasta Zawidów.

3.1.1.1 System transportowy

Stan wyjściowy

Transport kolejowy

Przez teren Zawidowa przebiega linia kolejowa o międzynarodowym znaczeniu relacji: Węglińiec – Pieńsk - Zgorzelec – Zawidów – (Frydland – Praga). Linia ta została zbudowana w latach 1872-1875.

Kolejowy transport osobowy w Zawidowie dostępny był jednak do 2000 roku. Nie sprawdzono opłacalności uruchomienia autobusów szynowych.

Transport drogowy

Sieć dróg na terenie miasta Zawidów charakteryzuje się zróżnicowanymi parametrami technicznymi. Podstawowym elementem sieci drogowej miasta Zawidów jest odcinek drogi wojewódzkiej nr 355 (Zgorzelec – Zawidów) wraz z drogowym przejściem osobowym i towarowym (Zawidów-Habartice). Droga ta posiada jednak niewłaściwe (dla intensywnego ruchu drogowego) parametry. Widoczna jest wyraźnie konieczność segregacji ruchu tranzytowego i lokalnego oraz budowy obwodowego obejścia miasta. W MPZP miasta w Strategii Rozwoju Miasta wskazana jest lokalizacja obwodnicy, której budowa ze względu na odciążenie śródmieścia a także ze zwiększenia tonażu pojazdów przekraczających granicę na przejściu w Zawidowie jest zadaniem bardzo istotnym .

Sieć drogową w Zawidowie uzupełniają drogi lokalne (gminne), których długość wynosi 13 km. Zdecydowana większość tych dróg posiada nawierzchnię twardą ulepszoną (10 km, tj. 76,9% łącznej ich długości). Stan jednak nawierzchni dróg lokalnych nie jest zadowalający i wyznacza skalę zadań władz lokalnych w zakresie remontów i modernizacji.

Kierunki rozwoju transportu do 2012 roku

Prognozy potrzeb transportowych

W najbliższych latach następować będzie dalszy wzrost potrzeb transportowych powodowanych wzrostem mobilności ludności, zmianami demograficznymi i rozwojem obszarów stanowiących cel ruchu oraz wzmożeniem ruchu transgranicznego. Szacunek wzrostu ruchu na poszczególnych drogach jednoznacznie wskazuje, iż do 2015 roku łączna natężenie ruchu może wzrosnąć nawet o 40% do 60%. Największe przyrosty będą miały miejsce na trasach krajowych.

Położenie miasta Zawidów charakteryzować można jako węzeł komunikacyjny transportu samochodowego w szczególności w kontekście sąsiedztwa rozwijającego się dynamicznie intensywnego jednej strony Wrocławia a z drugiej strony Drezna (obszar intensywnego rozwoju) wpłynie na konieczność modernizacji dróg na terenie miasta. W szczególności dotyczy to maksymalnego wyprowadzenia ruchy tranzytowego poza obszary zwartej zabudowy.

Transport drogowy

W kontekście prognozowanych zmian ruchu transportowego na terenie miasta istotne jest tworzenie warunków do poprawy komunikacji poprzez budowę nowych i modernizację istniejących dróg (określane jest to w strategii zrównoważonego rozwoju jako jeden z głównych celów związanych z transportem).

Istotne jest również znaczenie autostrady nr A4, której rozbudowa jest jednym z głównych kierunków rozwoju transportu w całym regionie.

W celu zapewnienia spójności systemu transportowego i zmniejszenia negatywnej presji na środowisko, konieczne będzie:

- wyeliminowanie nadmiernego ruchu drogowego w centrum miasta oraz w rejonie przejścia granicznego
- poprawa bezpieczeństwa i płynności ruchu drogowego poprzez modernizację istniejących skrzyżowań dróg oraz budowę obwodnic,
- modernizacja dróg w celu zwiększenia przepustowości ruchu,
- wprowadzanie systemów sterowania ruchem i informacji transportowej (w powiązaniu z województwem),
- budowa systemów podczyszczania (rowów odwadniających i separatorów na substancje ropopochodne) wzdłuż nowo powstających i modernizowanych dróg – dotyczy to w szczególności dróg krajowych.

Realizacja potrzeb drogowych miasta wymaga przeprowadzenia modernizacji następujących elementów istniejącego układu:

- ulicy Zgorzeleckiej do parametrów ulicy zbiorczej z obustronnym chodnikiem i ścieżką rowerową,
- ulica Skłodowskiej - Curie do parametrów ulicy zbiorczej z obustronnym chodnikiem i ścieżką rowerową, niezbędne wyburzenia obiektów kolidujących z przebudową,
- skrzyżowania ulic Zgorzeleckiej i Skłodowskiej - Curie wraz z niezbędnymi wyburzeniami obiektów kolizyjnych,
- pozostałych ulic na terenie miasta do parametrów ulicy klasy lokalnej (KL) i dojazdowej (KD) przy zachowaniu ukształtowanego dotychczas charakteru i układu urbanistycznego miasta;
- budowa drogi Pułaskiego wraz z oświetleniem;
- modernizacja ul. Kościelnej (ciąg rowerowo-pieszny).

Realizacja ustaleń związanych z rozwojem przestrzennym miasta i wyznaczeniem nowych obszarów do zabudowy wymaga budowy nowych ulic miejskich, głównie stanowiących kontynuację już istniejących lub ich funkcjonalne uzupełnienie. Ulice powinny odpowiadać parametrom ulic klasy lokalnej (KL) i dojazdowych (KD).

W kształtowaniu przekrojów ulicznych powinno uwzględniać się:

- jezdnie,
- chodniki jedno lub dwustronne,
- ścieżki rowerowe na ciągach ulic lokalnych,
- pasy zieleni z zadrzewieniem,
- sieci infrastruktury technicznej: wodociągowa, kanalizacja sanitarna, kanalizacja deszczowa, energetyka, telekomunikacja.

Celem stworzenia dla ruchu samochodowego, zdążającego do przejścia granicznego, możliwości niekolizyjnego przejazdu w stosunku do terenów śródmiejskich, zakłada się poprowadzenie ulicy o charakterze obwodnicy, poprowadzonej po zachodniej i południowej stronie miasta, częściowo nową trasą, a w części śladem istniejących ulic Lubelskiej i Dworcowej.

Realizacja ulicy związana będzie ze znacznymi, przestrzennymi przeobrażeniami południowej części miasta w rejonie ulicy Granicznej i Kociego Potoku polegającymi na:

- wykorzystaniu części terenów Fabryki Maszyn „FAMAZ” pod przebieg projektowanej ulicy (niezbędne negocjacje z właścicielem terenu),
- przekształceniu terenów położonych między projektowaną ulicą a Kocim Potokiem pod funkcję zieleni.

Transport kolejowy

Modernizacja i utrzymanie infrastruktury kolejowej są istotnymi elementami w proekologicznym kształtowaniu lokalnego systemu transportowego jak i warunkiem poprawy konkurencyjności transportu kolejowego w stosunku do innych gałęzi transportu.

Zmiany jakościowe w obsłudze ruchu pasażerskiego podniosą atrakcyjność przewozów kolejowych, szczególnie poprzez skrócenie czasu dojazdu do Wrocławia.

Rozwój turystyki powinien również wymusić również rozwój połączeń kolejowych i przewozów sezonowych. Będzie to wymagało modernizacji istniejących obecnie linii kolejowych.

Intensyfikacja przewozów pasażerskich przyczyni się do zmniejszenia ruchu drogowego a w konsekwencji do zmniejszenia jego negatywnego wpływu na środowisko.

Zakłada się możliwość modernizacji i rozbudowy istniejących obiektów i urządzeń oraz zmiany funkcji linii kolejowej jako kolejowego przejścia granicznego Frydlant - Zawidów.

Niezbędny zakres modernizacji będzie zgodny z aktualnymi programami PKP i wynikać będzie z określonych zasad współpracy transgranicznej Polski i Czech.

W dotychczasowych opracowaniach studialnych dotyczących rozwoju pogranicza Polski i Czech zakładano możliwość rozszerzenia funkcji przebiegającej przez miasto linii kolejowej, poprzez przystosowanie jej do nowych potrzeb transportowych (w tym budowy drugiego torowiska) i wprowadzenie elektryfikacji linii oraz wprowadzenia międzynarodowego ruchu osobowego

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego

- Emisja zanieczyszczeń;
- Emisja hałasu komunikacyjnego;
- Awarie transportowe;
- Degradacja terenów cennych przyrodniczo;
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.

Cel ekologiczny rozwoju systemu transportowego do 2012 roku:

Racjonalny rozwój systemu transportowego uwzględniający rozwiązania zmniejszające lub eliminujące wpływ transportu na środowisko.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego:

- Budowa obwodnicy;

- Poprawa standardów technicznych sieci drogowej;
- Zwiększenie przepustowości i płynności ruchu drogowego;
- Zwiększenie roli transportu kolejowego;
- Usprawnienie transportu tranzytowego w tym budowa rozbudowa i modernizacja połączeń krajowych
- modernizacja dróg miejskich wraz z chodnikami;
- wykonanie nawierzchni chodników (min.ul. Warszawskiej);
- budowa lokalnego systemu ścieżek rowerowych i ich włączenie do istniejącego krajowego i międzynarodowego systemu;
- egzekwowanie obowiązku dbałości o stan nawierzchni od gestorów dróg;
- wykonanie dróg dojazdowych do pól i łąk (m.in. ul. Wilcza, droga dojazdowa do Ostróżna).

3.1.1.2 Rolnictwo

Stan wyjściowy

Rolnictwo odgrywa istotną rolę w strukturze gospodarczej miasta. Pod względem rolniczym rejon miasta zaliczany jest do terenów rolniczo-paszowiskowych. Warunki glebowe charakteryzuje przewaga gleb brunatnych i pylastych, głównie III i IV klasy bonitacyjnej. Warunki klimatyczne zaś (stosunkowo korzystny okres wegetacyjny) i niewielkie nachylenia terenów dodatkowo zwiększają rolniczą przydatność gruntów i preferują specjalizację zbożową (kompleks pszenno-żytni) i paszową.

Jakość gruntów ornych mieści się w III a VI klasę wartości bonitacyjną. Na terenie miasta nie występują użytki rolne mieszczące się w I i w II klasie bonitacyjnej. W klasie III znajduje się ok. 42% użytków rolnych miasta. Niewiele większy udział mają jednak grunty IV klasy bonitacji (ponad 43% ogólnej powierzchni użytków rolnych) charakteryzujące się średnią jakością gleb przydatnych głównie do uprawy żyta i ziemniaków. W klasach V i VI sklasyfikowano zaś ok. 14% użytków rolnych. Są to gleby słabe, a przydatne przede wszystkim do uprawy żyta i łubinu. Grunty te powinny być w przyszłości przeznaczone pod zalesienie.

Miasto ma wysoki udział ziem zagospodarowanych rolniczo (67,4% ogółu powierzchni stanowią użytki rolne).

Istotną część gruntów to własność indywidualna rolników (ponad 37% powierzchni użytków rolnych). Gospodarstwa te są jednak rozdrobnione, słabo wyposażone w środki produkcji, nastawione na wielokierunkowy, naturalny typ gospodarowania.

Areał gruntów rolnych w gospodarce indywidualnej w mieście wykorzystywany jest w przeważającej części pod zasiew zbóż. Ponad 60% powierzchni gruntów rolnych obsiewa się zbożami podstawowymi (w tym głównie żytem i pszenicą, a w mniejszym stopniu owsem). W mieście zlokalizowany jest magazyn zbożowy (prowadzony przez Stowarzyszenie Producentów Rolnych). Drugim, pod względem obszaru, rodzajem upraw są ziemniaki. Mniejszą, choć relatywnie istotną, rolę w Zawidowie odgrywa produkcja zwierzęca.

Wyniki gospodarowania w rolnictwie miejskim kształtują się na poziomie zapewniającym na ogół jedynie samozaopatrzenie się użytkowników gospodarstw rolnych.

Kierunki rozwoju rolnictwa do roku 2012

Jednym z celów Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego oraz polityki państwa wobec rolnictwa, jest upowszechnienie w rolnictwie standardów sanitarnych i jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej. Natomiast zakresie Strategii rozwoju miasta przewidziano, iż rolnictwo w gospodarce miasta Zawidów pełnić będzie ważną, lecz uzupełniającą rolę. Zadanie takie nie zostało ujęte w strategii rozwoju miasta – uznano je za marginalne. Jednak niewątpliwie właśnie rolnictwa bezpośrednio zaopatrującego miasto nastąpi istotna jego restrukturyzacja polegająca na wzroście udziału działalności średnio i wysoko wyspecjalizowanej (rolnictwo intensywne) kosztem udziału tradycyjnych form upraw. Rozwój rolnictwa stymulować będzie istnienie licznych podmiotów gospodarczych zajmujących się skupem, magazynowaniem i przetwórstwem płodów rolnych.

W zakresie realizacji ww. celu leży:

- restrukturyzacja i unowocześnienie gospodarki rolnej,
- promowanie prośrodowiskowych zasad uprawy, chowu i produkcji żywności pochodzącej z gospodarstw stosujących te zasady,
- rewaloryzacja techniczna i gospodarcza obszarów wiejskich, w celu maksymalnego wykorzystania ich właściwości przyrodniczych do produkcji żywności,
- rozwój agroturystyki (głównie na obszarach strukturalnie słabszych),
- aktywna ochrona zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazu rolniczego przyjaznego środowisku,
- wykorzystanie roślin (rzepaku) do produkcji paliwa ekologicznego.

W ten sposób licznie reprezentowane będą gospodarstwa średniej wielkości utrzymujące się z produkcji rolnej i prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą. Wokół miasta powstawać będą tereny o warzywno-owocowym kierunku upraw ze względu na duży rynek zbytu. Z punktu widzenia ochrony środowiska ważne będą działania prowadzące do minimalizacji wpływu gospodarki rolnej na środowisko i rozwoju infrastruktury ochrony środowiska obszarów wiejskich jak również działania edukacyjne rolników z zakresu stosowania zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej.

Jednostka odpowiedzialna za wspieranie i tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i pomocy w restrukturyzacji obszarów wiejskich na terenie miasta pełnić powinien Rejonowy Zespół Doradztwa Rolniczego zajmujący się:

- prognozowaniem rozwoju rolnictwa,
- podnoszeniem wiedzy rolników z zakresu prowadzenia gospodarki rolnej,
- wspieraniem rozwoju rolnictwa,
- wspieranie różnorodności kulturowej regionu, szczególnie wspieranie działań służących umocnieniu tożsamości regionalnej oraz wspierania instytucji kulturalnych i ludowych form kultury na obszarach wiejskich.

W użytkowaniu gruntów rolnych zakłada się stosowanie następujących zasad:

- a) wykluczenie zabudowy, w tym zabudowy związanej z produkcją rolną, z wyjątkiem obiektów i sieci infrastruktury technicznej (m.in. ujęć wody „Zawidów II”) oraz obiektów regulacji stosunków wodnych,
- b) na obszarze objętym strefą ochrony pośredniej zewnętrznej ujęć wody „Zawidów II” uwzględnienie ustaleń wynikających z decyzji o utworzeniu strefy ochrony pośredniej dotyczące m.in. ograniczenia w korzystaniu z nawozów i środków ochrony roślin lub zakazu lokalizacji ferm chowu zwierząt i masowego ich wypasu,

- c) w obszarach proponowanych do objęcia prawnymi formami ochrony środowiska przyrodniczego ograniczone będą intensywne formy upraw na rzecz form, dostosowanych do specyfiki środowiska i konieczności jego ochrony; w docelowym układzie dążenie do form rolnictwa związanych z utrzymaniem oraz pielęgnacją biocenozy;
- szczegółowe zasady zagospodarowania wskazane będą w dokumentacji i planie ochrony zespołu przyrodniczo-krajobrazowego w obszarze doliny rzeki Witki i Kocięgo Potoku.
- d) w obszarach występowania zbiorowisk łąkowych o cechach roślinności półnaturalnych i przekształconych oraz na terenach o spadkach powyżej 12° wykluczone będą grunty orne na rzecz łąk i pastwisk z utrzymaniem zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

Rolnictwo ekologiczne

W obliczu występujących licznych zagrożeń w związku z wprowadzaniem na rynek żywności nie spełniającej wymagań UE, konsumenci poszukiwać będą artykułów spożywczych o wysokich walorach zdrowotnych, gwarantowanych odpowiednimi warunkami i metodami produkcji. Produkcja i przetwórstwo rolno-spożywcze prowadzone metodami ekologicznymi zapewniają uzyskanie produktów o wysokiej jakości, m.in. wolnych od hormonów, antybiotyków, pozostałości środków ochrony roślin. Wzrost zapotrzebowania na żywność produkowaną metodami ekologicznymi, system dotacji zajmujących się produkcją ekologiczną, dobre warunki środowiskowe (nie skażone środowisko przyrodnicze) będą sprzyjać tworzeniu się nowych gospodarstw ekologicznych na terenie miasta.

Postęp w uprawie roślin i hodowli zwierząt

Ze względu na zapotrzebowania rynku samego miasta należy przewidywać rozwój warzywnictwa, ogrodnictwa, hodowli. Nastąpi dalszy rozwój uprawy takich roślin jak: ziemniaki.

Należy przewidzieć się rozwój hodowli umożliwiającej wprowadzenie form turystyki kwalifikowanej i rehabilitacji zdrowotnej.

W tak przewidywanym rozwoju rolnictwa, istotne z punktu widzenia ochrony środowiska są:

- umiarkowana intensyfikacja produkcji,
- zrównoważone nawożenie,
- zrównoważony pobór wody.

Poprawa struktury jakościowej, wartości przyrodniczej i gospodarczej użytków rolnych

Rewaloryzacja użytków rolnych będzie prowadzić do podwyższenia ich wartości przyrodniczej i gospodarczej, jak również przyczyni się do poprawy struktury jakościowej gruntów. Systematycznie wyłączane będą z użytkowania rolniczego grunty marginalne. Z drugiej strony, ochronie podlegać będą grunty na glebach pochodzenia organicznego, nieużytki organiczne i oczka wodne.

Dążyć się będzie do jak największego zróżnicowania środowiska przyrodniczego poprzez ochronę terenów podmokłych: szuwarów, oczek śródpolnych itp., kształtowanie miedzy śródpolnych.

Systematycznie prowadzone będą zalesienia gruntów najniższych klas (w szczególności V i VI) co wpłynie korzystnie na środowisko ze względu na poprawę bilansu wodnego i przeciwdziałanie erozji.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju rolnictwa

Rolnictwo w gminie miejskiej Zawidów ma niewielki wpływ na stan środowiska naturalnego. Uprawy prowadzone są na małych powierzchniach i tylko do własnych celów konsumpcyjnych. Większość gruntów ornych należących niegdyś do PGR-u przeszła na własność agencji rolnej skarbu państwa. Aktualnie są one nieużytkowane. Produkcja zwierzęca także nie występuje w znaczącej skali. Praktycznie i ona nie wywiera wpływu na środowisko, bo występuje w pojedynczych przypadkach.

Cel ekologiczny rozwoju rolnictwa do 2012 roku:

Dostosowanie rolnictwa do warunków integracji z UE z zachowaniem regionalnego charakteru produkcji rolniczej i optymalizacji struktury przestrzeni rolniczej zapewniającej zachowanie walorów środowiska i różnorodności biologicznej.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju rolnictwa

- Rozwój rolnictwa ekologicznego i zachowanie tradycyjnych metod gospodarowania;
- Modernizacja i odbudowa systemów melioracyjnych;
- Poprawa struktury jakościowej i wartości przyrodniczej użytków rolnych;
- Działania na rzecz edukacji rolników w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych”;
- Kontrola przestrzegania pozwoleń wodno-prawnych;
- Zalesienie terenów nieprzydatnych rolniczo.

3.1.1.3 Turystyka i rekreacja

Stan wyjściowy

Atrakcyjne położenie geograficzne, urozmaicone ukształtowanie terenu i dostępność komunikacyjna tworzą wysokiej rangi warunki dla rozwoju turystyki w Zawidowie.

Bazę noclegową w 2003 roku stanowi jedynie część hotelowa przygranicznej placówki gastronomicznej.

Jak dotychczas, w mieście nie funkcjonuje placówka ukierunkowana na promocję turystyczną (w tym działalność reklamową) i doradztwo dla turystów.

W Zawidowie zlokalizowanych jest wiele atrakcyjnych obiektów zabytkowych mogących być przedmiotem bardziej intensywnej penetracji turystycznej. Do obiektów tych należy w szczególności zaliczyć Stare Miasto (z zespołem domów przyrynkowych z XVIII i XIX wieku), zespół parkowo-leśny Góra Zamkowa, zespół rezydencjonalny Ostróżno oraz

obiekty sakralne (w tym kościół p.w. św. Józefa). Nadmienić przy tym należy, iż wskazane obiekty i tereny zabytkowe wymagają intensywnych prac renowacyjnych i rewitalizacyjnych.

Przez miasto przebiegają szlaki turystyki pieszej. Zróżnicowane ukształtowanie obszaru miasta sprzyja także uprawianiu turystyki rowerowej. Rozbudowy wymaga jednak sieć ścieżek rowerowych w mieście i ich włączenie w międzynarodowy układ tras czeskich i niemieckich. W bliskim sąsiedztwie miasta znajduje się zbiornik wodny o funkcjach rekreacyjnych (Niedów na rzece Witka o powierzchni 1,8 km²). Ponadto nieopodal miasta wyznaczono przebieg Drogi Śródsudeckiej stanowiącej szczególnie atrakcyjną krajobrazowo turystyczną trasę samochodową.

Perspektywy istotnego wzrostu roli turystyki w gospodarce miasta oraz charakter wymagań co do jakości świadczonych usług wzmagają konieczność rozwoju sieci obiektów noclegowych o zróżnicowanym standardzie usług. Nie ulega bowiem wątpliwości, że turystyka jest jedną z szans dalszego rozwoju miasta Zawidów.

Szansą dla rozwoju turystyki należałoby upatrywać w przygotowaniu „Program Rozwoju Turystyki na terenie Powiatu Zgorzeleckiego” czy też szerzej w rejonie Górnych Łużyc.

Realizacja „Program Rozwoju Turystyki na terenie Powiatu Zgorzeleckiego” w tym na terenie miasta Zawidów skutkować będzie powołaniem Forum Inicjatyw Lokalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju, którego cele będą konweniowały z celami określonymi w niniejszym programie. W zakresie rozwoju produktu turystycznego przewidziano stworzenie systemu przyrodniczego obszaru opartego o układ stref ekologicznych, nawiązujących do układu lokalnych struktur przyrodniczych oraz stanu i charakteru inwestycyjnego terenów miejskich i wiejskich. Jego główne, docelowe składowe to:

- strefa ekologiczno-rekreacyjna;
- strefa ekologiczno-krajobrazowa;
- strefa ekologiczno-izolacyjna;
- strefa ekologiczno-infrastrukturalna.

Działania na rzecz utworzenia wspólnej polityki ekologicznej gmin objętych programem, odbiega swoim zakresem poza działalność stricte turystyczną, tworzy jednak płaszczyznę rozwoju dla przemysłu turystycznego. Polityka ta powinna być realizowana w następujących obszarach:

- Proekologiczna polityka transportowa w tym ograniczenie ruchu samochodowego na terenach chronionych, budowa sieci ścieżek rowerowych.
- System transportu to projekt wieloetapowy i perspektywiczny. Proekologiczne efekty projektu to ograniczenie ruchu samochodowego na części terenów rekreacyjnych; wzrost mobilności niepełnosprawnych, starszych, dzieci i młodzieży; uzupełnienie układu ścieżek rowerowych i ciągów pieszych; nowe, atrakcyjne dla handlu i usług, miejsca wokół przystanków; dojazd do terenów rekreacyjnych nad Nysą Łużycką i Zalewem narzecze Witka.
- Zintegrowany system gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym wprowadzenie systemu segregacji odpadów u źródła, podniesienie świadomości mieszkańców na temat gospodarowania odpadami.
- Proekologiczna polityka przemysłowa w tym ograniczenie oddziaływania przemysłu na środowisko, włączenie małych przedsiębiorstw przemysłowych do realizacji ekorozwoju, wprowadzenie preferencji lokalizacyjnych dla mało uciążliwego przemysłu (turystyka).

- Rozwój terenów zieleni i rekreacji, w tym rozwój i uporządkowanie systemów zieleni, zagospodarowanie terenów rekreacyjnych.
- Uzupełnienie infrastruktury ochrony środowiska, w tym modernizacja gospodarki wodno-ściekowej, ograniczenie uciążliwości pozaprzemysłowych źródeł zanieczyszczenia atmosfery i hałasu, organizacja monitoringu środowiska.
- Edukacja ekologiczna mieszkańców, w tym programy ekologiczne w szkolnictwie, proekologiczna edukacja dorosłych, podniesienie poziomu świadomości ekologicznej społeczności sąsiedzkich i osiedlowych.

Z powyższego widać, iż rozwój turystyki jest ściśle powiązany z całokształtem zadań identyfikowanych szerszej jako ochrona i kształtowanie środowiska.

Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji do roku 2012

Rozwój turystyki i rekreacji na terenie miasta Zawidów określony w „Strategii rozwoju miasta Zawidów” oraz wzmiankowanego „Programu Rozwoju Turystyki na terenie powiatu Zgorzeleckiego”. znalazł się w grupie celów pierwszorzędnych. Realizacja celu sformułowanego jako tworzenie warunków do rozwoju turystyki ma nastąpić poprzez:

- rozbudowę bazy turystycznej przy zachowaniu naturalnych walorów środowiska,
- zwiększenie dostępności do miejsc atrakcyjnych turystycznie,
- rozwój agroturystyki,
- poprawę infrastruktury w szczególności na terenach nadrzecznych (Witka, Koci Potok).

Z analizy uwarunkowań miasta Zawidów wynika, że w obrębie miasta ze względu na przygraniczne położenie się będzie rozwijała się baza noclegowa oraz gastronomiczna obsługująca ruch przygraniczny.

Rozwój infrastruktury towarzyszącej turystyce

Ze względu na rozwój dostępności nowych terenów turystycznych, bazy noclegowej, ważne z punktu ochrony środowiska będzie przystosowanie terenów pod względem technicznym do pełnienia wyznaczonych funkcji. Konieczne będzie rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej i odpadowej dla istniejących obszarów zainwestowania.

Do powstawania nowych obiektów będą wyznaczane obszary selektywnie wybrane, odpowiednio przygotowane, o wysokim standardzie uzbrojenia. Akceptacja ich budowy będzie zależna od spełnienia wymogów ochrony środowiska i krajobrazu. Ważne będzie dostosowanie przyszłego budownictwa do wymagań architektonicznych, wynikających z planu zagospodarowania przestrzennego, istniejącej zabudowy i warunków krajobrazowych.

Istotne dla kształtowania krajobrazu kulturowego będzie zachowanie tradycyjnego układu miasta oraz założeń parkowych oraz terenów zielonych.

Budowa miejsc obsługi szlaków komunikacyjnych i turystycznych pociągnie za sobą inwestycje mające na celu zadbanie o ład przestrzenny.

Istotnym zagadnieniem jest modernizacja dróg dojazdowych do obiektów turystycznych, przejścia granicznego, budowa parkingów i miejsc postojowych. Remont nawierzchni dróg

przyczyni się do wzrostu ilości turystów odwiedzających atrakcyjne tereny. Lepszy stan dróg przyczyni się do dalszego inwestowania w rozwój działalności agroturystycznej.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju turystyki i rekreacji

- Dzikie zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo w tym doliny Witki i Kocięgo Potoku.
- Zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych ze względu na brak uzbrojenia terenów.
- Niszczenie środowiska naturalnego poprzez wzrastającą liczbę turystów.
- Nadmierna penetracja terenów cennych przyrodniczo.
- Dewastacje terenów chronionych prawem.
- Niszczenie walorów środowiska kulturowego.

Cel ekologiczny rozwoju turystyki i rekreacji do 2012 roku:

Dalszy rozwój turystyki i rekreacji poprzez wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych zgodnie z zasadami ochrony środowiska, z zachowaniem stanu środowiska naturalnego.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju turystyki i rekreacji

- przestrzeganie wymagań ochrony środowiska w odniesieniu do nowo powstających obiektów turystycznych i rekreacyjnych;
- dbałość o spełnienie wymagań związanych z minimalizacją negatywnego oddziaływania nowo powstających obiektów;
- selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo, w tym ochrona cennych terenów przed przeinwestowaniem;
- rozwój ścieżek rowerowych, szlaków wodnych, pieszych i konnych;
- odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego eliminujące dzikie zagospodarowywanie obszarów cennych przyrodniczo;
- edukacja ekologiczna mieszkańców.

3.1.1.4 Energetyka zawodowa i przemysł

Stan wyjściowy

Potrzeby energetyczne i grzewcze w mieście zaspokajane są przez kotłownie domowe komunalne, przemysłowe i inne.

Elektroenergetyka

Oświetlenie drogowe przy drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich zmodernizowano w 100 % w roku 2003.

Sieć rozdzielcza średniego i niskiego napięcia na obszarze miasta, w przeważającej mierze jest siecią kablową podziemną. Stan techniczny urządzeń sieci wysokich napięć

jest bardzo dobry, sieci średnich napięć - dobry (remontów wymagają zwłaszcza linie napowietrzne), zaś niskich - zadowolający (wymaga prac remontowych i modernizacyjnych).

Gazownictwo

Miasto Zawidów nie jest zaopatrywane w gaz sieciowy. W celach bytowych i grzewczych w mieście wykorzystuje się gaz płynny.

Gospodarka ciepła

Gospodarka ciepła na terenie Zawidowa ma w przeważającej mierze zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne. W ostatnich latach obserwuje się podejmowanie licznych przedsięwzięć o ekologicznym wymiarze. Systematycznie zastępuje się ogrzewanie konwencjonalne (węglowe) ogrzewaniem „czystym” wykorzystującym alternatywne źródła energii, tj. elektryczność, olej opałowy, gaz płynny i inne.

W mieście możliwe jest stworzenie zintegrowanego układu ciepłowniczego w oparciu o źródło ciepła o większej mocy (przy jednoczesnym rozwoju sieci ciepłowniczych). Na terenach rozproszonej zabudowy w najbliższym okresie dominować nadal będą paleniska indywidualne, choć dla rejonów zwartej zabudowy rozważyć można budowę ekologicznych kotłowni lokalnych.

Zakłady produkcyjne znajdujące się na obszarze opracowania, mają raczej ograniczone znaczenie na pogorszenie warunków aerosanitarnych obszaru miasta.

Do największych źródeł emisji na terenie miasta należy zaliczyć:

1. Fabryka Maszyn „FAMAZ” s.j.
2. Zakłady Odzieżowe „ZAWITEX” sp. z o.o.

Głównym źródłem zanieczyszczeń na obszarze opracowania jest elektrownia Turów w Bogatyni oraz stosowane przestarzałe systemy grzewcze. Elektrownia Turów emituje łącznie 51% pyłu, 58% SO₂, 645% NO₂ wśród zakładów województwa dolnośląskiego do sumarycznej emisji zakładów kontrolowanych przez WIOŚ w 2003r.

W obrębie zabudowy jednorodzinnej, która dominuje na opracowywanym obszarze, przeważają indywidualne systemy ogrzewania. Do ogrzewania zabudowy mieszkaniowej i obiektów prowadzących działalność gospodarczą stosuje się najczęściej paliwa stałe: węgiel i koks, które - zwłaszcza przy mniej sprawnych urządzeniach spalania - powodują emisje zanieczyszczeń do powietrza: SO₂, NO₂, CO₂, pyłów. Sytuacja jednak ulega poprawie gdyż jak wskazano wcześniej na 9 będących w zasobach MZGK kotłowni, już 3 opalane są gazem. Sporadycznie również do ogrzewania obiektów stosowany jest gaz propan-butan lub olej opałowy -paliwa bardziej korzystne z ekologicznego punktu widzenia niż paliwa stałe.

Kierunki rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej do 2012 roku

Restrukturyzacja istniejących zakładów oraz rozwój nowoczesnych innowacyjnych sektorów przemysłowych o zminimalizowanym wpływie na zdrowie ludzi i środowisko.

Zaostrzenie wymogów ekologicznych i wzrost konkurencyjności rynku stawia zakłady przed koniecznością restrukturyzacji. Z punktu widzenia ochrony środowiska ważne będą wszystkie działania zmierzające do zminimalizowania wpływu przedsiębiorstwa na środowisko.

Oprócz usprawnień technicznych istotną rolę będą miały usprawnienia organizacyjne, które są trudniejsze, mniej wymierne w efektach i mniej konkretne od usprawnień technicznych.

Zmiana struktury zapotrzebowania w surowce energetyczne oraz związane z tym ograniczenia wydobycia węgla brunatnego w Łużycach (RFN) oznaczało likwidację wielu źródeł energii włącznie z elektrownią Hirschfelde i Hagenwerde na niemiecko-polskiej granicy. Miało to pozytywny wpływ na obniżenie emisji szkodliwych substancji w całym regionie przygranicznym.

Obecnie największymi źródłami energii na terenie ERN (Euroregion Neisse-Nisa-Nysa) pozostają elektrownie Boxberg i Schwarze Pumpe w Łużycach oraz elektrownia Turów o mocy 2 000 MW, gdzie obecnie przebiega modernizacja proekologiczna z terminem zakończenia w 2005 roku. Na terenie wszystkich trzech części ERN odbywa się stopniowe zastępowanie spalania węgla gazyfikacją.

W celu wykorzystania nietradycyjnych technologii produkcji energii elektrycznej, dla których istnieją odpowiednie warunki w niemieckiej części ERN, stopniowo powstają rejony z elektrowniami napędzanymi siłą wiatru.

W celu zabezpieczenia rezerwowego zaopatrzenia Cypla Szlunkowskiego (Šlunkovský výběžek) w energię elektryczną oraz możliwości obustronnej wymiany prądu elektrycznego zakłada się wybudowanie łączącej wzajemnie linii przesyłowej Hrádek nad Nisou (CZ) – Zittau (RFN) – Varnsdorf (CZ) oraz Kiesdorf (RFN) – (PL).

W 1997 roku dla ERN została opracowana przygraniczna ekologiczno-energetyczna koncepcja z planem rozwoju do 2010 roku.

Aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponosić będą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie będą ograniczać się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska ale będą zmierzać do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku.

Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągnięcie celów polityki ekologicznej nie będzie możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań będzie dostosowanie się zakładów do tzw. zintegrowanych pozwoleń, obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z Dyrektywą IPPC).

Istotne będzie podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego.

W systemach zarządzania środowiskowego zwracana jest uwaga na:

- oszczędne korzystanie z surowców,
- stosowanie surowców ekologicznych,
- energochłonność i wodochłonność,
- prewencje odpadów,
- systemy rejestracji emisji i zużytych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne.

Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program

Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

W późniejszym etapie należy poszukiwać sposobu jak włączyć system zarządzania środowiskowego w pozwolenia wydawane przez wojewodę lub starostę dla zakładów zlokalizowanych w mieście Zawidów. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej, która poleca systemy zarządzania środowiskowego jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym urzędu miasta Zawidów.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju przemysłu i energetyki

- Emisja zanieczyszczeń do środowiska.
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.
- Zanieczyszczenie powietrza;
- Degradacja powierzchni ziemi.
- Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Cel ekologiczny rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej do 2012 roku:

Restrukturyzacja zakładów przemysłowych oraz dalszy rozwój przemysłu przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływów na zdrowie ludzi i środowisko.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej:

- Opracowanie docelowej koncepcji ucieplnienia.
- Integracja systemu ciepłego.
- Modernizacja lokalnych kotłowni z wymianą stosowanych w nich paliw.
- Ograniczenie emisji do atmosfery.
- Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów.
- Ograniczenie poboru nośników energii.
- Stosowanie niskoodpadkowych nośników energii („ekologiczne nośniki energii”).
- Rozwój alternatywnych źródeł energii.
- Rozwój sektorów przemysłu przyjaznych środowisku.
- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem.
- Wprowadzanie technologii mało i bezodpadowych.
- Właściwe gospodarowanie terenami przemysłowymi.

3.1.1.5 Osadnictwo

Stan wyjściowy

Zasoby mieszkaniowe w Zawidowie w końcu 2002 roku liczyły 5,4 tys. izb o łącznej powierzchni 95,4 tys. m². Przyrost substancji mieszkaniowej w latach 1990-2002 był relatywnie znaczący (o 123 mieszkania, tj. o 9%). Liczba oddawanych do użytku mieszkań w tym okresie wykazuje wyraźne wahania (w 1990 roku oddano do użytku 77 mieszkań, w roku 2002 jedynie 2 mieszkania, podczas gdy w pozostałych analizowanych latach nie notowano efektów budownictwa mieszkaniowego w mieście).

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku jedynie 9,9% ogółu mieszkań (148 lokali mieszkalnych) pozostawało własnością miasta (przeciętnie w województwie dolnośląskim udział tychże zasobów wynosił 22,2%, a w Powiecie Zgorzeleckim – 14,0%). Udziały te będą prawdopodobnie nadal wolno spadać ze względu na wyprzedaż komunalnych lokali mieszkalnych (w 1990 roku udział zasobów komunalnych stanowił prawie 48% globalnej substancji mieszkaniowej miasta).

Gospodarowanie komunalnymi zasobami mieszkaniowymi należy w mieście Zawidów do zadań, których rozwiązanie, choć z pewnością niełatwe, jest szczególnie pilne tak z ekonomicznego jak i społecznego punktu widzenia.

Znaczącą część ogólnej powierzchni miasta zajmują grunty zabudowane i zurbanizowane (136 ha, co stanowi 22,4%). Tereny te obejmują m.in. tereny mieszkaniowe (46 ha), tereny przemysłowe (4 ha), inne tereny zabudowane (19 ha), tereny rekreacyjno-wypoczynkowe (12 ha) oraz tereny komunikacyjne (47 ha, w tym 35 ha zajmują drogi, a 12 ha – tereny kolejowe).

Powierzchnię Zawidowa dopełnia ponadto niewielki areał nieużytków (5 ha).

Ogólna ocena struktury wykorzystania przestrzeni sprowadza się do stwierdzenia, iż miasto Zawidów jest obszarem, w którym ziemia jest dobrem występującym w relatywnie znacznej ilości. O ile bowiem w Polsce na 1 mieszkańca przypada prawie 8 100 m² powierzchni, a w Powiecie Zgorzeleckim – ponad 8 730 m², to w Zawidowie niemal 13 500 m². Zarówno zatem w aspektach ilościowych, jak i jakościowych niezbędne jest jednak podejmowanie kompleksowych działań racjonalizujących użytkowania gruntów w mieście.

Wśród czynników stanowiących barierę dla dalszego rozwoju osadnictwa należą (czynniki wymienione w strategii zrównoważonego rozwoju miasta):

I. W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ:

1. usytuowanie w rejonie o znacznej, wieloletniej degradacji stanu środowiska, związanej z funkcjonowaniem kompleksu energetycznego w Turoszowie,
2. zaniedbana zieleń miejska i mała architektura,
3. nie uporządkowane obrzeża miasta ,
4. zaniedbanie obiektów zabytkowych o wysokiej randze;

II. W SFERZE SPOŁECZNEJ:

1. nie wystarczająca świadomość ekologiczna części społeczeństwa,
2. brak głębokich, własnych tradycji kulturowych,
4. nie wykorzystane w pełni i nisko standardowe zaplecze kulturalno-rekreacyjne,
5. niska integracja społeczna,
6. szeroka skala patologii społecznych,
7. niski stopień bezpieczeństwa w mieście,
8. utrzymywanie się niekorzystnej struktury bezrobocia;
9. brak zatwierdzonych planów rozwoju społecznego.

III. W SFERZE GOSPODARCZEJ:

1. mały potencjał gospodarczy miasta ,
2. utrudnione i długotrwałe wprowadzanie nowych inwestycji,
3. brak zatwierdzonych planów rozwoju gospodarczego.

IV. W SFERZE PRZESTRZENNO-TECHNICZNEJ:

1. niewystarczająca ilość uzbrojonych terenów rozwojowych w mieście, w tym nowych terenów dla budownictwa jednorodzinnego,
2. zaniedbana substancja mieszkaniowa,
3. zniszczone drogi, duże nasilenie ruchu kołowego;
4. brak zatwierdzonych planów rozwoju przestrzennego.

V. W SFERZE INSTYTUCJONALNEJ:

1. brak długookresowej koncepcji rozwoju miasta,

Czynnikami zagrażającymi rozwojowi miasta są m.in.:

- utrzymywanie się negatywnych zjawisk, jakie określono wyżej jako słabe strony,
 - opóźnianie się procesów rozwojowych w całym regionie,
 - brak szerszego, zewnętrznego wsparcia dla inicjatyw i projektów rozwojowych.
2. brak zatwierdzonych planów rozwoju instytucjonalnego

Główne problemy rozwojowe miasta należy upatrywać w:

W SFERZE PRZESTRZENNO-TECHNICZNEJ:

1. utrzymywanie się złego stanu technicznego zabudowy i pogłębianie procesów jej dekapitalizacji,
2. wolne tempo wymiany tradycyjnych mediów w ciepłownictwie na media przyjazne dla środowiska,
3. brak lokalnego programu unieszkodliwiania i neutralizacji odpadów przemysłowych,
4. utrzymywanie się uciążliwości ruchu kołowego w centrum miasta;

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju osadnictwa

- Emisja niska;
- Nieuregulowana gospodarka ściekowa;
- Nieuregulowana gospodarka odpadowa w szczególności w przypadku budownictwa rozproszonego;
- Rozproszenie zabudowy;
- Wkraczanie zabudowy na tereny cenne przyrodniczo.

Kierunki rozwoju osadnictwa do 2012 roku

Wśród tendencji zarysowujących się w rozwoju miasta Zawidów należy wymienić:

- funkcjonujące nowe centrum miasta z koncentracją usług społeczno-handlowych;

- pozytywny stan techniczny zabudowy;
- intensywne wykorzystanie terenów niezainwestowanych;
- uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa;
- wyeliminowane tradycyjne media ciepłe;
- wyeliminowane uciążliwości ruchu kołowego w centrum oraz rozbudowa istniejącego systemu parkowania;
- skuteczny system zabezpieczenia przeciwpowodziowego;
- opracowanie planu zagospodarowania centrum z śródmiejskim pasażem handlowo-usługowym;
- rewaloryzacja starych zasobów mieszkaniowych;
- wspieranie wspólnot mieszkaniowych przy modernizacji mieszkań i budynków oraz przejmowania przez nie funkcji zarządzania zasobami;
- humanizacja terenów osiedlowych oraz rozbudowa terenów rekreacyjnych dla ich mieszkańców;
- wskazanie nowych terenów mieszkaniowych i ich zbrojenie;
- przebudowa i modernizacja terenów zdegradowanych (poprzemysłowych).

Podnoszenie poziomu wyposażenia w pełną infrastrukturę techniczną

Głównym kierunkiem umożliwiającym dalszy rozwój osadnictwa będzie wyrównywanie zapóźnień w rozwoju infrastruktury. Rozwój ten musi być ukierunkowany na spełnienie wymagań ochrony środowiska w zakresie jakości poszczególnych jego elementów.

Na terenie miasta szczególnie istotne będzie dalsze porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zaopatrzenia w wodę poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej wraz z budową nowych oczyszczalni ścieków, modernizację i rozbudowę sieci wodociągowej, w tym stacji uzdatniania wody. Kolejnym ważnym elementem będzie ograniczanie emisji niskiej dzięki stopniowemu przechodzeniu gospodarstw indywidualnych na ekologiczne nośniki energii cieplnej.

Problem gospodarki odpadami będzie rozwiązywany na poziomie powiatowym we współpracy gmin między sobą. Kontynuowanie przedsięwzięć związanych z rozbudową i modernizacją wyposażenia w infrastrukturę musi być zgodne z założeniami wynikającymi ze studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Dzięki postępom w rozwoju infrastruktury technicznej podniesie się poziom życia mieszkańców miasta, wzrośnie atrakcyjność miasta zarówno dla inwestorów jak i potencjalnych nowych mieszkańców, wzrośnie popyt na usługi turystyczne.

Udział społeczeństwa

Główną rolę w podejmowaniu działań zmierzających do poprawy warunków życia na terenie miasta odgrywają sami mieszkańcy, ich zaangażowanie w problemy środowiska naturalnego, świadomość ekologiczna i chęć wprowadzania zmian służących poprawie jakości życia.

Zagadnienie to nabrało większego znaczenia po wejściu w życie ustawy „Prawo ochrony środowiska” określającej zasady:

- udostępniania informacji o środowisku,
- udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska.

Jak już wcześniej wspomniano udział mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony środowiska zależy od stanu ich świadomości ekologicznej. Stąd ważne jest inicjowanie i wspieranie przez władze miasta działań zmierzających do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców w celu rozbudzenia współodpowiedzialności w procesie rozwiązywania procesów ekologicznych.

Działania edukacyjne powinny być skierowane nie tylko do dzieci i młodzieży ale również do osób dorosłych, a formy i metody edukacji odpowiednio przystosowane do odbiorców.

Cel ekologiczny rozwoju osadnictwa do 2012 roku:

Podniesienie jakości życia mieszkańców miasta uwzględniając istniejące walory przyrodnicze, kulturowe i zapewnienie ładu przestrzennego.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju osadnictwa:

- ograniczenie żywiołowego procesu rozwoju struktur mieszkaniowych (do czasu rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej);
- zmiana systemów ogrzewania: wprowadzenie ekologicznych nośników energii, podłączenie do sieci c.o.,
- wprowadzenie niekonwencjonalnych źródeł energii;
- ochrona istniejących i tworzenie nowych enklaw zieleni wśród zabudowy;
- ochrona terenów nad Kocim Potokiem;
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

3.1.2 Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska

Istotnym wsparciem ochrony środowiska jest aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska prowadząca do tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy (szczególnie w rolnictwie, turystyce, leśnictwie i ochronie przyrody, odnawialnych źródłach energii, wykorzystania odpadów), rozwoju produkcji urządzeń służących ochronie środowiska bądź produkcji towarów przyjaznych środowisku.

W najbliższym czasie Rząd przygotowuje ramowy program wspierania zielonych miejsc pracy jako element zmniejszenia bezrobocia. Program ten będzie zawierał mechanizm finansowego i eksperckiego wspierania władz samorządowych i prywatnych przedsiębiorców w tworzeniu zielonych miejsc pracy. Podstawą uzyskania wsparcia będzie przedstawienie przez władze samorządowe (wojewódzkie, powiatowe, gminne) konkretnego programu tworzenia zielonych miejsc pracy.

Kierunki działań

- Wspieranie powstawania tzw. zielonych miejsc pracy, w tym przygotowanie przez programu tworzenia zielonych miejsc pracy.
- Promocja firm polskich produkujących urządzenia ochrony środowiska, zwłaszcza urządzeń wykorzystywanych w ochronie wód i powietrza oraz zagospodarowania odpadów.

3.1.3 Edukacja ekologiczna

3.1.3.1 Stan wyjściowy

Skuteczna realizacja polityki ekologicznej państwa wymaga udziału w tym procesie wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska, w tym również udziału obywateli. Podstawowe znaczenie dla szerokiego udziału społeczeństwa w realizowaniu celów ekologicznych ma edukacja ekologiczna i zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku.

Na terenie Powiatu Zgorzeleckiego funkcjonują następujące ośrodki prowadzące działania związane z edukacją ekologiczną, są to Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej przy PPPP proNatura w Zgorzelcu oraz Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych (w skali województwa). Działanie powiatowego centrum obejmuje również obszar miasta Zawidów.

Jednostki samorządowe

Edukacja ekologiczna

Jedyną edukacją ekologiczną społeczności gminy są prelekcje w szkole, prowadzone przez pracownika do spraw ochrony środowiska z Urzędu Miasta Zawidowa. Zajęcia te mają za zadanie uświadomienie dzieci o konieczności segregacji odpadów. Wprowadzona jest zbiórka puszek aluminiowych na terenie szkoły podstawowej. Poza tym, co roku organizowana jest akcja „Sprzątanie Świata”, w której biorą udział uczniowie wszystkich szkół Zawidowa.

Organizacje ekologiczne

Na terenie miasta nie działają żadne organizacje ekologiczne. Środki gminnego funduszu ochrony środowiska wykorzystywane są na operaty dendrologiczne (ocenę stanu drzew) " przycinki sanitarne oraz wycinki drzew" czyszczenie studzienek kanalizacji deszczowej.

Aktualnie jednak większość budżetu przeznaczana jest na kanalizację terenów jeszcze nieskanalizowanych.

Inne organizacje

Powiatowego Centrum Edukacji Ekologicznej w Zgorzelcu prowadziło działalność w zakresie, której wchodziły:

- Prelekcje z przezroczami;
- Prelekcje w szkołach na terenie miasta;
- Wycieczki przyrodnicze;
- Współpraca z ogrodami zoologicznymi;
- Warsztaty dla nauczycieli;
- II konkurs fotograficzny;
- Konkurs wiedzy o bioregionie;
- Przygotowanie publikacji „Ochrona przyrody w Powiecie Zgorzeleckim”;
- Zakup sprzętu i wydawnictw;
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi (NGO);

3.1.3.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Wykształcenie w społeczności lokalnej miasta Zawidów nawyków tak zwanej kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska.

Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców jest jednym z niezbędnych elementów które będą mogły umożliwić sprawną i efektywną politykę ekologiczną.

Do podstawowych celów w zakresie edukacji ekologicznej należy zaliczyć:

- Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską.
- Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej.
- Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez:
 - promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści,
 - wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych,
 - uporządkowanie przepływu informacji i usprawnienie procesu decyzyjnego związanego z edukacją ekologiczną.

Powyższe cele powinny być osiągnięte przy wykorzystaniu najlepszych krajowych i zagranicznych doświadczeń.

3.1.3.3 Strategia realizacji celu

Cel ten jest zgodny z założeniami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i Polityki Ekologicznej Państwa (PEP), która kładzie nacisk na włączanie i rozszerzanie współpracy, szczególnie instytucji publicznych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, jak również włączenie organizacji pozarządowych, a tym samym społeczeństwa w procedury konsultowania ważnych dla środowiska przedsięwzięć i decyzji.

Wytyczne zostały przedstawione w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej, będącym rozwinięciem i konkretyzacją zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, będąc pierwszym dokumentem z zakresu tej problematyki, określającym podstawowe zadania edukacyjne, podmioty odpowiedzialne za ich realizację oraz źródła finansowania. Dokument ten, z uwagi na swoje przesłanie, sposób tworzenia i konstrukcję powinien stać się edukacyjną ośnową polskiej AGENDY 21.

Istotne jest zadbanie o edukację ekologiczną w szczególności wśród młodzieży jak również edukację ekologiczną dorosłych. Dlatego strategii realizacji celu zogniskowano wokół zagadnień:

- Edukacja ekologiczna w szkolnictwie.
- Edukacja ekologiczna dorosłych.

Edukacja ekologiczna w szkolnym systemie kształcenia

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem realizowanym w tak zwanym formalnym systemie kształcenia obejmującym wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkolnictwo wyższe.

Rozporządzenie MEN z dn. 15.02. 1999 dotyczące podstawy programowej kształcenia ogólnego określa podstawowe zadania szkoły w zakresie nauczania, umiejętności i pracy wychowawczej uwzględniając w nich działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej uczniów.

Rozporządzenie to wprowadza również obok przedmiotów i bloków przedmiotowych realizację ścieżki między przedmiotowej. Wymóg ten do 2003 roku obejmował tylko szkoły podstawowe, gimnazja, od 2003 roku objął również szkoły średnie. Jedną ze ścieżek interdyscyplinarnych jest edukacja ekologiczna. Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy przede wszystkim od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości najważniejszych problemów z zakresu ochrony środowiska miasta Zawidów.

Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną szczególnie dotycząca tych problemów, które w danej gminie czy mieście są najistotniejsze, np. stosowanie ekologicznych źródeł energii, selektywna zbiórka odpadów, właściwa gospodarka wodno - ściekowa itp.

Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących tj. burza mózgów, karty pracy, projekty; zajęcia terenowe oparte na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką wykształci w uczniu umiejętność obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągania wniosków.

Zadaniem nauczyciela w szeroko pojętej edukacji ekologicznej jest:

- kształtowanie u ucznia postawy odpowiedzialności za stan środowiska,
- zachęcanie ucznia do prowadzenia własnych obserwacji, badań i analizy środowiska,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą,
- umożliwienie dzieciom i młodzieży podejmowania praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w ich otoczeniu,
- przekazanie młodzieży inicjatywy w zakresie działań proekologicznych

Nauczyciele podejmujący się realizacji zagadnień związanych z edukacją ekologiczną powinni zarówno współpracować ze sobą, jak i współpracować z instytucjami/organizacjami wspierającymi ich działalność:

- Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe, Urzędy Miast i Gmin – organizowanie i współorganizowanie prelekcji, konkursów, lekcji, festynów, finansowanie nagród,
- szkolenia, pokazowe lekcje,
- Nadleśnictwa – organizacja zajęć terenowych, organizacja prelekcji, szkoleń, finansowanie nagród, wydawanie materiałów informacyjnych,
- Pozarządowe Organizacje Ekologiczne – pomoc w organizowaniu warsztatów,

- happeningów, szkoleń,

Kierunki działań

1. Zwiększenie udziału zagadnień związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska w ramach szkolnych programów nauczania.
2. Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia.
3. Wspieranie działań edukacji szkolnej przez instytucje samorządowe i państwowe.
4. Powołanie przyszkolnych struktur realizacji celów związanych z ochroną środowiska (kluby przyrodników itp.)

Pozaszkolna edukacja ekologiczna

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest włączenie do udziału w nim całego społeczeństwa. Dlatego konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana do: osób dorosłych, różnych grup zawodowych (rolników, organizatorów turystyki, przemysłowców). Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Wśród wielu ważnych tematów edukacji ekologicznej znaczące miejsce należy przypisać edukacji w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, gospodarki ściekowej, ochrony powietrza atmosferycznego, oszczędności energii itp.

Szczególnie ważną rolę w edukacji ekologicznej mają organy samorządowe. Powinny one współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej oraz z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami zakładów pracy i społeczności lokalnych.

Ze względu na możliwości rozwoju turystyki na terenie miasta, konieczne jest obejmowanie edukacją ekologiczną organizatorów turystyki i wypoczynku jak i osób korzystających z oferowanych usług oraz mieszkańców obsługujących ruch turystyczny oraz tranzytowy.

Ważną kwestią jest edukacja w miejscu pracy ponieważ większość czynnych zawodowo osób poprzez podejmowane decyzje, ma mniej lub bardziej bezpośredni wpływ na stan środowiska.

Nowym i ważnym wezwaniem dla edukacji jest zmieniająca się pozycja polskiego rolnictwa i wsi w procesie integracji z UE. Przemianom tym musi towarzyszyć zwiększenie świadomości ekologicznej rolników i zachowanie tradycji przyjaznego dla środowiska rolnictwa (np. poprzez wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych).

Zdecydowanie największy wpływ na poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa mają media. Podkreślić należy, że istnieje ścisła zależność między wiedzą społeczeństwa z zakresu stanu środowiska i nastawieniem do działań na rzecz jego ochrony, a sposobem ukazywania problemów ekologicznych w mediach. Coraz większego znaczenia nabierają tematyczne programy publicystyczne, filmy popularnonaukowe o tematyce środowiskowej oraz reklama społeczna promująca działania przyjazne środowisku. Współpraca w zakresie propagowania edukacji ekologicznej poprzez media powinna być realizowana we współpracy z powiatami i miastami województwa i zaowocować cyklicznym ukazywaniem się artykułów, programów TV, audycji radiowych, w których przybliżałoby się mieszkańcom bieżące problemy i działania.

Efektom współpracy z telewizją lokalną mógłby być cykl programów informacyjnych, wywiadów z politykami, osobami zaangażowanymi w ochronę środowiska, filmów edukacyjnych. Ze względu na możliwość wykorzystania komputerów coraz większe znaczenie będzie miała treść edukacyjna na stronach internetowych oraz możliwość kontaktu i dyskusji z mieszkańcami drogą internetową. Duże znaczenie w Edukacji Ekologicznej dorosłych mają działania pozaszkolne podejmowane przez uczniów i nauczycieli. Umożliwiają one włączenie do programu edukacji ekologicznej społeczności lokalnych, bez których poparcia żadne działania na rzecz ochrony środowiska nie powiodą się. Równocześnie wspólne działania dzieci i rodziców stwarzają szanse zmiany mentalności społeczeństwa i kształtowania świadomości proekologicznej.

Kierunki działań

1. Informowanie mieszkańców miasta o stanie środowiska w mieście i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
2. Współdziałanie władz miasta z mediami w zakresie prezentacji stanu środowiska i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
3. Prowadzenie działań z zakresu edukacji ekologicznej na terenach cennych przyrodniczo.
4. Realizacja treści ekologicznych przez środki masowego przekazu, instytucje kultury i wypoczynku.
5. Wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
6. Współpraca władz lokalnych ze szkołami, przedstawicielami środowiska naukowego, zakładami pracy i pozarządowymi organizacjami w celu wykorzystanie różnorodnych form edukacji ekologicznej.
7. Działalność informacyjna w zakresie systemu obszarów chronionych Natura 2000.

3.1.4 Współpraca ponadlokalna

Zawidów współpracuje z miastem Habartice, z którym prowadzi wspólne inwestycje związane z ochroną wód. Inwestycja polegać będzie na skanalizowaniu gminy miejskiej Zawidów i obszarów gmin sąsiednich, bezpośrednio przylegających do Zawidowa i poddaniu odbieranych ścieków procesowi oczyszczania w zmodernizowanej oczyszczalni ścieków w ramach projektu "Ochrona Wód Rzeki Nysy Łużyckiej - Budowa Zintegrowanego Systemu Gospodarki Wodno-Ściekowej z Modernizacją Oczyszczalni Ścieków dla Gminy Zawidów, Sulików i Habartice (Republika Czeska)".

Styk granic Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Czeskiej i Republiki Federalnej Niemiec wiąże ze sobą wiele wspólnych interesów i problemów wynikających z wielowiekowej i zmiennej historii naszego kontynentu.

Euroregion Nisse -Nisa -Nisa jako transgraniczny związek powstał w wyniku inicjatywy działaczy komunalnych obszaru przygranicznego w maju 1991 w Zittau. Punktem wyjścia do dalszej współpracy było przekonanie, iż istniejące problemy regionu przygranicznego można rozwiązać jedynie wspólnym wysiłkiem, w dobrym sąsiedztwie, dla i z ludźmi tutaj żyjącymi.

Regiony przygraniczne podlegają specyficznym warunkom. Większe czy mniejsze różnice kulturowe, gospodarcze i administracyjne odczuwane są najbardziej przy samej granicy.

Obszary peryferyjne w stosunku do centrów wykazują deficyty rozwojowe. Miejscowa ludność wskazywała na konieczność rozwiązywania tych problemów.

Z tą myślą w roku 1991 został utworzony, przez polityków komunalnych regionu trójkąta trzech państw Niemiec, Polski i Czech: Euroregion Neisse –Nisa -Nysa, jako instrument do rozwiązywania problemów regionu.

Po dziesięciu latach działalności widoczne są już pierwsze sukcesy, a wiele działań znajduje się w fazie planowania albo realizacji. Wspieranie projektów, w szczególności z dziedzin kultury i sportu, przyczyniło się do intensyfikacji komunikacji i spotkań między ludźmi. Mimo to pokonany został dopiero krótki odcinek drogi.

Przygraniczny rejon ERN był do 1990 roku miejscem o znacznym nasyceniu działalnością gospodarczą powodującą problemy ekologiczne. Przejawiało się to w jakości atmosfery, która zwłaszcza w okresie zimowym pod wpływem warunków geograficznych i klimatycznych stwarzała coraz trudniejsze do zaakceptowania warunki życia (smog, inwersje). Powietrze zanieczyszczone w wyniku tych elementów wpływało na regiony przygraniczne sąsiednich państw. Każda z trzech części ERN była współsprawcą zanieczyszczenia atmosfery.

Po ponad dziesięciu latach działalności widoczne są już pierwsze sukcesy, a wiele działań znajduje się w fazie planowania albo realizacji. Wspieranie projektów, w szczególności z dziedzin kultury i sportu, przyczyniło się do intensyfikacji komunikacji i spotkań między ludźmi. Mimo to pokonany został dopiero krótki odcinek drogi.

3.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

3.2.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

3.2.1.1 Stan wyjściowy

W roku 1995 przeprowadzono wstępną inwentaryzację przyrodniczą terenu gminy (wyszukiwanie obiektów nadających się do objęcia konserwatorską ochroną przyrody).

Na podstawie wyników inwentaryzacji zaprojektowano sieć obiektów, które należy objąć konserwatorską ochroną przyrody, by zachować różnorodność przyrody gminy oraz wkład gminy do różnorodności biologicznej regionu i kraju.

Do specyficznych elementów przyrody gminy Zawidów, odróżniających ją od innych gmin pasa przygranicznego, należą:

- Charakterystyczny układ roślinności w dolinie i na zboczach rzeki Witki, szczególnie lasów zboczowych z udziałem lipy.
- Obecność wychodni skalnych z interesującą roślinnością ciepłolubną.

Do lokalnych wartości środowiska przyrodniczego wymagających ochrony należy zaliczyć:

- zespół ogrodowo - parkowy Ostrożne (zespół rezydencjonalny o wartości kulturowej),
- zespół parkowy przy ulicy Zgorzeleckiej,

- zespoły parkowe i zadrzewień związane z terenami usługowymi i mieszkaniowymi (strażnica Łużyckiego Oddziału Straży Granicznej, obiekty usługowo-mieszkaniaowe przy ulicy Zgorzeleckiej, dom „Działkowca”, zespół mieszkaniowy Zawidów -Szyby),
- zespoły zieleni związane z założeniami kościelnymi:
 - a) poewangelicki
 - b) katolicki - Wzgórze Św. Michała,
- zespoły leśne i zadrzewienia zlokalizowane w obrębie lub w styczności z terenami budowlanymi:
 - a) zespół leśny tzw. „Lasek Lubański”,
 - b) zespoły zadrzewień towarzyszące zabudowie mieszkaniowej i usługowej,
 - c) zespół zadrzewień towarzyszący żwirowni.

Liczący 6 km² obszar gminy miejskiej Zawidów, posiada teren, który warto objąć ochroną jako użytek ekologiczny. Jest to niewielka, licząca ok. 30 ha łąka, położona po południowej stronie drogi z Zawidowa do stacji kolejowej Witka. Jej wschodnia granica przebiega w pobliżu granicy państwowej, zachodnia zaś przebiega wzdłuż linii wyznaczonej przez zbiorowiska podmokłych łąk. Granicę północną i południową stanowią dwie niewielkie rzeczki, dopływy Witki.

3.2.1.2 Cele ekologiczne do 2012 roku

- 1. Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz doskonalenie systemu obszarów chronionych, w tym objęcie ochroną użytków ekologicznych.*
- 2. Ochrona zagrożonych gatunków roślin i zwierząt.*
- 3. Tworzenie nowych parków przyrodniczo krajobrazowych.*

3.2.1.3 Strategia realizacji celów

Głównym celem ochrony przyrody jest zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie jej składników, szczególnie dziko występujących roślin i zwierząt.

W zakresie ochrony przyrody podstawowymi aktami prawnymi w UE są dyrektywa Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory zwana Dyrektywą Siedliskową oraz dyrektywa Rady 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków tzw. Dyrektywa Ptasia. Mają one na celu utrzymanie różnorodności biologicznej państw członkowskich Unii poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory na ich terenie.

Cel ten realizowany jest poprzez sieć NATURA 2000 złożoną z tzw. Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO), wytypowanych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej i Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO) wytypowanych na podstawie Dyrektywy Ptasiej. Usankcjonowanie prawne wydzielenia komentowanych obszarów nastąpi w oparciu o ustawę o ochronie przyrody która została przyjęta 16 kwietnia 2004r. (DZ.U.2004.92.880).

Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 zostały wyznaczone na mocy rozporządzeniem ministra Środowiska z 21 lipca 2004 (DZ.U.2004.229.2313). Wyznaczone obszary nie obejmują terenu miasta Zawidów.

Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego w mieście Zawidów

Podstawową stosowaną zasadą jest zachowanie lub przywrócenie naturalnej zdolności środowiska przyrodniczego do samoregulacji, zgodnego współżycia człowieka z naturą i stworzenie warunków do funkcjonowania przyrodniczych powiązań opartych na:

- układzie ekosystemów łąkowo – leśnych związanych z ciekami wodnymi /utworzenie parku przyrodniczego w konwencji ogrodowo-parkowej z nasadzeniami rododendronowo- azaliowymi,
- kompleksach leśnych /rekultywacja terenów po wyrobisku żwirowym poprzez nasadzenia drzew i krzewów co zwiększy udział terenów leśnych w granicach miasta.

Osiągnięcie powyższych celów warunkuje poprawa stanu sanitarnego powietrza/likwidacja kotłowni centralnej opalanej węglem i wybudowanie przyosiedlowych kotłowni olejowych i cieków wodnych poprzez podjęcie radykalnych działań zmierzających do poprawy gospodarki wodno ściekowej/budowa nowej oczyszczalni ścieków ,budowa kanalizacji sanitarnej na terenach mieszkalnych nie skanalizowanych, likwidacja kanalizacji ogólnospławnej, likwidacja zbiorników bezodpływowych.

System obszarów chronionych

Samorząd opracował wstępną inwentaryzację przyrodniczą miasta. Stanowi ono podstawę do objęcia ochroną obszarów i obiektów o wysokich walorach przyrodniczych, dotychczas nie objętych ochroną. Na terenie miasta istnieje realna możliwość wydzielenie i objęcia prawną ochrona użytków ekologicznych.

Użytki ekologiczne są doskonałą formą ochrony wartościowych obszarów i obiektów przyrody o dużym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności, na szczeblu gminnym i powiatowym. Pierwszy raz pojęcie użytku ekologicznego wprowadziła do nomenklatury polskiej ustawa „o ochronie przyrody” z października 1991 r. Zgodnie z art. 42, ustawy „o ochronie przyrody” z 16 kwietnia 2004 roku (Dz.U. Nr 92, poz. 880):

„Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”.

Często są to niepozornie wyglądające nieużytki łąkowe, małe bagienka lub stawy, które tworzą niewielkie „wysepki” pozwalające na spokojny rozwój i egzystencję licznych, przeważnie rzadkich roślin i zwierząt. Użytki ekologiczne stanowią dobre miejsce do prowadzenia badań i obserwacji przyrodniczych. Są także doskonałym terenem dla prowadzenia edukacji ekologicznej. Można tu obserwować liczne gatunki ptaków, prowadzić nieskomplikowane dzienniki liczebności oraz różnorodności gadów, płazów lub owadów.

Według art. 44 ustawy z 2004 roku za ustanowienie użytku ekologicznego, podobnie jak pomnika przyrody lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, odpowiedzialny jest

wojewoda uchwalając stosowne rozporządzenie lub też rada gminy, wydająca odpowiednią uchwałę. W stosunku do użytków ekologicznych stosowane są liczne zakazy (art. 45 w.w. ustawy). Są one podobne jak i stosunku do pomnika przyrody. W obydwu przypadkach zakazuje się:

niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;

1. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
2. uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
3. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
4. likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
5. wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
6. zmiany sposobu użytkowania ziemi;
7. wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
8. umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
9. zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
10. umieszczania tablic reklamowych.

Zakazów tych nie stosuje się gdy prace wykonywane są dla potrzeb badań naukowych, w celach obronności kraju, likwidacji niespodziewanych zagrożeń ludności lub w celach realizacji inwestycji społecznych po uzgodnieniu z odpowiednim organem powołującym daną formę ochrony przyrody (art. 42 pkt.2).

Kierunki działań do 2012 roku:

- Upowszechnienie i wprowadzanie form indywidualnej ochrony przyrody w postaci pomników przyrody, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i stanowisk dokumentacyjnych przyrody nieożywionej.
- Rozwój prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznawania zagrożeń różnorodności biologicznej (wykonanie nowych i aktualizacja istniejących waloryzacji przyrodniczych).
- Ochrona i denaturalizacja ciągów i połączeń ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem doliny rzeki Witki.
- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.
- Przygotowanie opracowania ekofizjograficznego miasta.

- Rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w odniesieniu do obiektów turystycznych i rekreacyjnych w aspekcie ochrony walorów przyrodniczych.
- Intensyfikacja prac przy ustanawianiu użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych na terenach rolniczych, gdzie występują pozostałości ekosystemów i cennych fragmentów krajobrazu.
- Wprowadzanie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem.
- Utrzymanie i rozwój śródmiejskich, w tym osiedlowych terenów zieleni.

Ochrona fauny i flory

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt ma na celu zabezpieczenie dziko występujących roślin lub zwierząt oraz ich siedlisk, a w szczególności gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem. Wobec degradacji środowiska spowodowanej m.in. rozwojem turystyki, zachodzi potrzeba dokonania inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej terenów przeznaczonych do użytkowania turystyczno-rekreacyjnego.

Waloryzacja ułatwi wyznaczenie na zagospodarowywanym obszarze terenów istotnych dla zwierząt np. ze względu na gody, lęgi itp. Jest to szczególnie istotne w kontekście funkcjonowania systemów obszarów chronionych.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji roślin i zwierząt.
- Opracowanie planów ochrony siedlisk gatunków, które są zagrożone.
- Budowa przejść dla zwierząt nad trasami komunikacyjnymi i przepławek dla organizmów wodnych.

Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego

Pokrywanie się obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym z obszarami atrakcyjnymi turystycznie ma swoje odzwierciedlenie we wzroście ilości turystów i negatywnego oddziaływania turystyki i rekreacji na zasoby przyrodnicze miasta, w tym tereny chronione.

Pomimo wysokich walorów przyrodniczo - krajobrazowych, na omawianym obszarze względnie słabo rozwinęły się funkcje turystyczne. Uwidacznia się to w stosunkowo niskich wskaźnikach rozwoju i znaczenia funkcji turystycznych.

Pod względem turystycznym i rekreacyjnym najbardziej atrakcyjne tereny wiążą się z sąsiedztwem rzek i zalewów.

Wysokie walory krajobrazowe obszaru wynikają tu z urozmaiconej rzeźby terenu i mozaikowego układu użytkowania gruntów, na który oprócz akwenów składają się przestrzenie parkowe, leśne i łąkowe.

Ze względu na pokrywanie się terenów rekreacyjnych z terenami cennymi przyrodniczo szczególnie ważna jest edukacja przyrodnicza społeczeństwa, która powinna przebiegać na różnych płaszczyznach, obejmując zarówno strefę środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo oraz ochrona tych terenów przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem.
- Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.
- Rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.
- Monitoring ruchu turystycznego, szczególnie na obszarach chronionych.
- Utworzenie parku przyrodniczego w konwencji ogrodowo-parkowej z nasadzeniami rododendronowo- azaliowymi

Utrzymanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego

Działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej obejmują również stosowne zasady w sektorze rolnictwa. Wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego jest jednym z celów stawianych przez II PEP w zakresie różnorodności biologicznej i ochronie przyrody.

Wartości i uwarunkowania przyrodnicze miasta narzucają preferowanie rolnictwa przyjaznego środowisku, szczególnie na obszarach interesujących turystycznie. Szansa dla tych obszarów będzie rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki, związanych ze stosowaniem małych ilości nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, bądź w przypadku rolnictwa ekologicznego – stosowaniem tylko i wyłącznie naturalnych nawozów i biologicznych środków ochrony.

Dla zachowania walorów przyrodniczych terenów rolniczych istotne będzie zachowanie zadrzewień, zakrzaczeń śródpolnych, przydrożnych małych kompleksów leśnych, oczek wodnych.

Istotnym instrumentem finansowym ochrony środowiska i przyrody w przestrzeni rolniczej są Krajowe Programy Rolno - Środowiskowe, będące elementem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Obecnie opracowywana jest „Koncepcja Wdrażania Programów Rolno - Środowiskowych w województwie dolnośląskim” (aktualnie trwa delimitacja obszarów).

Krajowy Program Rolno-Środowiskowy (KPR), składa się z czterech schematów (podprogramów):

Schemat I - Ochrona różnorodności biologicznej obszarów rolnych - będzie wdrażany na terenie geograficznie wydzielonych stref pełniące kluczową rolę w tworzonego systemu sieci NATURA 2000. Celem Schematu jest ochrona półnaturalnych siedlisk łąk i pastwisk, zagrożonych degradacją w wyniku zaniechania użytkowania, bądź ich intensyfikacji.

Schemat II - Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu.

Schemat III - Rolnictwo ekologiczne.

Schemat IV - Ochrona zasobów genetycznych w rolnictwie - schemat ogólnokrajowy, którego celem jest ochrona zasobów genetycznych zgromadzonych w tradycyjnych odmianach roślin uprawnych i sadowniczych oraz rasach zwierząt gospodarskich.

Dopłaty za poszczególne pakiety zostały ustalone, przy uwzględnieniu następujących elementów:

- utracony dochód rolnika z tytułu ekstensyfikacji bądź zaniechania intensyfikacji;
- dodatkowy koszt wynikający z realizacji danego pakietu;
- potrzeba motywacji finansowej dla producenta rolnego, nie wyższej niż 20% sumy utraconych dochodów i poniesionych kosztów.

Pomoc finansowa będzie wypłacana corocznie jako suma dopłaty za pakiety działań wdrażanych w gospodarstwie. Średnia stawka pomocy finansowej w programie wyniesie około 500 PLN (125 EURO)/ha/rok.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach cennych przyrodniczo.
- Rozwój rolnictwa ekologicznego.
- Wdrażanie programów rolno- środowiskowych.
- Utrzymanie tradycyjnych rozłogów pól, zadrzewień śródpolnych i małych zagłębień wraz z występującą florą.

3.2.2 Ochrona lasów

3.2.2.1 Stan wyjściowy

Powierzchnia lasów w mieście Zawidów wynosi 32 ha co stanowi 5,2% powierzchni gminy. Zlokalizowane na obszarze miasta zespoły zadrzewień i lasów wskazane są do zachowania i ochrony na rzecz pełnienia funkcji ochronnych. Planowane dolesienia wg ustaleń rysunku studium.

Na terenie gminy znajdują się pozostałości tzw. grądów wysokich z charakterystycznymi dla tego typu zbiorowisk. W południowo-zachodniej części, blisko granicy, przy linii kolejowej, w pobliżu Ostrożna, znajduje się niewielki fragment górskiej olszyny bagiennej z typowymi dla niej gatunkami. Na pobliskiej łące licznie rośnie kosaciec żółty, przechodzący także do olszyny.

Wzdłuż cieków ciągną się pasy zadrzewień i zakrzewień, w których do najczęstszych gatunków drzewiastych należą olsza czarna i szara, różne gatunki wierzb, bez koralowy, jeżyny. W miejscach niezadrzewionych, wzdłuż cieków, pospolicie występuje wiązówka błotna i sitowie leśne, tworzące własne zespoły roślinne. Pospolite są również zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, charakterystyczne dla krajobrazu północnej części gminy.

Na terenie należącym do miasta Zawidów stwierdzono 9 gatunków roślin chronionych na 12 stanowiskach, w tym 3 gatunki objęte ochroną całkowitą na 3 stanowiskach oraz 6 gatunków objętych ochroną częściową na 9 stanowiskach.

Problemy i zagrożenia

Do najistotniejszych zagadnień problemowych na terenie miasta Zawidów, związanych z ochroną lasów należą:

- Konfliktowość działalności turystycznej z gospodarką leśną, w tym:
 - ⇒ bezpośrednia penetracja terenów leśnych przez mieszkańców miasta i turystów,
 - ⇒ negatywne oddziaływanie transportu związanego z turystyką

- ⇒ zagrożenia pożarowe,
- ⇒ ograniczenie skuteczności respektowania przepisów ochrony przyrody.
- ⇒ Intensywna penetracja lasów w okresie letnim w poszukiwaniu runa leśnego.
- Fragmentaryzacja kompleksów leśnych poprzez rozwój sieci komunikacyjnej.
- Rozwój zabudowy terenów nieleśnych położonych pomiędzy kompleksami leśnymi przez co likwidacji ulegają naturalne trasy przemieszczania się zwierzyny.
- Uszkodzenia i zmniejszenie odporności lasów ze względu na ich monokulturowy charakter.

3.2.2.2 Cele ekologiczne do 2012 roku

1. Ochrona istniejących zasobów leśnych oraz odtwarzanie ich różnorodności biologicznej.

2. Zrównoważona pod względem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym gospodarka leśna.

3.2.2.3 Strategia realizacji celu

Według Komisji Europejskiej podstawowym celem strategii leśnej Unii powinno być wsparcie zrównoważonego rozwoju lasów i gospodarki leśnej, zgodnie z zasadami gospodarki, ochrony i trwałego rozwoju lasów przyjętymi na forum międzynarodowym. W polityce UE podkreśla się wielofunkcyjność rozwoju leśnictwa, promowanie społecznej i ochronnej funkcji lasów, dążenie do zrównoważenia gospodarki leśnej pod względem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym, tj. dążenie do takiego stanu aby działania z zakresu gospodarczego użytkowania lasów, ochrony ekosystemów leśnych, rozwoju badań naukowych i usług doradczych były traktowane jednakowo.

Podstawą dla realizacji przez państwa członkowskie ochrony i zrównoważonej gospodarki w lasach są działania ujęte w Agendzie 21 dotyczące:

- ochrony lasu oraz rozwoju społecznych i gospodarczych funkcji lasów,
- zachowania i poprawy wartości ekologicznych lasów, zachowania funkcji ochronnych lasów,
- promocji nowych zastosowań drewna oraz zwiększania powierzchni leśnych poprzez zalesianie,
- łączenia gospodarstw leśnych poprzez promocje stowarzyszania się właścicieli lasu,
- programów edukacyjnych i szkoleniowych promujących wiedzę o przyjaznych dla środowiska i nie zakłócających naturalnego krajobrazu sposobach i technikach wytwarzania produktów leśnych i dostarczania usług leśnych, skierowanych przede wszystkim do zarządców i właścicieli lasu.

Zadaniem na poziomie województwa jest opracowanie przez Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych Regionalnych Programów Operacyjnych Polityki Leśnej Państwa (RPOPLP), będących częścią Narodowego Planu Leśnego (NLP) – dokumentu postulowanego przez Strategię Leśną Unii Europejskiej i wymaganego w polityce środowiskowej i rolnej Unii.

Opracowany dla województwa dolnośląskiego regionalny plan obejmuje takie zagadnienia jak:

- zalesienie gruntów porolnych,
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów,
- wzmaganie ochrony i różnorodności biologicznej lasów,
- wzmaganie akumulacji węgla atmosferycznego w ekosystemach leśnych,
- doskonalenie lasów prywatnych,
- promocja i marketing drewna,
- określenie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego,
- współdziałanie leśnictwa ze społeczeństwem,
- rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu,
- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach regionalnych.

Jednym z przejawów działań UE w sektorze leśnym jest wspieranie zalesień na gruntach rolnych wycyfrowanych z produkcji, traktowanych w polityce rolnej jako alternatywna forma zagospodarowania gruntów rolnych. Powiększanie zasobów leśnych powinno się odbywać przy uwzględnieniu różnorodności biologicznej i lokalnego zróżnicowania krajobrazu. Obecna lesistość Powiatu Zgorzeleckiego (ok. 47%) jest dużo wyższa niż planowana średnia krajowa w 2020 roku (30%). Widoczne są dysproporcje w procentowym udziale lasów w poszczególnych gminach. I tak w mieście Zawidowie odnotowuje się bardzo niski udział lasów. Niewątpliwie należy zwiększyć udział lasu w ogólnej powierzchni miasta. Powinno to następować zgodnie z propozycjami zawartymi w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowanie Przestrzennego Miasta Zawidów.

W „Polityce leśnej państwa” bardzo duże znaczenie ma ochrona zasobów przyrodniczych lasów i zwiększanie ich powierzchni. Zwiększanie powierzchni i zawartości lasów będzie następować głównie poprzez łączenie kompleksów leśnych zwłaszcza w obszarach korytarzy ekologicznych i na obszarze wododziałów.

Działania te są na bieżąco realizowane przez nadleśnictwa i zmierzają do poprawy rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach, do unaturalniania składu gatunkowego drzewostanów w celu ich zbliżenia do ekosystemów naturalnych i pełnego wykorzystania możliwości siedliskowych (optymalizacja zalesień w kierunku rekonstrukcji roślinności potencjalnej).

Preferowane są biologiczne i mechaniczne metody ochrony lasu realizowane poprzez: zakładanie remiz, wywieszanie budek lęgowych, ochronę mrowisk, wykładanie pułapek na owady, korowanie.

Podejmowane są różne przedsięwzięcia profilaktyczne, a w razie potrzeby zabiegi ratownicze drewna zasiedlonego przez owady. Ograniczać będzie się stosowanie środków chemicznych, głównie insektycydów, na korzyść biopreparatów, działających bardziej selektywnie.

Zachowanie spójności przestrzennej obszaru województwa stanowi jeden z priorytetów *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego* i odnosi się zarówno do obszarów przyrodniczych jak i gospodarczych. Jednym z działań zmierzających do zapewnienia ciągłości i przestrzennej spójności systemu obszarów

leśnych w granicach województwa i sąsiadujących województw będzie zalesianie gleb nieprzydatnych rolniczo tj. gleb V i VI klasy.

Zalesienia realizowane między innymi na podstawie Krajowego Programu Zwiększania Lesistości powinny objąć w latach 2001-2020 powierzchnię ok. 2000 ha gruntów stanowiących własność osób fizycznych (w powiecie). Realizacja powyższego zamierzenia uzależniona będzie od faktycznej podaży gruntów zgłaszanych do zalesień i spełniających warunki nałożone art. 14 Ustawy o lasach. Ponadto istotne znaczenie będą miały inne czynniki takie jak np.: intensyfikacja gospodarki rolnej, tworzenie ogólnokrajowych mechanizmów ekonomicznych sprzyjających zalesieniom, możliwości pozyskiwania wystarczających ilości środków finansowych, racjonalna i skoordynowana produkcja odpowiedniego materiału zalesieniowego.

Realizacja programu zwiększania lesistości Powiatu Zgorzeleckiego w tym miasta Zawidów, odbywać się będzie w ramach przeznaczenia gruntów do zalesień w gminnych planach zagospodarowania przestrzennego (w tym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Zawidów).

Zespoły lasów i zadrzewień niedostosowane do siedliska należy przebudować w oparciu o plan urządzenia lasu, z uwzględnieniem zasad leśnictwa zrównoważonego.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo.
- Tworzenie spójnych kompleksów leśnych szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów.
- Lokalizacja zalesień i zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego, w tym kształtowanie granicy rolnoleśnej.
- Ochrona zieleni dolin rzecznych.
- Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe).
- Rozszerzenie usług doradczych, informacji i szkoleń dla właścicieli lasów.
- Łączenie kompleksów leśnych, zwłaszcza w obszarze korytarzy ekologicznych i na obszarach wododziałów.
- Poprawa rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach.
- Prowadzenie zalesiania terenów nieprzydatnych rolniczo równolegle z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów.
- Racjonalne przeznaczanie obszarów leśnych na cele nieleśne.
- Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki).
- Zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno-leśnej i ochronie krajobrazu.
- Wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Polityki Leśnej Państwa.
- Odnowa zieleni doliny rzecznej.
- Wykształcenie nowych ciągów przyrodniczych i zapewnienie powiązań między istniejącymi zespołami zieleni.
- Przekształcenie niezabudowanych, wolnych terenów w wartościowe zespoły zieleni, z możliwością wprowadzenia funkcji rekreacyjnych i sportowych.

3.2.3 Ochrona gleb

3.2.3.1 Stan wyjściowy

Jakość gruntów ornych mieści się w zasadzie między III a VI klasą wartości bonitacyjną. W klasie III znajduje się ok. 42% użytków rolnych miasta. w tej klasie mieszczą się gleby o przeciętnych właściwościach fizycznych i chemicznych, na których osiągnęte są przeważnie wysokie plony żyta i ziemniaków oraz średnie plony pszenicy, jęczmienia, buraków cukrowych, koniczyn i warzyw. Większy udział mają jednak grunty IV klasy bonitacji (ponad 43% ogólnej powierzchni użytków rolnych) charakteryzujące się średnią jakością gleb przydatnych głównie do uprawy żyta i ziemniaków. w klasach V i VI sklasyfikowano zaś ok. 14% użytków rolnych. są to gleby słabe, a przydatne przede wszystkim do uprawy żyta i łubinu, a także pod zalesienie.

Problemy i zagrożenia

Jako główne zagrożenie dla gleb uznano:

- zanieczyszczenie gleb wzdłuż odcinków dróg o dużym natężeniu ruchu;
- erozja gleb na terenach o urozmaiconej rzeźbie terenu;
- zanieczyszczenie gleb wynikające z rolnictwa i działalności przemysłowej;
- zanieczyszczenie gleb wynikające z działalności bytowej mieszkańców.

3.2.3.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Ochrona i właściwe wykorzystanie gleb na terenie miasta Zawidów.

3.2.3.3 Strategia realizacji celu

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym powinno polegać na: zagospodarowaniu gleb w sposób odpowiadający ich walorom przyrodniczym i klasie bonitacyjnej, dostosowaniu formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb.

Wg art. 109 ust. 2 Prawa Ochrony Środowiska w zakresie obowiązków Starosty leży prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi. Natomiast zakres i sposób prowadzenia tych badań może określić Minister właściwy ds. środowiska w drodze rozporządzenia.

Starosta prowadzi również corocznie aktualizowany rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża Starostę (Art. 110 POS). Zadaniem Programu Ochrony Środowiska jest określenie kolejności realizowania przez starostę zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi (art.111).

Na terenie miasta obszarami wymagającymi rekultywacji będą przede wszystkim tereny zdegradowane poprzez bytowa działalność człowieka.

Ochrona gleb będzie również uwzględniała racjonalne zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, preferowanie nawozów naturalnych, np. obornika. Szczególne znaczenie ma to w przypadku gleb okresowo lub stale podmokłych, charakteryzujących się odczynem kwaśnym i bardzo kwaśnym. Ponadto stosowanie przez rolników i ogrodników nawozów syntetycznych i mineralnych, odchodów zwierząt z ferm (np. gnojowicy), nieodpowiednich dawek osadów ściekowych i kompostów naturalnych może znacznie nasilać procesy degradacji gleb.

Kierunkiem korzystnym będzie zmiana metody produkcji gospodarstw w kierunku rolnictwa ekologicznego, na którego produkty będzie większy popyt zarówno w sąsiadujących regionach Polski jak i UE.

Degradacje pokrywy glebowej powoduje również odkrywkowa eksploatacja kopalni.

Istotnym kierunkiem działań będzie wdrażanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR) oraz intensyfikacja edukacji ekologicznej rolników, mająca na celu uświadomienie konsekwencji nieprawidłowej gospodarki rolnej i wskazanie właściwych rozwiązań.

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa spowoduje, że coraz silniej popierane będzie rolnictwo ekologiczne, które pozwala na zachowanie w krajobrazie naturalnych i półnaturalnych układów ekologicznych, co jest szczególnie istotne na obszarach o cennych walorach przyrodniczych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza połączone z turystyką stanie się szansą dla rolników indywidualnych. Jako tereny zdegradowanych podlegających rekultywacji należy uznać nielegalne składowiska odpadów istniejące na terenie miasta. Wykaz oraz ich charakterystykę zamieszczono w Planie Gospodarki Odpadami miasta Zawidów (dotyczy to w szczególności składowiska położonego przy ul. Warszawskiej).

Kierunki działań do 2012 roku

- Racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów.
- Ochrona gleb przed degradacją i rekultywacja gleb zdegradowanych.
- Ochrona gleb przed negatywnym wpływem transportu i infrastruktury transportowej.
- Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
- Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo.
- Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego.
- Właściwe utrzymanie i odbudowa urządzeń melioracyjnych.
- Podejmowanie zabiegów agroekologicznych w celu ograniczania erozji wietrznej i wodnej.

3.2.4 Zasoby kopalni

3.2.4.1 Stan wyjściowy

W obszarze miasta znajduje się udokumentowane złożo żwiru z możliwością jego eksploatacji. Złożo kruszywa naturalnego - piaszczysto żwirowe i żwirowopiaszczyste warstwy. pow. 7,5 ha ilość 2 290,5 tys. Mg. Położone w południowo zachodniej części miasta, rejon ul. Lubelskiej.

Problemy i zagrożenia

- przekształcanie litosfery na skutek powierzchniowej eksploatacji surowców;
- obecność „dzikich” obiektów eksploatacji surowców mineralnych.

3.2.4.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Racjonalne wykorzystanie zasobów surowców na terenie miasta Zawidów oraz zagospodarowanie terenów poeksploatacyjnych.

3.2.4.3 Strategia realizacji celu

Ochrona zasobów kopalin na miasto obejmuje złoża udokumentowane i obszary perspektywiczne. Ochrona złóż i obszarów perspektywicznych będzie polegała na ujęciu tych obszarów w planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studium uwarunkowań w postaci zapisów uniemożliwiających zagospodarowanie tych terenów w sposób trwały, wykluczający potencjalną eksploatację surowców.

Eksploatacja surowców mineralnych powinna przebiegać na obszarach objętych wydobyciem. Podejmowanie wydobywania na nowych obszarach będzie tylko w sytuacjach uzasadnionych względami ekonomicznymi i ekologicznymi.

Według ustawy Prawo ochrony środowiska, obowiązek sukcesywnego prowadzenia rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz przywracania do właściwego stanu innych elementów przyrodniczych spoczywa na podejmującym eksploatację złoża.

Kierunki działań do 2012 roku

- Rekultywacja nielegalnych wyrobisk i zapobieganie ich powstawaniu.
- Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.
- Uwzględnienie w planach zagospodarowanie przestrzennego wszystkich znanych złóż w granicach ich udokumentowania wraz z zapisami o ochronie ich obszarów przed trwałym zainwestowaniem.

3.3 Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

3.3.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

3.3.1.1 Stan wyjściowy

Zaopatrzenie w wodę

Miasto Zawidów zwodociągowane jest prawie w 100%. Woda dostarczana jest z ujęcia głębinowego

Na terenie miasta Zawidów znajdują się zasoby podziemnych wód czwartorzędowych o wydajności 370 m³/h. Zlokalizowane Południowo - zachodnia część miasta. ul.Wilcza.

Na terenie miasta występuje czwartorzędowy użytkowy poziom wód podziemnych. Na czwartorzędowym poziomie wodonośnym bazuje jedyne komunalne ujęcie wodne jak i ujęcia indywidualne.

Udokumentowane zasoby wynoszą 15 578,12 m³/h. Obszar powiatu jest mało zasobny w wody podziemne. Jest to obszar o słabym rozpoznaniu hydrogeologicznym, na którym brak jest poziomów użytkowych, a punktowy pobór wody jest stosunkowo niewielki.

Około 30 rodzin zamieszkałych w rejonie Ostrożna I i II oraz 40 rodzin z osiedla Okrzei nie posiada sieci wodociągowej, a wodę do celów socjalnobytowych czerpie ze studni przydomowych. Gmina posiada aktualną dokumentację budowlaną i pozwolenie na budowę i doprowadzenie wody do ww. terenów z sieci miejskiej

Ujęcie w Zawidowie charakteryzuje się bardzo dobrą jakością wody, przez co nie musi być ona uzdatniana. Woda dostarczana miastu jest wysokiej klasy I b. Tu nie przewiduje się jej niedoboru w najbliższym czasie.

W latach 1990-2002 na terenie Zawidowa nastąpił wyraźny wzrost długości rozdzielczej sieci wodociągowej. W końcu 2002 roku wynosiła ona 12,0 km (wobec 10,7 km w roku 1990). Znaczna część wodociągów pochodzi jednak sprzed 1940 roku, a stan tychże sieci i urządzeń budzi poważne zastrzeżenia (mimo wymiany głównych rurociągów zasilających w latach 1965-1970). Niezbędne staje się prowadzenie rozległych prac remontowych i modernizacyjnych. W badanym okresie zwiększyła się liczba połączeń do budynków mieszkalnych, od roku 1995 obserwuje się jednak wyraźny spadek zużycia wody przez gospodarstwa domowe. O ile zużycie to w 1995 roku wynosiło 254,9 dm³, to w 2002 roku gospodarstwa domowe w mieście zużyły 177,0 dm³, czyli o niemal ¼ mniej.

Zasoby i jakość wód powierzchniowych płynących

Cale miasto leży w zlewni Witki - rzeki stanowiącej prawobrzeżny dopływ Nysy Łużyckiej. Głównym ciekim powierzchniowym w obrębie Zawidowa jest Potok Koci stanowiący prawobrzeżny dopływ rzeki Witki, do której uchodzi na granicy zlewni zbiornika „Witka”. Źródła Kociego Potoku znajdują się na terenie Czech i Polski. Na przeważającej długości biegu Potok Koci stanowi granicę między Czechami i Polską.

Witka jest prawobrzeżnym dopływem III rzędu uchodzącym w km 167,3 do Nysy Łużyckiej. Ocena wyników badań w przekroju granicznym z Czechami w Zawidowie wykazała ponadnormatywne zanieczyszczenie bakteriami coli typu kałowego. Podwyższone stężenia azotu azotynowego, fosforu ogólnego, fenoli lotnych oraz wskaźnik saprobowości wyznaczały II klasę czystości. Pozostałe badane parametry fizyko-chemiczne odpowiadały klasie I. Ocena wyników badań rzeki Witki w przekroju ujęcia do Nysy Łużyckiej wykazała III klasę czystości z powodu zanieczyszczenia bakteriami coli typu kałowego. Stężenia azotu azotynowego, fenoli lotnych oraz wartości wskaźnika saprobowości utrzymywały się na poziomie II klasy. Pozostałe badane parametry fizykochemiczne odpowiadały I klasie czystości.

Produkcja wody ujęcia i SUW Zawidów w okresie od I.1999r. do X.2001 r. wynosiła 1 344 340m³ a straty wynosiły aż 50,7%.

Cały teren ujęcia jest pozostawiony w jak największym stopniu naturalnie. Nie przeprowadza się tam żadnych zbędnych prac (jak np. wycinki nadmiaru drzew czy

krzewów, koszenia traw gdzie nie jest to konieczne, zwalczania szkodników), ponieważ takie właśnie są najnowsze trendy eksploatacji ujęć wodnych

Zanieczyszczenie i ochrona wód

Ścieki w ilości 200m³/d oczyszczane są w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków typu Bioblok MU o przepustowości 300m³/d. a następnie odprowadzane do Kocięgo Potoku - prawobrzeżnego dopływu Witki. Pozostała część ścieków w ilości 665m³-niedostatecznie oczyszczona w lokalnych urządzeniach - odprowadzana jest wylotami kanalizacji ogólnospławnej również do Kocięgo Potoku. Opracowana została koncepcja uporządkowania gospodarki ściekowej w rejonie przejścia granicznego, starego miasta i nowych osiedli w celu dociężenia oczyszczalni.

Badania rzeki Witki w przekroju granicznym z Czechami w Zawidowie wykazały ponadnormatywne zanieczyszczenie bakteriami coli typu kałowego i zawiesiną ogólną. W przekroju ujściowym odnotowano obniżenie zanieczyszczenia bakteriami coli typu kałowego do poziomu III klasy czystości, a zawiesiną do poziomu I klasy czystości. W Zawidowie poziom fenoli lotnych, wskaźnika BZT₅, azotu azotynowego, fosforu ogólnego oraz odczyn zasadowy odpowiadały II klasie czystości. Pozostałe wskaźniki fizykochemiczne odpowiadały I klasie czystości.

Urządzenia ochrony wód i ich skuteczność

Bioblok MU – 300a. Ścieki z miasta w okresie bezdeszczowym dopływają w ilości Q_{śrd}=325 m³/d na oczyszczalnię po uprzednim mechanicznym podczyszczeniu w komorze kraty koszowej o średnicy wewnętrznej 120 cm i prześwitach między prętami kosza 30 mm. Dalej ścieki trafiają do pompowni pierwotnie wyposażonej w pompy wirowe do ścieków wałowe typu 5 F21-Z, produkcji Warszawskiej Fabryki Pomp. W trakcie eksploatacji zastąpiono je pompami zanurzeniowymi firmy Sarlin.

Następnie ścieki trafiają do biobloku MU – 300a, składającego się z trzech komór osadu czynnego o pojemności 115m³ każda oraz trzech osadników wtórnych każdy o wymiarach 2,5x2,5 i wysokości 2,54. Napowietrzanie ścieków w komorach osadu czynnego realizowane jest za pomocą trzech aeratorów powierzchniowych typu AP – 1000, po jednym na każdą komorę. Recyrkulacja i usuwanie osadu nadmiernego odbywa się obecnie przy pomocy instalacji podnośników powietrznych.

Z komór osadu czynnego ścieki przepływają rurociągami do osadników wtórnych poprzez rury centralne do dolnej części osadników. Odpływ ścieków z osadników następuje poprzez koryta zbiorcze z przelewami pilastymi. Ścieki kierowane są do zbiorczego rurociągu odpływowego, którego wylot usytuowany jest w prawym brzegu Kocięgo Potoku w km 2+960.

Gospodarka odpadami obejmuje jedynie proces usuwania osadu nadmiernego rurociągiem i deponowaniu go na poletkach osadowych, gdzie podlega procesom odwadniania i suszenia. W skład poletek wchodzi pięć kwater o wymiarach 6,40 x 10,60 m. Obrzeża kwater obudowane są elementami żelbetonowymi. Wnętrze poletek wypełnione jest złożem filtracyjnym żwirowo-piaskowym o grubości około 65 cm. W złożu tym ułożono drenaż odwadniający. Odprowadzenie wód drenażowych następuje do studzienek kanalizacji zakładowej.

Miasto Zawidów wyposażone jest w sieć kanalizacyjną, z której korzysta obecnie około 65% mieszkańców, to jest około 3 050 osób. Jest to kanalizacja systemu mieszanego - częściowo rozdzielcza, częściowo zaś ogólnospławna.

Po zrealizowaniu IV etapu budowy kanalizacji, z sieci kanalizacyjnej korzystać będzie około 80% mieszkańców Zawidowa. Docelowo przewiduje się objęcie kanalizacją 100% mieszkańców oraz całkowite wyeliminowanie kanałów ogólnospławnych

Usługi kanalizacyjne świadczone są przy wykorzystaniu istniejących urządzeń sieciowych oraz transportu specjalnego do wywozu ścieków ze zbiorników przydomowych. W Zawidowie ścieki płynne ze znacznego obszaru miasta usuwane są poprzez system sieci kanalizacyjnych. Jest to na ogół kanalizacja ogólnospławna pochodząca sprzed 1945 roku. Układ ten jest przebudowywany w kierunku funkcjonalnego wyodrębnienia odcinków sieci na ścieki bytowo-gospodarcze (kanalizacja sanitarna) i na wody opadowe (kanalizacja deszczowa). Długość rozdzielczej sieci kanalizacyjnej w mieście wynosi 16,2 km, a sieć ta w istotnej mierze zbudowana została w latach 90-tych. Widoczny jest także istotny wzrost liczby budynków mieszkalnych podłączonych do miejskiej sieci kanalizacyjnej. Stąd też z usług kanalizacyjnych korzysta obecnie ponad 86% mieszkańców (w miastach województwa dolnośląskiego z sieci kanalizacyjnej korzysta przeciętnie 90% ludności). Mieszkańcy natomiast zachodniej części miasta (m.in. Ostróżno) korzystają z indywidualnych rozwiązań gospodarki ściekowej o zróżnicowanych standardach technicznych i funkcjonalnych.¹

Ochrona przeciwpowodziowa

Dla Powiatu Zgorzeleckiego został opracowany „Plan Operacyjny Ochrony Przed Powodzią Powiatu Zgorzeleckiego”, naturalną jego częścią jest Miasto Zawidów.

Niemal corocznie występują mniejsze lub większe powodzie w różnych miejscowościach Powiatu Zgorzeleckiego. Wpływa na to zmiana stosunków wodnych, ukształtowanie terenu, wielkość opadów rocznych oraz zmiany klimatyczne, które wskazują że zagrożenie powodziowe bez podjęcia gruntownych działań ochronnych będzie z roku na rok wzrastało.

W mieście Zawidów nie wybudowano żadnego zbiornika retencyjnego. Na cieku Koci Potok jest jednak taki pełniący rolę głównego systemu ochronnego przed gwałtownymi wylewami wód w okresach intensywnych opadów. Znajduje się on po stronie czeskiej - w górnym biegu rzeki.

Stan obwałowania zbiornika określany jest jako dobry, stan techniczny tam i urządzeń spustowych jako właściwy. Zbiornik posiada znaczne zanieczyszczenie dna z uwagi na zamulenia i nanosy.

Ciekami stwarzającym większe zagrożenie powodziowe jest Witka. Dokonana w 2000 roku ocena wałów powodziowych na Nysie Szalonej wykazała znaczne uszkodzenia wałów na zdecydowanej większości biegu rzeki w granicach powiatu polegające na ich przepuszczalności, uszkodzeniach korony wałów, rozmuleniu wałów, obniżeniu ich wysokości w stosunku do lustra wody.

Problemy i zagrożenia

W zakresie ochrony wód najistotniejsze problemy stwarza:

- niski stopień skanalizowania miasta,
- nieuregulowana gospodarka osadami pochodzącymi z oczyszczalni ścieków komunalnych;
- migracja zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- zanieczyszczenia obszarowe,
- eutrofizacja wód.

¹ Por. „Strategia rozwoju Miasta Zawidów”

3.3.1.2 Cele ekologiczne do 2012 roku

1. *Zwiększenie stopnia skanalizowania miasta przynajmniej do 80%.*
2. *Systematyczne wprowadzanie kompleksowego programu gospodarki wodno-ściekowej w mieście.*
3. *Stopniowe podłączanie terenów nie skanalizowanych do istniejącej oczyszczalni ścieków w celu ich pełnego wykorzystania.*
4. *Zapewnienie wszystkim mieszkańcom miasta odpowiedniej jakości wody do picia.*
5. *Ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych, szczególnie płytko zalegających zbiorników czwartorzędowych.*
6. *Ochrona jakości wód płynących.*

3.3.1.3 Strategia realizacji celu

Zaopatrzenie w wodę

Zasady zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków określa ustawa z dnia 7 czerwca 2001 (Dz. U. Nr 72, poz. 747 z późniejszymi zmianami). Na mocy tej ustawy Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 roku (Dz.U. 02.203.1718) określa wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W krajach Unii Europejskiej wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi ustalone są w Dyrektywie 98/83/EC z 1998 roku. W mieście podobnie jak na terenie całego województwa dolnośląskiego występuje problem racjonalizacji wykorzystywania zasobów wody co powoduje konieczność rozważenia możliwości rezygnacji z części istniejących ujęć. Wskazane jest zintensyfikowanie działań przedsiębiorstw wodociągowych ukierunkowanych na zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.

Projektuje się budowę ujęcia i stacji uzdatniania wody z przeznaczeniem dostawy do Bogatyni.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej.
- Modernizacja ujęć wody oraz modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w celu dostosowania jakości wody pitnej do standardów unijnych.

Gospodarka ściekowa

Sektor komunalny

Z zadań uznanych za priorytetowe w skali województwa, na terenie miasta Zawidów realizowane będą:

- Ochrona zlewni rzek.
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej.
- Ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych.

Dla pełnej realizacji wyznaczonych celów koniecznym jest wdrożenie aktualnej koncepcji gospodarki wodno ściekowej dla miasta Zawidów.

Strategia w zakresie gospodarki ściekowej obejmuje następujące zadania: budowę nowych systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków. Po zrealizowaniu IV etapu budowy kanalizacji, z sieci kanalizacyjnej korzystać będzie około 80% mieszkańców Zawidowa. Docelowo przewiduje się objęcie kanalizacją 100% mieszkańców oraz całkowite wyeliminowanie kanałów ogólnospławnych

Kierunki działań do 2012 roku:

- Budowa, rozbudowa i systematyczna modernizacja sieci kanalizacyjnej.
- Budowa systemu oczyszczania ścieków deszczowych.
- Wykonanie wspólnych międzygminnych systemów kanalizacyjnych transportujących ścieki do jednej oczyszczalni ścieków, aby wykorzystać maksymalnie zdolności istniejących oczyszczalni.
- Zagospodarowanie osadów ściekowych
- Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych.
- Ochrona zasobów wód podziemnych.
- Ochrona wód w zlewniach.
- Inwestycje w dziedzinie utylizacji ścieków na obszarach wiejskich nie posiadających oczyszczalni ścieków.
- Rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej terenów rekreacyjnych wzdłuż zalewów.
- Ustanowienie stref ochronnych ujęć zbiorowego zaopatrzenia w wodę.
- Podejmowanie działań ograniczających wpływ zanieczyszczeń obszarowych na zasoby wodne.

Stosunki wodne i ochrona przed powodzią

Na terenie miasta istnieje prawdopodobieństwo powstania zagrożenia powodziowego.

Wg PEP, gospodarowanie, planowanie i sterowanie zasobami wodnymi prowadzi się w granicach dorzeczy, zlewni rzecznych i jeziornych na podstawie warunków korzystania z wód dorzecza, które uwzględniają również problematykę ochrony przeciwpowodziowej.

Główny kierunek działań w mieście wynika z żądań realizowanych w województwie dolnośląskim. Jest to opracowanie planów gospodarowania wodą w zlewniach. Do końca 2004 roku dyrektorzy RZGW zobowiązani są do sporządzenia analiz stanów zasobów wodnych w regionach wodnych oraz ekonomicznego gospodarowania wodami w regionach wodnych. Kompleksowa ochrona przeciwpowodziowa powinna być prowadzona w oparciu o program przeciwpowodziowy dla województwa dolnośląskiego w „Programie Odra 2006 r.”.

W zakresie ochrony przed powodzią: budowa, odbudowa i właściwe utrzymanie rzek, kanałów, wałów przeciwpowodziowych, stacji pomp melioracyjnych i budowli hydrotechnicznych należą do zadań Państwa. Środki na ten cel zabezpiecza Wojewoda a realizację przedmiotowych żądań wykonuje ZMiUW Województwa.

W świetle oceny dotychczasowych szkód powodziowych i uwarunkowań miejscowych, niezbędnym jest uszczegółowienie granic obszarów wyłączanych spod zabudowy, z

uwzględnieniem zabezpieczeń technicznych i ekologicznych a następnie wprowadzenie ich do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta.

W zasięgu zagrożenia powodziowego wyróżniono obszary międzywałami nie chronione wałami przed zalewem. Przewiduje się na nich prace odnowy i modernizacji regulacji koryta, przywracanie użytków zielonych, wycinanie lasów i zarośli łągowych, odnawianie i konserwację systemów melioracyjnych, budowę mostów o odpowiednich parametrach, a także likwidację niektórych odcinków starych obwałowań i zastąpienie ich nowymi o zmienionej lokalizacji, odbudowę wałów zniszczonych i modernizację istniejących.

Niemal coroczne występują mniejsze lub większe powodzie w różnych miejscowościach Powiatu Zgorzeleckiego. Wpływa na to zmiana stosunków wodnych, ukształtowanie terenu, wielkość opadów rocznych oraz zmiany klimatyczne, które wskazują że zagrożenie powodziowe bez podjęcia gruntownych działań ochronnych będzie z roku na rok wzrastało.

W mieście Zawidów nie wybudowano żadnego zbiornika retencyjnego. Na cieku Koci Potok jest jednak taki pełniący rolę głównego systemu ochronnego przed gwałtownymi wylewami wód w okresach intensywnych opadów. Znajduje się on po stronie czeskiej - w górnym biegu rzeki.

Stan obwałowania zbiornika określany jest jako dobry, stan techniczny tam i urządzeń spustowych jako właściwy. Zbiornik posiada znaczne zanieczyszczenie dna z uwagi na zamulenia i nanosy.

Ciekami stwarzającym większe zagrożenie powodziowe jest Witka. Dokonana w 2000 roku ocena wałów powodziowych na Nysie Szalonej wykazała znaczne uszkodzenia wałów na zdecydowanej większości biegu rzeki w granicach powiatu polegające na ich przepuszczalności, uszkodzeniach korony wałów, rozmuleniu wałów, obniżeniu ich wysokości w stosunku do lustra wody.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Ujęcie w planach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych.
- Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni.
- Realizacja obiektów małej retencji wód.
- Modernizacja wadliwie funkcjonujących systemów melioracyjnych.

3.3.2 Powietrze atmosferyczne

3.3.2.1 Stan wyjściowy

Pod względem wielkości emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych pochodzących z największych zakładów przemysłowych czołowe miejsce w województwie dolnośląskim zajmuje Powiat Zgorzelecki, a następnie Wrocław, Wałbrzych, powiat lubiński, głogowski i dzierżoniowski. Na terenie Powiatu Zgorzeleckiego zlokalizowana jest Elektrownia „Turów” S.A., będąca drugim co do wielkości źródłem emisji zanieczyszczeń w Polsce.

Pomiary zanieczyszczenia powietrza wykonywane są w oddalonym od Zawidowa o 14 km mieście Zgorzelec. Wskaźnik zanieczyszczenia powietrza wynosi tam 2,19. Średnioroczne stężenie pyłu równe jest 40mg/m³, SO₂ – 24mg/m³, a NO₂ – 32mg/m³.

Opad pyłu w Zawidowie w roku 1989 wynosił 202,33 g/m²/rok, a dopuszczalny opad wynosi 200g/(nr.rok). Już w 7 lat później -w 1996r.- wartość ta spadła.

Opady atmosferyczne mają tu odczyn silnie kwaśny. Stopień skażenia opadów świadczy, że stanowią one znaczące źródło zanieczyszczeń obszarowych tegoż regionu. Zanieczyszczenia wprowadzane z opadami prowadzą do zwiększenia degradacji gleb i obszarów leśnych, jak również w sposób pośredni i bezpośredni powodują zwiększone zanieczyszczenie wód rzecznych.

W 1994r. uruchomiono automatyczne stacje pomiarowe w lokalnej sieci monitoringu Elektrowni Turów, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z decyzji Wojewody Jeleniogórskiego. W sieci monitoringu zanieczyszczeń powietrza, w których prowadzone są ciągłe pomiary stężeń pyłu zawieszonego, dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu. Lokalizacja stacji: Zgorzelec, Radomierzyce, Witka, Działoszyn, Wyszków, Bogatynia, Sieniawka, Jasna Góra.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997r. Prawo Energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 348 z późniejszymi zmianami) samorząd powinien opracować projektu założeń do planu zaopatrzenia miasta Zawidów w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Miasto jest ważnym węzłem komunikacyjnym. Decydują o tym drogowe przejścia graniczne Niemcami Czechami. Podstawowym elementem sieci drogowej miasta Zawidów jest odcinek drogi wojewódzkiej nr 355 (Zgorzelec – Zawidów) wraz z drogowym przejściem osobowym i towarowym (Zawidów-Habartice). Droga ta posiada jednak niewłaściwe (dla intensywnego ruchu drogowego) parametry. Widoczna jest wyraźnie konieczność segregacji ruchu tranzytowego i lokalnego oraz budowy obwodowego obejścia miasta.

Sieć drogową w Zawidowie uzupełniają drogi lokalne (gminne), których długość wynosi 13 km. Zdecydowana większość tych dróg posiada nawierzchnię twardą ulepszoną (10 km, tj. 76,9% łącznej ich długości). Stan jednak nawierzchni dróg lokalnych nie jest zadowalający i wyznacza skalę zadań władz lokalnych w zakresie remontów i modernizacji.

Przez teren Zawidowa przebiega linia kolejowa o międzynarodowym znaczeniu relacji: Węgliniec – Pieńsk - Zgorzelec – Zawidów – (Frydland – Praga). Ponadto zlokalizowane jest tu towarowe kolejowe przejście graniczne (Zawidów – Frydland).

3.3.2.2 Cel średniookresowy do 2012 roku

1. Systematyczna poprawa jakości powietrza na terenie miasta Zawidowa.

2. Utrzymanie jakości powietrza na obecnym poziomie na terenach niezurbanizowanych.

Powyższy cel jest zgodny z celem zdefiniowanym w dokumencie "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010" (poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza oraz uzyskanie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej) oraz z zadaniami określonymi w "Strategii rozwoju województwa Dolnośląskiego" oraz „Programie ochronie środowiska Powiatu Zgorzeleckiego”.

3.3.2.3 Strategia realizacji celu

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Strategia rozwoju miasta Zawidowa jako niezbędny cel określa działania zmierzające do stworzenia nowoczesnych układów komunikacyjnych z jednoczesną poprawą stanu istniejących dróg.

Najbardziej problemowym obszarem ze względu na duży wpływ emisji komunikacyjnej na stężenie zanieczyszczeń powietrza jest teren gmin położonych wzdłuż autostrady i drogi wojewódzkiej nr 355.

Mimo że miasto Zawidów należy do strefy A (strefa jakości powietrza) należy podjąć działania z zakresu:

- poprawy stanu nawierzchni dróg powiatowych i gminnych,
- wprowadzenie sprawnego systemu sterowania ruchem ulicznym.

Ważnym czynnikiem zmniejszającym negatywne oddziaływanie transportu na środowisko jest poprawa stanu technicznego pojazdów i stosowanie benzyny bezołowiowej (do 2005 roku zostanie wycofana z użytkowania benzyna ołowiowa oraz dostosowanie wymagań dotyczących benzyn i oleju napędowego do norm europejskich).

Kierunki działań:

- Opracowanie projektu założeń do planu zaopatrzenia miasta Zawidów w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.
- Minimalizacja ruchu tranzytowego w centrum miasta.
- Bieżąca modernizacja dróg powiatowych i gminnych.
- Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej; budowa nowych tras rowerowych i modernizacja istniejących, w tym wyłączenie tras rowerowych poza pasy dróg samochodowych, budowa parkingów dla rowerów, itp.
- Modernizacja taboru komunikacji autobusowej, wymiana pojazdów na bardziej „ekologiczne”.

Emisja niska

Głównym kierunkiem działań zogniskowanych na zmniejszeniu emisji niskiej w mieście będzie: zwiększanie sprawności urządzeń wykorzystujących węgiel, większe wykorzystanie energii odnawialnej i niekonwencjonalnej, wspieranie ekologicznych inwestycji grzewczych oraz termo renowacja budynków użyteczności publicznej i mieszkalnej. Kierunki te pokrywają się z zapisami w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu i miasta. Rozwój gazyfikacji stworzy potencjalne możliwości wykorzystania gazu ziemnego do celów ogrzewania pomieszczeń. Dla zapewnienia, zgodnie z ustawą Prawo energetyczne, właściwych warunków realizacji zaopatrzenia w ciepło, miasto posiada projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Dlatego też istotnym zadaniem jest przygotowanie oraz realizacja Programów zaopatrzenia w ciepło i energię elektryczną.

Kierunki działań:

- Opracowanie i wdrażanie programu ucieplnienia miasta i przyłączenie do sieci c.o. nowych odbiorców.
- Wprowadzanie ekologicznych nośników energii, w tym wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii oraz stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie.
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych.
- Preferowanie wprowadzania w budownictwie materiałów energooszczędnych.

Emisja przemysłowa

W prawie wspólnotowym wymagania dotyczące jakości urządzeń ochronnych powiązane są ściśle z problematyką dopuszczalnej emisji – emisja jest dopuszczalna, gdy nie można jej zlikwidować lub ograniczyć mimo zastosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT / Best Available Techniques). Istotne będzie także podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz ochrony środowiska, w tym redukcji emisji przemysłowej poprzez upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego zgodnych z międzynarodowymi normami.

Oprócz działań prewencyjnych, będących działaniami priorytetowymi w zakresie ochrony powietrza, będą podejmowane, zwłaszcza w perspektywie krótkoterminowej, działania likwidujące efekty „końca rury”.

Kierunki działań:

- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem ISO 14 000 oraz dobrowolnych działań nienormatywnych (np. czystsza produkcja) w zakładach przemysłowych.
- Wdrażanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku (BAT).
- Instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności funkcjonujących urządzeń.
- Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych.

3.3.3 Hałas i pola elektromagnetyczne

3.3.3.1 Hałas

Stan wyjściowy

Głównym źródłem hałasu w mieście Zawidów jest ruch komunikacyjny.

Wzmoczony ruch pojazdów na tych drogach związany jest z głównie przejazdami tranzytowymi. Na terenie miasta badania hałasu komunikacyjnego były prowadzone przez WIOŚ. Wyniki badań oraz prognozy dotyczące wzrostu emisji zaprezentowano w załączniku nr 1. Nie prognozuje się przekroczenie norm hałasu komunikacyjnego (bez tła).

Hałas przemysłowy

Na obszarze opracowania nie występują obiekty, które stanowiłyby poważne źródło uciążliwej emisji hałasowej. Zasięg hałasu ogranicza się najczęściej do najbliższego otoczenia obiektu.

Cel ekologiczny do 2012 roku

Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zurbanizowanych.

Strategia realizacji celu.

Najważniejszym celem w zakresie ochrony środowiska przed hałasem jest zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na ponadnormatywny poziom hałasu, co przede wszystkim dotyczy hałasu emitowanego przez środki transportu.

Zadania pozainwestycyjne w dziedzinie ochrony przed hałasem obejmują sporządzanie programów ochrony przed hałasem (zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska).

Za przygotowanie map akustycznych i programów naprawczych dla aglomeracji odpowiedzialni są prezydenci miast, natomiast za opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk odpowiedzialny jest Wojewoda (termin: 2007 r.).

Według art. 117 POŚ powiatowy program ochrony środowiska może wskazać obszary tych miast jako tereny dla których dokonana będzie ocena stanu akustycznego środowiska. Ponadto działaniami zmniejszającymi zagrożenie hałasem jest budowa ekranów akustycznych (pomocne w tym względzie będą wytyczne co do sporządzania programów operacyjnych w zakresie budowy ekranów akustycznych, które będą opracowane pod nadzorem Ministerstwa Środowiska – termin realizacji: 2006) oraz wymiana okien na dźwiękoszczelne w najbardziej newralgicznych punktach (zwłaszcza w zwartej zabudowie miejskiej). Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kierunki działań:

- Monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach pomiarowych.
- Opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg i linii kolejowych.
- Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam, gdzie przekroczony jest równoważny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB.
- Kontrola emisji hałasu do środowiska z obiektów działalności gospodarczej.

3.3.3.2 Pola elektromagnetyczne

Stan wyjściowy

Na terenie Zawidowa nie stwierdzono żadnych anomalii radiacyjnych ani wzmożonej emanacji radonu z gleby. Nie występują też żadne obiekty mogące stanowić radiologiczne zagrożenie dla środowiska.

Źródła promieniowania elektromagnetycznego

W świetle obowiązujących w Polsce przepisów, przy napięciu poniżej 110kV nie występuje zagrożenie polem elektromagnetycznym powodowanym przez linie przesyłowe energii elektrycznej oraz inne urządzenia elektromagnetyczne. Pod liniami o napięciu 110kV mogą występować strefy ochronne II stopnia, które wychodzą co najwyżej kilkanaście metrów poza obrys linii.

Napowietrzne linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym powyżej 220kV przebiegające przez miasto przedstawia w załączniku nr 1 (Roz. 2.3).

Źródłami pola elektromagnetycznego, które może mieć ujemny wpływ na zdrowie ludzi są też urządzenia retransmisyjne, radiolokacyjne, radiokomunikacyjne o mocy nadajników wyższej niż 10W. Stacje radiofonii komórkowej, które występują także na terenie miasta nie stwarzają zagrożenia dla środowiska, ponieważ zasięg ich ponadnormatywnego oddziaływania nie dociera do powierzchni ziemi.

Punktowe emitory promieniowania elektromagnetycznego zlokalizowane na terenie miasta zostały przedstawione w załączniku nr 1 (roz.2.3).

Cel ekologiczny do 2012 roku

Kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego

W dziedzinie ochrony przed polami elektromagnetycznymi za najistotniejsze należy uznać zapisy w Dziale VI ustawy „Prawo ochrony środowiska” z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Ochrona przed polami elektromagnetycznymi).

Polskę czeka szereg prac w zakresie wprowadzenia unormowań w dziedzinie ochrony przed polami elektromagnetycznymi, zorganizowanie jednostki referencyjnej (wraz z laboratorium pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku), która będzie zapleczem naukowym i merytorycznym dla organów administracji, w tym inspekcji ochrony środowiska, które to organy mają realizować zadania zgodnie z zapisami ustawy prawo ochrony środowiska.

W najbliższych latach podstawowym działaniem będzie prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi. Ponadto, jednym z ważnych zadań służących realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami (II Polityka Ekologiczna Państwa) z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. W przypadku nowych urządzeń istotną będzie niskokonfliktowa lokalizacja.

Kierunki działań:

- Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych.
- Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia szkodliwości występowania pól elektromagnetycznych.

3.3.4 Awarie przemysłowe

3.3.4.1 Stan wyjściowy

Na terenie miasta nie odnotowano awarii przemysłowych tym niemniej wskazuje się istotne zagrożenie możliwością wystąpienia awarii.

3.3.4.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Zmniejszanie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych.

3.3.4.3 Strategia realizacji celu

Aktualne zasady zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym określa ustawa Prawo ochrony środowiska z dn. 27 kwietnia 2001 roku.

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Szczegółowy opis tych obowiązków podaje ustawa prawo ochrony środowiska. Potencjalne zagrożenie dla środowiska stwarza transport materiałów niebezpiecznych droga wojewódzka. Środki transportu tych materiałów powinny być przystosowane do bezpiecznego załadunku, przeładunku i rozładunku materiałów a trasy przewozów powinny zapewniać bezpieczeństwo dla mieszkańców i środowiska. Najbardziej istotnym działaniem będzie kreowanie właściwych zachowań mieszkańców w przypadku wystąpienia awarii, poprzez systematyczną edukację i informację.

Priorytetowym działaniem przewidzianym w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska jest przeciwdziałanie potencjalnego zagrożenie środowiska z tytułu transportu materiałów niebezpiecznych.

Kierunki działań

- Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych,
- W ramach Systemu Ratownictwa Zintegrowanego należy doprecyzować obszar funkcjonowania ciągów komunikacyjnych zastępczych dla przewozu materiałów niebezpiecznych na terenie miasta - w przypadku awarii, bądź zablokowania podstawowych tras przejazdu - inwestycje związane z budową, czy modernizacją tych dróg do technicznego przystosowania, może się odbywać przy współdziałaniu powiatu.

3.4 Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

3.4.1 Wodochłonność i energochłonność gospodarki

3.4.1.1 Stan wyjściowy

W terminie do 2004 roku, wskaźniki zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności, zostaną wprowadzone do systemu statystyki publicznej i zostanie określony zakres i sposób wykorzystania tych wskaźników w regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska. Z tego też powodu wskaźniki dotyczące wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności zostaną wprowadzone do programu ochrony środowiska województwa dolnośląskiego podczas pierwszej weryfikacji niniejszego dokumentu (tj. pod koniec 2005 roku).

3.4.1.2 Cel średniookresowy do 2012 roku

Racjonalizacja zużycia wody i energii.

3.4.1.3 Kierunki działań do 2012 roku

Zmniejszenie zużycia wszelakich surowców i nośników energii jest najbardziej racjonalnym podejściem w dziedzinie poprawy opłacalności wytwórczości. Nijako efektem ubocznym jest zmniejszenie presji na środowisko, a co za tym idzie ograniczenie wnoszonych opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska.

Realizacja powyższego celu ekologicznego zależy przede wszystkim od działań podejmowanych przez przemysł i energetykę zawodową, a także przez sferę komunalną.

Na poziomie zakładu przemysłowego podstawowe znaczenie mają systemy pozwoleń zintegrowanych i w ich ramach najlepsze dostępne techniki (BAT). Znaczącą rolę odgrywa skuteczne zarządzanie środowiskiem w przemyśle (wdrażanie norm ISO 14 000, EMAS).

Działania na rzecz wprowadzenia wskaźników zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności do pozwoleń zintegrowanych dla najbardziej wodochłonnych / materiałochłonnych / energochłonnych dziedzin produkcji, a także działalność Krajowego Centrum Najlepszych Dostępnych Techniki (BAT) - przyczynią się do racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

Racjonalizacja zużycia wody

W sferze gospodarki komunalnej wskazane jest zintensyfikowanie działań przedsiębiorstw wodociągowych, ukierunkowanych na zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.

Kierunki działań:

- Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych.
- Kontynuacja wprowadzania zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle.
- Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych.

Zmniejszenie energochłonności gospodarki

Założenia polityki energetycznej państwa przewidują, że w 2010 roku zużycie powinno zmniejszyć się o ok. 25% w stosunku do 2000 r.

Będzie to wymagało wprowadzenia mechanizmów pozwalających na uwzględnianie w cenach energii jej kosztów środowiskowych (opłaty produktowej od paliw, zróżnicowane w zależności od uciążliwości danego paliwa dla środowiska) oraz większego zaangażowania instytucji publicznych a także przedsiębiorstw oraz mieszkańców w działania zmierzające do wprowadzania energooszczędnych technologii. Efektem ograniczenia ogólnego zużycia energii będzie zmniejszenia zużycia zasobów naturalnych, a także zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska.

Kierunki działań:

- Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle oraz energetyce.
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii.

3.4.2 Wykorzystanie energii odnawialnej

3.4.2.1 Stan wyjściowy

Na terenie miasta nie urządzeń lub instalacji do wytwarzania energii odnawialnej.

W Polsce przewiduje się, że w 2010 roku udział zużycia energii odnawialnej będzie na poziomie 7,5 % (dla porównania w Unii Europejskiej, kształtuje się na poziomie 6 % a do roku 2010 udział ten powinien wzrosnąć do przynajmniej 12 %).

Potencjał energii słonecznej jest równomiernie rozłożony na całym terenie i prawie że pokrywa się ze strefą korzystnych warunków wiatrowych.

Średnie usłonecznienie wynosi ok. 600 godzin/rok, a nasłonecznienie ok. 900 kWh/m²/rok.

3.4.2.2 Cel średniookresowy do 2012 roku

Wzrost wykorzystania energii odnawialnej

3.4.2.3 Kierunki działań do 2012 roku

Podobnie jak w całym kraju, największe możliwości upatruje się w rozwoju systemów przetwarzających energię biomasy (zrębki drewna, słoma, itp.) na energię użyteczną, głównie ciepłą (kotły opalane paliwami stałymi będą zastępowane kotłami opalanymi biomasą).

Do celów energetycznych może być wykorzystywana energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska (promocja plantacji tych roślin) oraz biogaz powstający w wyniku fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej, ścieków komunalnych lub odpadów komunalnych (mieszanka gazów o przeważającym udziale metanu).

Istnieje realna możliwości wykorzystania energii wiatru. O korzystnym układzie wiatrów świadczy funkcjonujące bezpośrednio za granicą państwa zarówno w Niemczech jak i Czechach „fermy wiatraków”.

Należy zauważyć, iż wykorzystanie energii wiatrowej i wodnej również stanowi zagrożenie dla zasobów krajobrazu i różnorodności biologicznej. Zatem konieczne jest uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych przy lokalizacji obiektów tych form energetyki.

Na podstawie Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 9 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii (Dz. U. nr 267 poz. 2656) określono

obowiązek Przedsiębiorstw energetycznych zakupu lub wytworzenie energii wytworzonej w odnawialnych źródłach energii można uznać się za spełniony, jeżeli udział ilościowy zakupionej energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii lub wytworzonej we własnych odnawialnych źródłach energii i sprzedanej odbiorcom dokonującym zakupu energii elektrycznej na własne potrzeby, w wykonanej całkowitej rocznej sprzedaży energii elektrycznej przez dane przedsiębiorstwo energetyczne tym odbiorcom, wynosi nie mniej niż:

- 1) 3,1% — w 2005 r.;
- 2) 3,6 % — w 2006 r.;
- 3) 4,3 % — w 2007 r.;
- 4) 5,4 % — w 2008 r.;
- 5) 7,0 % — w 2009 r.;
- 6) 9,0 % — w 2010 r.;
- 7) 9,0%—w 2011 r.;
- 8) 9,0% — w 2012 r.;
- 9) 9,0 % — w 2013 r.;
- 10) 9,0 % — w 2014 r.

Według rozporządzenia do energii wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii zalicza się, niezależnie od mocy źródła, energię elektryczną lub ciepło pochodzące w szczególności:

- 1) z elektrowni wodnych oraz wiatrowych;
- 2) ze źródeł wytwarzających energię z biomasy oraz biogazu (biomasa — stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, a także przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji, biogaz - gaz pozyskany z biomasy, w szczególności z instalacji przeróbki odpadów zwierzęcych lub roślinnych, oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów);
- 3) ze słonecznych ogniw fotowoltaicznych oraz kolektorów do produkcji ciepła;
- 4) ze źródeł geotermalnych.

Kierunki działań:

- Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej i niekonwencjonalnej.
- Uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych przy lokalizacji farm energetyki wiatrowej.
- Promowanie oraz popularyzacja najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.
- Wsparcie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej w oparciu o źródła odnawialne.

4 PLAN OPERACYJNY NA LATA 2005 - 2008

Przedstawione w rozdziale poprzednim cele ekologiczne do 2012 roku i strategia ich realizacji są podstawą dla planu operacyjnego na lata 2005 – 2008 obejmującego konkretne przedsięwzięcia (inwestycyjne i pozainwestycyjne), mające priorytet w skali powiatu.

4.1 Priorytety ekologiczne

Kryteria wyboru priorytetów

W oparciu o analizę priorytetowych komponentów (uciążliwości) środowiska i najważniejszych przedsięwzięć zmierzających do poprawy aktualnego stanu środowiska rozpatrzono priorytety ekologiczne miasta Zawidów w perspektywie do 2008 roku.

Wśród najważniejszych kryteriów branych pod uwagę należy wymienić:

- wymogi wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach i ustawy Prawo wodne oraz innych ustaw komplementarnych,
- wynegocjowane przez Polskę okresy przejściowe dot. implementacji dyrektyw UE,
- dysproporcje pomiędzy stanem wymaganym a istniejącym,
- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia,
- obszary priorytetowe z punktu widzenia koncentracji działań w zakresie ochrony środowiska,
- możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- obecne zaawansowanie inwestycji,
- wielokrotną korzyść z tytułu realizacji przedsięwzięcia.

Priorytety proekologiczne

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria proponujemy, w perspektywie najbliższych czterech lat, następującą hierarchie potrzeb:

W zakresie poprawy jakości środowiska:

Poprawa jakości powietrza

Zadanie to zostało wpisane do priorytetów w wojewódzkim oraz powiatowym planie ochrony środowiska. Dotyczy to w szczególności polepszenia jakości powietrza w zakresie emisji gazowych.

Poprawa jakości wód

Zasoby wodne są tym komponentem, który wymaga największej liczby przedsięwzięć zarówno do poprawy i ochrony jakości zasobów wodnych jak i ochrony zasobów ilościowych. Przedsięwzięcia priorytetowe w skali miasta wynikają z konieczności spełnienia przez miasto Zawidów przyjętych przez Polskę zobowiązań w zakresie

wdrażania wymagań dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz Dyrektywy 98/83/EEC w zakresie stacji uzdatniania wody i poprawy stanu sieci wodociągowej.

Racjonalizacja gospodarki odpadami w świetle wymagań określonych w nowych ustawach wykorzystanie wzrastającej ilości odpadów komunalnych, które obecnie są w większości składowane.

Ochrona przed hałasem komunikacyjnym i (utrzymanie) poprawa jakości powietrza atmosferycznego, zwłaszcza obszarów zurbanizowanych i uprzemysłowionych (przedsięwzięcia z zakresu poprawy systemu transportowego przynoszą podwójną korzyść).

W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:

- Efektywna ochrona przyrody, w tym wdrożenie systemu NATURA 2000.
- Ochrona gleb oraz ochrona i zrównoważone użytkowanie lasów.
- W zakresie zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii.
- Ochrona przeciwpowodziowa, tj. zabezpieczenie środowiska i człowieka przed zagrożeniami powodziowymi.

W zakresie zadań systemowych

- Rozwój edukacji ekologicznej.
- Zarządzanie środowiskowe (rozpowszechnianie systemów zarządzania środowiskowego w zakładach przemysłowych, instytucjach publicznych, w tym doskonalenie zarządzania środowiskiem na szczeblach samorządowych).

Należy zaznaczyć, że często realizacja konkretnego przedsięwzięcia przynosi wielokrotną korzyść. Wynika to z faktu, że poszczególne elementy środowiska i uciążliwości środowiskowe są ze sobą powiązane i poprawą jakości lub ochroną jednego z nich zwykle skutkuje poprawa lub ochrona pozostałych.

4.2 Plan operacyjny na lata 2005 – 2008

W próbie rekonstrukcji planu operacyjnego opartego na wytycznych strategicznych - listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2005 – 2008 przyjęto wyspecyfikowane we wcześniejszych partiach tekstu kryteria.

Na liście znalazły się m.in. przedsięwzięcia:

- proponowane do finansowania ze środków UE na lata 2004 – 2006;
- ujęte w „Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego” jako priorytetowe;
- wskazane w "Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego" jako istotne dla województwa;
- wynikające z obowiązku ustawowego;
- zawarte w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska;
- zawarte w Powiatowym Programie Ochrony Środowiska;
- zgłoszone do realizacji w najbliższych czterech latach przez miasto Zawidów;

Proponowane przedsięwzięcia ujęto w tabelach:

Jakość wód i stosunki wodne	-	Tab. 2-1 i Tab. 2-2;
Powietrze atmosferyczne	-	Tab. 2-3;
Przyroda i krajobraz	-	Tab. 2-4;
Edukacja ekologiczna	-	Tab. 2-5.

Koszty wdrożenia założeń strategicznych dotyczących gospodarki odpadami zamieszczono w Planie Gospodarki Odpadami

Zaproponowana lista zadań i czynności nie wyczerpuje wszystkich przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska, nie zamyka też możliwości realizowania innych działań charakteryzujących się mniejszym zakresem.

Możliwość uzyskania dofinansowania przedsięwzięć nie wskazanych w załączonych tabelach, istnieje jednak pod warunkiem, że odpowiadają zarysowanym w rozdz. 3 kierunkom działań.

Tab. 2-1. Zaopatrzenie w wodę - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.

ZAOPATRZENIE W WODĘ - Przedsięwzięcia inwestycyjne						
1.	Przedsięwzięcie	Budowa, Rozbudowa, modernizacja sieci wodociągowej wraz z przyłączami				
	Jednostki realizujące	Urząd Gminy				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		600	---	---	---	600
	Źródła finansowania	PHARE 2002, ŚRODKI WŁASNE				
2.	Przedsięwzięcie	Budowa, modernizacja stacji uzdatniania wody²				
	Jednostki realizujące	Urząd Gminy				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		500	1500	---	---	2000
	Źródła finansowania	ZPOR, ŚRODKI WŁASNE, POŻYCZKA Z WFOŚ I GW				
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne 2005-2008 : 2 600,00 tys.PLN						

Tab. 2-2. Gospodarka ściekowa - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 - 2008.

GOSPODARKA ŚCIEKOWA - Przedsięwzięcia inwestycyjne						
1.	Przedsięwzięcie	Budowa przepompowni ścieków, rurociągów tłocznych i kanalizacji sanitarnej wraz z zakupem urządzeń technologicznych w gminie				
	Jednostki realizujące	Urząd Gminy				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		900	---	---	---	900
	Źródła finansowania	PHARE 2002, ŚRODKI WŁASNE, PFOŚ I GW, WFOŚ I GW, KREDYT BANKOWY				
2.	Przedsięwzięcie	Budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków w gminie				
	Jednostki realizujące	Urząd Gminy				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	7500	---	---	---	7500	

² Wg PRL Miasta Zawidów określony koszt to 810 tys. PLN.

GOSPODARKA ŚCIEKOWA -		Przedsięwzięcia inwestycyjne
Źródła finansowania	PHARE 2002, ŚRODKI WŁASNE, PFOŚ I GW, WFOŚ I GW, KREDYT BANKOWY, DOTACJA BUDŻETOWA	
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne 2005-2008 : 8 400,00 tys.PLN		

Tab. 2-3. Powietrze atmosferyczne - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.

Przedsięwzięcia inwestycyjne		Powietrze Atmosferyczne				
Sektor oddziaływania – drogownictwo						
1.	Przedsięwzięcie	Utworzenie nowych ścieżek rowerowych na terenie miasta Zawidów				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	SR WŁASNE, DOTACJE EUROREGION NYSA				
2.	Przedsięwzięcie	Wykonanie nawierzchni drogi ulicy Pułaskiego wraz z oświetleniem energooszczędnym				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
3.	Przedsięwzięcie	Remont ulicy Kościelnej w Zawidowie-wykonanie ciągu pieszo-rowerowego wraz z oświetleniem energooszczędnym.				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
4.	Przedsięwzięcie	Wykonanie dokumentacji projektowej na ścieżki rowerowe oraz dokumentację niezbędną do ubiegania się o środki z funduszy pomocowych.				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
5.	Przedsięwzięcie	Wykonanie dokumentacji projektowej na budowę drogi dojazdowej do pół i łąk do osiedla Ostróżno				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	100% gmina				
6.	Przedsięwzięcie	Wykonanie dokumentacji projektowej na rewitalizację Rynku oraz dokumentację niezbędną do ubiegania się o środki z funduszy pomocowych.				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
Sektor oddziaływania – komunalny						
7.	Przedsięwzięcie	Termomodernizacja Przedszkola				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz (EFRR)				

Przedsięwzięcia inwestycyjne Powietrze Atmosferyczne						
8.	Przedsięwzięcie	Modernizacja 4 łazienek dla dzieci i instalacja c.o. Przedszkole Publiczne w Zawidowie				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		135	---	---	---	135
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz (EFRR), Kuratorium Oświaty, WFOŚiGW				
9.	Przedsięwzięcie	Wymiana instalacji centralnego ogrzewania wraz z wymianą okien drewnianych na okna PCV w budynku szkolnym , ul. Szkolna 8 w Zawidowie				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		230,29	---	---	---	230,29
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
10.	Przedsięwzięcie	Termomodernizacja Ośrodka Kultury – II etap				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		---	150	---	---	150
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
11.	Przedsięwzięcie	Wykonanie dokumentacji projektowej oraz dokumentacji pozwalającej na ubieganie się o środki pomocowe na wykonanie termomodernizacji budynku wraz z malowaniem elewacji , ul. Szkolna 4				
	Jednostki realizujące	Burmistrz Miasta Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		---	---	---	50,00	50
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne 2005-2008 : 1 489,15 tys.PLN						
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne 2005-2008 : 96,00 tys.PLN						

Tab. 2-4. Przyroda i krajobraz - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.

Przyroda, krajobraz i turystyka - Przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
1.	Przedsięwzięcie	Ochrona i konserwacja pomników przyrody w gminie				
	Jednostki realizujące	Gm Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		---	5	5	---	10
	Źródła finansowania	środki własne gminy				
2.	Przedsięwzięcie	Wykonanie dokumentacji projektowej dla parku przyrodniczego w konwencji ogrodowo-parkowej z nasadzeniami rododendronowo- azaliowymi oraz dokumentację niezbędną do ubiegania się o środki z funduszy pomocowych				
	Jednostki realizujące	Gm Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		---	---	50,00	---	50
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
3.	Przedsięwzięcie	Wykonanie dokumentacji projektowej na budowę Plaży oraz dokumentację niezbędną do ubiegania się o środki z funduszy pomocowych.				
	Jednostki realizujące	Gm Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005–	2005	2006	2007	2008	razem

Przyroda, krajobraz i turystyka - Przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
	2008 (w tys. PLN)	---	---	---	40,00	40
	Źródła finansowania	25% gmina, 75% fundusz				
4.	Przedsięwzięcie	Wykonanie dokumentacji projektowej na budowę Krosu Rowerowego na terenie Lasku Lubańskiego oraz dokumentację niezbędną do ubiegania się o środki z funduszy pomocowych.				
	Jednostki realizujące	Gm Zawidów				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005–2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	---	---	40,00		40
		25% gmina, 75% fundusz				
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne zgłoszone 2005-2008 : 10,00 tys.PLN						
Razem przedsięwzięcia pozainwestycyjne zgłoszone 2005-2008 : 130,00 tys.PLN						

Tab. 2-5. Edukacja ekologiczna - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.

Edukacja ekologiczna - Przedsięwzięcia pozainwestycyjne						
1.	Przedsięwzięcie	Wydawanie folderów dot. Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych				
	Jednostki realizujące	gmina				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005–2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	1	1	---	---	2
		Środki własne				
2.	Przedsięwzięcie	Coroczna akcja sprzątnięcia świata				
	Jednostki realizujące	gmina				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005–2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	2	2	2	2	8
		Środki własne				
Przedsięwzięcia pozainwestycyjne zgłoszone w 2005-2008: 10,00 tys.PLN						

Użyte skróty

b.d. – brak danych;

GFOŚiGW – Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

KPWik – Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.;

SAPARD - Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development);

UE – Unia Europejska;

WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

5 ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

5.1 Wprowadzenie

Finansowanie stanowi jeden z ważniejszych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska, ale nie jedyny. Bardzo istotne w procesie wdrażania programu jest właściwe wykorzystanie rozwiązań o charakterze organizacyjnym, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju. Stąd wynika potrzeba sformułowania w niniejszym "Programie ..." zasad zarządzania środowiskiem. Trzeba przy tym pamiętać, że zarządzanie środowiskiem - również w kontekście integracji z Unią Europejską - nie jest wyłączną domeną służb ochrony środowiska. Chodzi o to, aby w procesie wdrażania programu ochrony środowiska uczestniczyli przedstawiciele różnych branż i gałęzi gospodarki oraz sfery życia społecznego, a ich działania były zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Niniejszy rozdział opisuje instrumenty wspomagające realizację programu ochrony środowiska, tzw. instrumenty polityki ekologicznej, zasady zarządzania środowiskiem, wynikające z zakresu kompetencyjnego administracji samorządowej szczebla miejskiego. W zarządzaniu środowiskiem szczególną rolę pełni „Program ochrony środowiska”, który to program, z punktu widzenia władz miasta, może być postrzegany jako instrument koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska oraz intensyfikacji współpracy różnych instytucji / organizacji, opartej o dobrowolne porozumienia na rzecz efektywnego wdrażania niniejszego Programu. Dlatego celowe jest przedstawienie procedury wdrażania „Programu ...”, aby właściwe służby administracji publicznej miały czytelny obraz terminów i zakresów weryfikacji poszczególnych elementów programu oraz jasne określenie zasad współpracy poszczególnych grup zadaniowych w realizacji programu.

5.2 Instrumenty polityki ochrony środowiska

Instrumenty dostępne samorządowi przy realizacji celów jako zostały określone w niniejszym dokumencie zostały przywołane w licznych aktach prawnych mających bezpośredni wpływ na ochronę środowiska. Naturalnie najważniejszym jest Prawo ochrony środowiska ale poszczególne uwarunkowania zostały zawarte w ustawie:

- ***Prawo wodne,***
- ***O ochronie przyrody,***
- ***O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,***
- ***O odpadach,***
- ***O Inspekcji Ochrony Środowiska,***
- ***Prawo geologiczne i górnictwo,***
- ***Prawo budowlane.***

Instrumenty zarządzania ochroną środowiska można podzielić na wiele różnych sposobów. Najbardziej istotna grupa instrumentów prawno- finansowych. Mają one charakter arbitralny i działają w oparciu zobiektywizowane i dość jasno sprecyzowane normatywy (o ile prawo na etapie gwałtownych transformacji może być jasne). Pochodną stosowanych norm jest

mechanizm koncesyjno redystrybucyjny, którego celem jest pozyskanie środków od podmiotów i instytucji korzystających z środowiska i kierowanie ich do realizacji zadań mających na celu ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko lub wprost likwidującego skutki takiego oddziaływania.

Nie mniej ważne są instrumenty tak zwane społeczne. Ich znaczenie jest nie do przecenienia gdyż wynikają wprost z przekonań i światopoglądu mieszkańców regionu. Zarówno tych którzy mają największy jak i najmniejszy wpływ na kształtowanie rzeczywistości w skali makro jak i mikro. Jednak to dopiero suma działań zarówno tych wielkich jak i tych małych powoduje iż jest możliwe osiągnięcie sukcesu w zakresie realizacji wymagań zarówno wynikających z wymogów prawa jak i światopoglądu uczestników poszczególnych procesów inwestycyjnych oraz realizacyjnych.

Powszechnie traktuje się instrumenty prawno finansowe jako podstawowe w procesach zarządzania środowiskowego tym niemniej coraz silniejszą pozycję zyskują mechanizmy oparte na instrumentach społecznych.

5.2.1 Instrumenty prawne

Do podstawowych instrumentów prawnych będących w gestii bezpośredniego lub pośredniego wpływu samorządu gminnego należą:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii,
- pozwolenia wodno-prawne,
- pozwolenia na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- pozwolenia wodno-prawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- pozwolenia na emitowanie hałasu do środowiska,
- pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych,
- pozwolenia dotyczące obiektów zaliczonych do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska,
- koncesje geologiczne na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin oraz na wydobywanie kopalin,
- powiatowy program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami,
- gminny program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami
- postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- strategia rozwoju województwa,
- strategia rozwoju powiatu,
- strategia rozwoju miasta,
- uchwała w sprawie budżetu powiatu,
- uchwała w sprawie budżetu miasta,

- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- decyzje administracyjne,
- monitoring stanu środowiska.

Podstawowe kompetencje kontrolne w zakresie przestrzegania wymogów ochrony środowiska należą do wojewody. Jednak w wielu istotnych sprawach kompetencje kontrolne posiadają władze powiatu. Starosta jest podstawowym organem, w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, w zakresie wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej należących do właściwości powiatu, w tym w zakresie gospodarki wodnej, rybactwa śródlądowego, gospodarki leśnej, prawa łowieckiego, postępowania z odpadami, ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem, ochrony przyrody, prawa geologicznego, ochrony zwierząt oraz gospodarki gruntami rolnymi i leśnymi. Uprawnienia samorządu gminnego ograniczają się w najczęściej do roli opiniodawcy.

Ponadto bardzo ważnym instrumentem służącym właściwemu gospodarowaniu zasobami środowiska są: raport oddziaływania na środowisko oraz plan zagospodarowania przestrzennego.

Wprowadzenie wymogów Dyrektywy IPPC (ang. Integrated Pollution Prevention and Control) do polskiego systemu prawnego ochrony środowiska wpłynie również na funkcjonowanie znacznej części przedsiębiorstw. Spowoduje wystąpienie konieczności stosowania zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania emisji z prowadzonych procesów technologicznych oraz zasady ochrony środowiska jako całości.

Pozwolenia takie będą służyły próbom całościowej oceny oddziaływania poszczególnych podmiotów na środowisko oraz konieczności oraz będą skutkowały odejściem od praktyki wydawania pozwoleń i decyzji administracyjnych, odnoszących się do poszczególnych mediów (pobór wody, gospodarka odpadami), komponentów środowiska (emisje do powietrza, odprowadzanie ścieków) czy uciążliwości (hałas, pola elektromagnetyczne) na rzecz wydawania pozwoleń o charakterze całościowym obejmującym wszystkie analizowane aspekty środowiskowe. Pozwolenia będą wydawane w oparciu o analizy porównawcze najlepszych dostępnych technik i technologii (wymogi BAT).

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów informacyjnych, jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

Obowiązek prowadzenia monitoringu środowiska leży w gestii Inspekcji Ochrony środowiska a opracowanie kompletnego wieloletniego programu monitoringu będzie możliwe po ukazaniu się wszystkich wymaganych rozporządzeń (m.in.: do ustawy Prawo Wodne, ustawy Prawo ochrony środowiska). Rozporządzenia te ukazują się sukcesywnie a program jest opracowywany.

Monitoring stanu środowiska

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring, czyli pomiar stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów społecznych

(informacyjnych), jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

5.2.2 Instrumenty finansowe

Finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska stanowi jak wspomniano wcześniej jednym z podstawowych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska. Najważniejsze formy pozyskiwania środków finansowych na działalność związaną z ochroną środowiska jest oraz nadal będą opłaty i kary za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Równie istotne są fundusze celowe powołane właśnie wyłącznie aby pomagać w realizacji zadań związanych z ochroną środowiska.

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pełnią zarówno funkcję prewencyjną jak i redystrybucyjną. Funkcja prewencyjna dotyczy aktywnego zachęcania podmiotów gospodarczych do podejmowania działań w zakresie przynajmniej:

- instalowania odpowiednich urządzeń ochronnych,
- dokonywania wyboru najlepszej (z punktu widzenia minimalizacji negatywnego oddziaływania na środowisko) dostępnej technologii,
- optymalizacji lokalizacji inwestycji,
- oszczędnego korzystania z zasobów środowiska.

Natomiast funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków przeznaczonych na ochronę środowiska.

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pobierane są za: wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza atmosferycznego, pobór wody, odprowadzanie ścieków, składowanie odpadów, zmianę sposobu użytkowania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne oraz usuwanie drzew i krzewów. Opłaty kierowane są do funduszy celowych, w tym do powiatowych funduszy ochrony środowiska. Kary pieniężne pobierane są za działanie niezgodne z obowiązującym prawem, w tym z wydanymi pozwoleniami, decyzjami i koncesjami.

Możliwości pozyskiwania środków z funduszy celowych dla inwestycji proekologicznych realizowanych na obszarze miasta Zawidów istnieją poprzez dotacje i pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Powiatowego i Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Instrumenty finansowania ochrony środowiska stanowią:

- opłaty za korzystanie ze środowiska - za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi i za składowanie odpadów,
- administracyjne kary pieniężne – wymierza, w drodze decyzji wojewódzki inspektor ochrony środowiska za:
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości lub rodzajów gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza,
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości, stanu lub składu ścieków,
 - przekroczenie określonej w pozwoleniach na pobór wód ilości pobranej wody,

- naruszenie warunków decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów albo decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów, wymaganych przepisami o odpadach, co do rodzaju i sposobu składowania lub magazynowania odpadów,
- przekroczenie określonych w pozwoleniach poziomów hałasu.
- odpowiedzialność cywilna – do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko stosuje się przepisy Kodeksu Cywilnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda, może żądać od podmiotu odpowiedzialnego za te zagrożenie lub naruszenie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem; w razie gdy jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, może on zażądać zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie. Jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, z roszczeniem może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna,
- odpowiedzialność karna – zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi w tym zakresie,
- odpowiedzialność administracyjna - jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko, organ ochrony środowiska może w drodze decyzji, nałożyć obowiązek:
 - ograniczenia oddziaływania na środowisko,
 - przywrócenia środowiska do stanu właściwego.

Instrumenty finansowe w układzie podmiotowym finansowania ochrony środowiska:

- Budżet państwa.

Z tego źródła finansuje się w trybie dotacji inwestycje ponadregionalne, realizowane przede wszystkim przez jednostki samorządu terytorialnego. W ten sposób finansowane mogą być m.in. inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, zalesienia.
- Fundusze ekologiczne.

Obecnie funkcjonują następujące fundusze ekologiczne:

 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Gminny fundusze ochrony środowiska.

Fundusze te funkcjonują na podstawie obecnie obowiązującej ustawy - Prawo ochrony środowiska. Narodowy i wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej mają osobowość prawną. Powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska nie mają osobowości prawnej, a środkami funduszy gospodarują jednostki samorządu terytorialnego.

5.2.3 Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne to przede wszystkim edukacja ekologiczna, informacja i komunikacja oraz współpraca i współdziałanie. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji. Z drugiej strony, w przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, a przekazywane informacje są właściwie wykorzystywane.

Do podstawowych instrumentów społecznych zaliczyć należy:

Współdziałanie społeczności lokalnych z samorządem terytorialnym

Narzędzia dla usprawniania współpracy i budowania partnerstwa, tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Wśród nich istnieje podział na dwie kategorie wewnętrzne: pierwsza dotyczy działań samorządów poprzez m.in. doszkącanie profesjonalne i systemy szkoleń, interdyscyplinarny model pracy, współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych.

Druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem jest to przede wszystkim udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez systemy konsultacji i debat publicznych, wprowadzanie mechanizmów, tzw. budowania świadomości między innymi poprzez udział w procesach decyzyjnych.

Koniecznym zatem będzie podjęcie niezbędnych rozwiązań dla stworzenia w urzędach administracji publicznej sprawnego systemu udostępniania i upowszechniania informacji oraz umożliwiania skutecznego udziału społeczeństwa w ochronie środowiska, zgodnego z projektem ustawy o postępowaniu w sprawie ocen oddziaływania na środowisko oraz dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie. Dla udrożnienia kanałów obiegu informacji w maksymalnie szerokim zakresie koniecznym będzie wykorzystanie nowoczesnych środków przekazywania informacji. Szczególnie istotnym jest znaczne poszerzenie zakresu informacji udostępnianego w postaci cyfrowej na stronach internetowych organów samorządu.

Koniecznym jest stworzenie i systematyczne aktualizowanie publicznych rejestrów, w których następować będzie udostępnianie do opiniowania oraz dalszego wglądu:

- decyzje ustalające rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza,
- decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu przenikającego do środowiska,
- zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów,
- zezwolenia na zamierzone uwolnienie genetycznie zmodyfikowanych organizmów do środowiska w celach eksperymentalnych lub wprowadzenie do obrotu produktu zawierającego organizmy genetycznie zmodyfikowane lub składającego się z takich organizmów albo ich części,
- wykazy rodzajów i ilości zanieczyszczeń wprowadzonych do powietrza,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za naruszanie wymagań ochrony środowiska,
- decyzje o wymiarze kar pieniężnych za naruszanie wymagań ochrony środowiska,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie transportu odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- wykazy rodzajów i ilości odpadów umieszczonych na składowisku odpadów oraz o czasie ich składowania,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za składowanie odpadów w miejscu na ten cel nie wyznaczonym lub niezgodnie z wymaganiami określonymi decyzją o pozwoleniu na budowę składowiska odpadów,
- pozwolenia wodnoprawne na pobór wód,
- pozwolenia wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,

- wykazy ilości pobranej wody oraz ilości, rodzaju i przeciętnego składu ścieków wprowadzonych do wód lub do ziemi,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za wprowadzenie do wód lub do ziemi ścieków nie odpowiadających wymaganym warunkom,
- decyzje o karach pieniężnych za pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu wodnoprawnym oraz za piętrzenie wody wyższe od dozwolonego,
- decyzje w sprawie uznania lasów za ochronne lub pozbawienia ich tego charakteru,
- polityki, strategię, plany lub programy poddawane postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- decyzje poddawane postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- karty informacyjne oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- raporty oddziaływania na środowisko,
- analizy porealizacyjne,
- wykazy obiektów niebezpiecznych (zgodnie z dyrektywą SEVESO II),
- wykazy notyfikowanych substancji niebezpiecznych wprowadzanych do obrotu i wyrobów (produktów) zawierających takie substancje,
- wykazy zawierające informacje o uwalnianiu i transferze zanieczyszczeń.

Edukacja ekologiczna

Ta forma edukacji jest bardzo ważnym instrumentem społecznym wspomagającym wdrażanie programu ochrony środowiska. Głównym jej celem jest kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków i codziennych postaw. W społeczeństwie zaczyna istnieć coraz większa potrzeba posiadania takiej wiedzy. W ciągu ostatnich dziesięciu lat obserwuje się znaczny rozwój edukacji ekologicznej. Rolę koordynującą tutaj odgrywać mogą organizacje ekologiczne, których niestety brak na terenie miasta Zawidów.

Szkolenia

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych.

W szczególności powinny być organizowane szkolenia dla:

- pracowników administracji,
- samorządów mieszkańców,
- nauczycieli szkół wszystkich szczebli,
- członków organizacji pozarządowych,
- dziennikarzy,
- dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Podstawą skuteczności działań edukacyjnych jest rzetelne informowanie społeczeństwa nt. stanu środowiska np. poprzez wydawanie ogólnodostępnych raportów o stanie środowiska. Istotne jest także komunikowanie się ze społeczeństwem przy podejmowaniu decyzji o działaniach inwestycyjnych. Edukacja i informacja oraz komunikacja są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji.

5.2.4 Instrumenty strukturalne

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Strategie i programy wdrożeniowe

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Zgorzeleckiego jest dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska w skali miasta. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dot. rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony zdrowia, itd.), a także daje ogólne wytyczne co do kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska dla miasta Zawidów jest zarówno planem ochrony środowiska do 2012 roku, jak i programem wdrożeniowym na najbliższe 4 lata (2005- 2008).

Należy jednak zaznaczyć, że program ochrony środowiska jest programem, który z jednej strony uwzględnia kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej strony wytycza pewne ramy tego rozwoju. Oznacza to, że działania realizowane np. w przemyśle czy rolnictwie muszą być brane pod uwagę w programie ochrony środowiska i jednocześnie ochrona środowiska wymaga podejmowania pewnych działań w poszczególnych dziedzinach gospodarki i codziennego bytowania mieszkańców miasta. Również plan gospodarki odpadami opracowany w ramach niniejszego projektu jest planem strategicznym i wdrożeniowym. Podaje on zarówno projektowany system gospodarowania odpadami, ale także rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródeł.

Systemy zarządzania środowiskowego

Od zakładów przemysłowych, które nadal są źródłem poważnych zagrożeń dla środowiska, oczekuje się zwiększonej aktywności na rzecz jego ochrony. Ochrona ta nie może sprowadzać się tylko do naprawy już zaistniałych szkód i spełniania wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska. Konieczne staje się przede wszystkim zapobieganie powstawaniu negatywnych oddziaływań czy szkód w środowisku. Działania na rzecz ochrony środowiska wymuszane były przez czynniki zewnętrzne: społeczeństwo, przepisy prawne, administrację publiczną zajmująca się ochroną środowiska, a także międzynarodowe otoczenie.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju stwarza podstawę do zmiany nastawienia przedsiębiorców do ochrony środowiska, polegające na samodzielnym definiowaniu problemów i szukaniu (z wyprzedzeniem) środków zaradczych. Stąd powstała koncepcja zarządzania środowiskowego. Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

W późniejszym etapie należy poszukiwać sposobu jak włączyć system zarządzania środowiskowego w pozwolenia wydawane przez Wojewodę lub Starostę dla zakładów zlokalizowanych w mieście. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej, która poleca systemy zarządzania środowiskowego jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym Urzędu Miasta.

5.2.5 Instrumenty planistyczne

System planowania przestrzennego (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin, plany zagospodarowania przestrzennego województw oraz koncepcje polityki zagospodarowania przestrzennego kraju) stanowi jedno z podstawowych narzędzi zarządzania środowiskiem oraz realizowania w polityce państwa zasady regionalizacji (tj. dostosowania kierunków i sposobów działania w zakresie rozwoju poszczególnych obszarów kraju do ich zróżnicowanych predyspozycji) oraz zasady integrowania ze sobą polityk w różnych dziedzinach gospodarki (i wzajemnego wyważania pomiędzy sobą ich nierządno rozbieżnych interesów).

Strategia rozwoju województwa

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego jest dokumentem nadrzędnym, wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dotyczących rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony środowiska, itd.).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa

Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego. Stanowi on podstawowe narzędzie równoważenia różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa.

Strategia rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego i miasta Zawidów

Strategia rozwoju Powiatu Zgorzeleckiego oraz miasta Zawidów to kolejne dokumenty określające podstawowe tendencje rozwojowe, które są również wytycznymi dla programów sektorowych, w tym dla programu ochrony środowiska.

5.3 Upowszechnianie informacji o środowisku

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska organy administracji są obowiązane udostępniać każdemu informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w ich posiadaniu (art. 19 prawa ochrony środowiska). Zakres informacji i zasady ich udostępniania określa pos. Dział IV Informacje o środowisku. Urząd Miasta będzie maksymalnie wykorzystywało nowoczesne środki komunikowania się. W pierwszej kolejności rozszerzony zostanie zakres informacji dostępny na stronach internetowych SP o dane dot. oceny stanu środowiska w mieście i informacje nt. realizacji niniejszego programu. Wstępem będzie umieszczenie na stronie internetowej Programu, po jego przyjęciu przez Radę Miasta.

Zostaną podjęte działania zmierzające do udostępniania społeczeństwu danych poprzez elektroniczne bazy łatwo osiągalne poprzez publiczne sieci telekomunikacyjne.

Istotną rolę będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

5.4 Organizacja zarządzania środowiskiem

5.4.1 Wprowadzenie

Zarządzanie środowiskiem w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania środowiskiem od struktury zarządzania tym programem. Jednakże, docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w

powiecie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiskiem.

5.4.2 Ogólne zasady zarządzania środowiskiem

Dotychczasowy rozwój teorii i praktyki zarządzania ekologicznego wskazuje, że system zarządzania realizujący cele ekologiczne powinien opierać działania na następujących zasadach:

- zanieczyszczający płaci, użytkownik płaci,
- przezorności,
- współodpowiedzialności,
- pomocniczości.

Są to zasady powszechnie już akceptowane i stosowane w wielu krajach. Jednocześnie z istoty koncepcji zrównoważonego rozwoju wynikają tzw. złote reguły zarządzania ekologicznego:

- nieodnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane w takim zakresie, w jakim istnieje możliwość ich substytucyjnego kompensowania zasobami odnawialnymi,
- odnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane tylko w zakresie nie przekraczającym stopnia ich odnawialności,
- chłonność środowiska nie powinna być w żadnym zakresie przekroczona,
- różnorodność biologiczna środowiska nie powinna maleć.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W mieście zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez samorząd miasta) oraz ważnych w skali powiatu, a także jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto administracja publiczna województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w mieście. Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urzędów,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska
- instalowanie urzędów ochrony środowiska,
- stała kontrole emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,

- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Jak wcześniej powiedziano, podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są wojewoda i starosta. Istotnym novum w nowym podziale kompetencji jest nałożenie na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych ochrony środowiska obowiązku wzajemnego informowania się i uzgadniania. Na uwagę zasługuje w tym kontekście wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działania Inspekcji Ochrony Środowiska, a także przyznanie odpowiednich uprawnień kontrolnych organom samorządowym. Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Organy wykonawcze województw, powiatów i gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na wszystkich szczeblach, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycją w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Oznacza to w uproszczeniu, że wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szanse realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

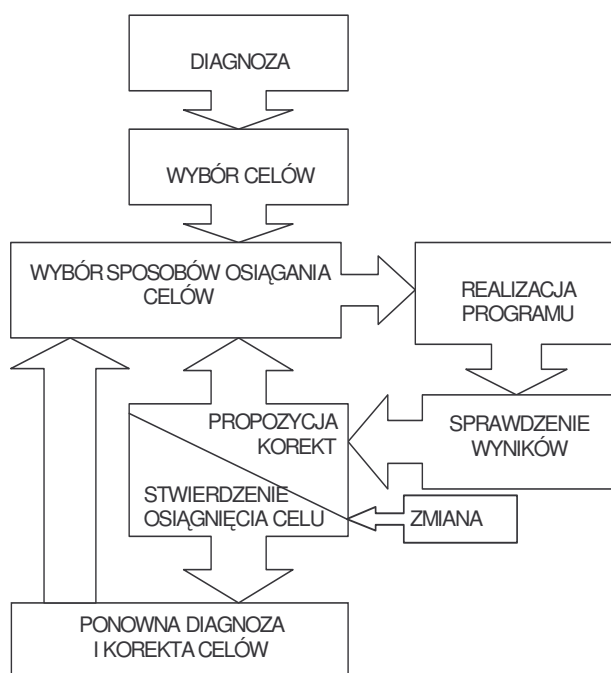
Samorząd miasta określa również strategię rozwoju miasta, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

5.4.3 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Podstawową zasadę realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim.

Ogólny schemat zarządzania programem przedstawiono na schemacie poniżej.

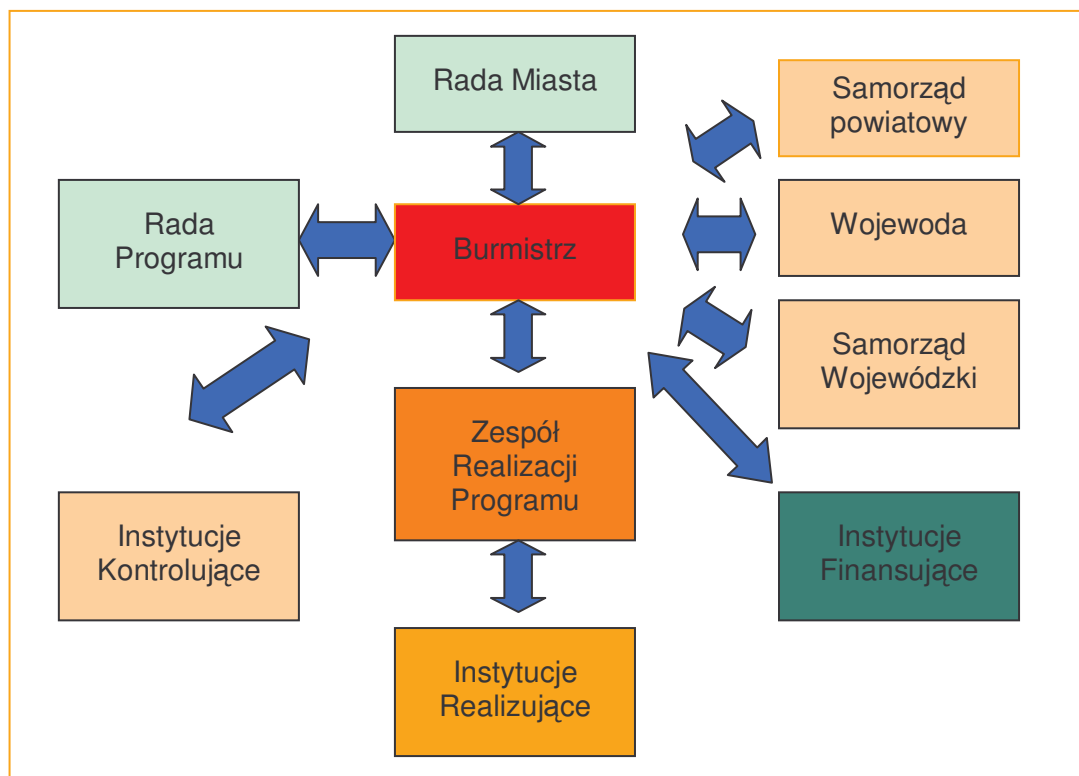
Schemat 4. Schemat zarządzania programem.

Szansę na skuteczne wdrożenie Programu dają dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem.
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu.
- Społeczność miasta jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat 5. Relacje między podmiotami i instytucjami uczestniczącymi w realizacji programu.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu, który składa Radzie Miasta raporty z wykonania Programu. Burmistrz współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządem powiatowym, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację żądań programu (poprzez WFOSiGW). Ponadto Burmistrz współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (IS, WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW). Starosta będzie wspierany przez Radę Programu, która już została ukonstytuowana dla potrzeb opracowania niniejszego Programu. Rada Programu będzie nadzorowała realizację Programu, zapoznając się z okresowymi raportami dotyczącymi wykonania żądań i uzyskanych efektów ekologicznych. Zadaniem Rady jest uzyskanie płaszczyzny społecznego uzgadniania sposobu osiągania celów Programu. Przedstawiciele różnych stron włączonych w realizację Programu będą mieli różne poglądy nt. realizacji celów Programu i konkretnych przedsięwzięć. Istnieje zatem potrzeba stworzenia obiektywnych warunków uzgadniania współpracy w realizacji żądań programu i udziału we wdrażaniu Programu. Tę rolę ma spełniać Rada Programu. Posiedzenia Rady Programu powinny się odbywać ok. 3-4 razy w roku (nie rzadziej niż 2 razy). Optymalizacja zarządzania procesem wdrażania Programu związana jest z utworzeniem komórki wykonawczej Programu Urzędu Miasta w Zawidowie. W skład Zespołu powinni wejść także pracownicy wydziałów ochrony środowiska najważniejszych przedsiębiorstw z terenu miasta. Zadaniem tego Zespołu powinny być przede wszystkim:

- koordynacja działań i współdziałania uczestników Programu,
- monitoring realizacji zadań Programu,
- sprawozdawczość przed Rada Programu,

- udrażnianie kanałów przepływu informacji niezbędnych w koordynacji działań w Programie.

W ramach Zespołu Realizacji Programu należy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła rolę Kierownika Wdrażania Programu. Kierownik (pracownik Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej, Rolnictwa i Leśnictwa Urzędu Miasta) będąc odpowiedzialnym za prace Zespołu, będzie ściśle współpracował z Radą Programu i Burmistrzem.

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie jest samorząd miasta oraz spółki będące własnością samorządu jako realizatorzy inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program. Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru. Następuje uporządkowanie i uczynienie samego procesu planowania i zarządzania na tyle, że pewne działania stając się rutyną, powodują samoistne powtarzanie się dobrych rozwiązań wytwarzając mechanizmy samoregulacji. Jak już wspomniano wcześniej, odbiorcą Programu są mieszkańcy miasta, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej, co opisano w dalszej części dokumentu.

5.4.4 System oceny realizacji programu wraz z proponowanymi wskaźnikami

Ocena realizacji Programu polega przede wszystkim na monitorowaniu czyli obserwacji zmian w wielu wzajemnie ze sobą powiązanych sferach funkcjonowania danego obszaru (ekonomicznej, społecznej, ekologicznej itp.).

Analogicznie jak na poziomie wojewódzkim został określony „system monitoringu i oceny proponujemy stworzenie:

- a) systemu zbierania i selekcjonowania informacji,
- b) systemu oceny i interpretacji zgromadzonych danych.

Procesy te powinny być analogiczne na poziomie Gminy i Województwa. Proponowany więc system monitoringu powinien zawierać działania określone w Programie Operacyjnym Województwa:

- permanentne pozyskiwanie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji poszczególnych zadań Programu (materiał stanowiący podstawę do analiz i ocen),
- przetworzenie i analiza danych,
- przygotowanie raportów z realizacji zadań ujętych w Programie,
- analiza porównawcza osiągniętych wyników z założeniami Programu; określenie stopnia wykonania zapisów przyjętego Programu oraz identyfikacja ewentualnych rozbieżności,
- analiza przyczyn zarejestrowanych odstępstw oraz identyfikacja działań korygujących polegających na modyfikacji dotychczasowych oraz ewentualne wprowadzenie nowych instrumentów wsparcia,
- wykonanie działań korygujących.

Zbudowanie takiego systemu monitoringu i prowadzenie opisanych działań pozwoli na bieżące monitorowanie realizacji Programu. Podstawą dla sprawnego zbierania danych monitoringu jest opracowany zestaw mierników.

5.4.4.1 Mierniki ekorozwoju

Brak możliwości realnego monitorowania wszystkich elementów środowiska powoduje zaistnienie konieczności stosowania specjalnie do tego celu opracowanej listy wskaźników jakimi można posługiwać się przy ocenie postępów w realizacji wyznaczonych celów.

Zasadniczym zadaniem wskaźników realizacji celów tzw. wskaźników ekorozwoju jest stworzenie możliwości realnego zobrazowanie stopnia realizacji zasad i celów przyjmowanych w Programie.

Przyjęte wskaźniki powinny:

- ułatwiać ocenę stopnia realizacji obranych celów - idei ekorozwoju,
- określać osiąganą dynamikę realizacji ekorozwoju i istniejące problemy,
- pobudzać do większej aktywności,
- weryfikować obowiązujące kierunki polityki i przyjęte wcześniej cele rozwojowe oraz strategie ich osiągnięcia.

Proponowane w ostatnich latach przez organizacje międzynarodowe systemy wskaźników nie zawsze spełniają postulat harmonizacji ładów dziedzinowych (ekonomicznego, społecznego i ekologicznego). Systemy takie zostały m.in. opracowane przez agendy ONZ, OECD, Bank Światowy, IUCN i Europejską Agencję ds. Ochrony Środowiska (EEA).

Wskaźniki dla Programu Ochrony Środowiska miasta Zawidów powinny być zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa, Programem Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego - z uwzględnieniem określonych w tych Programach wymogów sprawozdawczych. Istotnym w tym zakresie może być również wskazanie wymogów dotyczących sporządzanych co 2 lata Raportów z realizacji Programu Ochrony Środowiska.

Poniżej przedstawiono jako punkt wyjścia dla miasta - do rozważenia propozycje wskaźników na różnych poziomach.

5.4.4.1.1 Wskaźniki ekorozwoju w Unii Europejskiej

Unia Europejska nie przyjęła jeszcze jednoznacznie określonego zestawu wskaźników. Próby opracowania takiego zestawu wskaźników podjęte zostały przez Europejską Agencję Środowiska (EEA), która w roku 2000 zaproponowała ujęcie wskaźników ekorozwoju w cztery grupy: wskaźniki społeczno-ekonomiczne, środowiskowe, wskaźniki wydajności ekologicznej i wskaźniki efektywności realizowanych polityk. Jednocześnie EEA wspólnie z Komisją Europejską zaczęła stosować w praktyce komplet 32 wskaźników, tzw. TERM (Transport and Environment Reporting Mechanism) publikując w grudniu 1999 roku we współpracy z Eurostatem pierwszy ich zestaw.

Również w 1999 roku ukazał się zestaw wskaźników dotyczących polityki energetycznej UE przygotowany przez Komisję Europejską. Obejmował on 65 wskaźników ujętych w pięć grup: podaż energii, zużycie energii, środowisko, przemysł energetyczny i rynki energetyczne.

W roku 2000 opublikowano dokument prezentujący zbiór wskaźników dotyczących kwestii środowiska we Wspólnej Polityce Rolnej. Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki (Enterprise) w raporcie opracowanym na jej zlecenie przez konsorcjum utworzone na Uniwersytecie Sussex zatytułowany "Indicators for Monitoring Integration of Environment and Sustainable Development in Enterprise Policy" zaproponowała używanie trzech grup wskaźników: **głównych (headline), wskaźników integracji oraz wskaźników odnoszących się do procesu.**

Wskaźniki główne powinny odzwierciedlać najważniejsze trendy ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Zaliczono do nich np. procent populacji z dostępem do internetu (sfera

społeczna), dzienną produkcję odpadów (sfera środowiskowa) i procent dochodu narodowego brutto przeznaczany na badania i rozwój (sfera ekonomiczna).

Wskaźników integracji obejmują takie parametry jak np. liczba nowo tworzonych firm, które oferują usługi związane ze środowiskiem oraz ilość odpadów wytwarzanych przez przemysł na jednostkę wartości dodanej.

Ostatnia grupa wskaźników – odnoszących się do procesów - ma umożliwić śledzenie procesów zachodzących wewnątrz instytucji administracyjnych i w przedsiębiorstwach. Pojawiły się tu takie parametry jak procent wydatków publicznych, do których stosowano kryteria środowiskowe, oraz liczba przedsiębiorstw, które produkują choć jeden produkt oznaczony etykietą EU Eco-Label.

European Environmental Bureau, przygotowało własny zestaw 10 wskaźników, mogących służyć do oceny realizacji polityki ekologicznej Komisji Europejskiej. Należą do nich:

- Emisja do powietrza czterech rodzajów zanieczyszczeń (SO_x, NO_x, NH₃, LZO);
- Procentowy udział czystych wód powierzchniowych;
- Całkowita emisja CO₂ i pięciu innych gazów cieplarnianych (CH₄, N₂O, typu HFC i PFC oraz SF₆);
- Indeks uwolnionych do środowiska substancji niebezpiecznych, ważony względem toksyczności dla ludzi i ekotoksyczności;
- Udział obszarów zabudowanych w ogólnej powierzchni;
- Indeks różnorodności biologicznej oparty na zróżnicowaniu na poziomie genetycznym i siedliskowym (nie przyjęto jeszcze dokładnej definicji);
- Całkowite zużycie wody i procentowy udział naturalnego uzupełniania jej zasobów;
- Całkowite zużycie surowców i ogólna ilość wytworzonych odpadów, w tym udział materiałów wykorzystywanych wtórnie lub uzyskanych z recyklingu;
- Całkowita liczba przejechanych pasażerokilometrów (pkm) i tonokilometrów (tkm) oraz całkowite zużycie energii;
- Zużycie pestycydów (w tonach czynnego składnika, ważone względem toksyczności dla ludzi i ekotoksyczności).

5.4.4.1.2 Mierniki wg Polityki Ekologicznej Państwa

Do szczególnie ważnych mierników realizacji polityki ekologicznej zaliczono:

- **stopień zmniejszenia różnicy** (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska a naukowo uzasadnionym dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym),
- **ilość zużywanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń** w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w wielkościach fizycznych lub wartością sprzedaną),
- **stosunek kosztów do uzyskiwanych efektów ekologicznych (dla oceny Programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska),**
- **techniczno-technologiczne charakterystyki materiałów**, urządzeń produktów (np. zawartość ołowiu w benzynie, zawartość rtęci w bateriach, jednostkowa emisja węglowodorów przy eksploatacji samochodu, poziom hałasu w czasie pracy samochodu itd.), zgodnie z zasadą dostępu do informacji dane te powinny być ujawniane na metkach lub dokumentach technicznych produktu.

Powyższe wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji w dwóch przekrojach: terytorialnym (do zakładu włącznie) i branżowym.

Poza wymienionymi wyżej miernikami stosowane będą również wskaźniki:

a) wskaźniki społeczno-ekonomiczne:

- wzrost PKB oraz systematycznego wzrostu poziomu życia obywateli;
- poprawa stanu zdrowia obywateli (długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności);
- zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych;
- wzrost dochodów z rolnictwa;
- zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
- przyrost miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska;

b) wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód lądowych i morskich, poprawę jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawę jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
- zmniejszenie uciążliwości hałasu;
- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów oraz rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania;
- ograniczenie degradacji gleb;
- wzrost lesistości kraju (rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych);
- zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk;
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

c) wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa:

- kompletność i stabilność regulacji prawnych;
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli;
- zakres i efekty działań edukacyjnych;
- opracowywanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

5.4.4.2 Monitoring wdrażania Programu

Zgodnie z zapisami Polityki Ekologicznej Państwa głównym celem średniookresowym (do 2010 r.) w sprawie kontroli i monitoringu jest pełna harmonizacja procedur i zakresu działań w tej dziedzinie z zaleceniami OECD, wymogami Unii Europejskiej oraz zobowiązaniami wobec konwencji międzynarodowych.

Wymaga to w latach 2005-2008 działań:

- powołanie nowych struktur organizacyjnych i wdrożenie systemów obiegu informacji w dziedzinie środowiska, niezbędnych do spełnienia przez Polskę

warunków uczestnictwa w Unii Europejskiej i realizacji innych zobowiązań międzynarodowych, w tym:

- wdrożenie systemu rejestracji substancji niebezpiecznych spełniającego wszystkie wymagania ustawy o substancjach i preparatach chemicznych oraz ustawy o ochronie roślin uprawnych (2005 r.);
- wdrożenie systemu informatycznego PRTR (uwalnianie i transfer zanieczyszczeń) (2005 r.);
- wdrożenie systemu informatycznego SPIRS (rejestracja obiektów niebezpiecznych zgodnie z wymaganiami dyrektywy Seveso II) (2005 r.);
- wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska na szczeblu centralnym i regionalnym (2005 r.).

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań.
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów.
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Starosta (poprzez Zespół Realizacji Programu) będzie ocenił co dwa lata stopień wdrożenia Programu. Ocena ta będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu. W początkowym okresie wdrażania Programu również co dwa lata będzie weryfikowana lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w najbliższych czterech latach. Oznacza to, że pod koniec 2005 roku powinna być przygotowana nowa lista obejmująca lata 2006 – 2009.

W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres do 2012 r.) Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata).
- Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach (co dwa lata).
- Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

System statystyki publicznej i państwowego monitoringu środowiska oraz pozostałe mechanizmy nadzoru i kontroli powinny być tak zmodyfikowane, aby można było:

- co 2 lata dokonywać oceny realizacji wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska sporządzonych w celu realizacji polityki ekologicznej państwa;
- dokonywać oceny realizacji programów naprawczych poszczególnych komponentów środowiska przez organy inspekcji ochrony środowiska na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

Do szczególnie ważnych mierników realizacji polityki ekologicznej państwa należy zaliczyć:

- stopień zmniejszenia różnicy (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska (np. depozycją lub koncentracją poszczególnych zanieczyszczeń w powietrzu, wodzie, glebie) a naukowo uzasadnionym zanieczyszczeniem dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym);
- ilość zużywanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w jednostkach fizycznych lub wartością sprzedaną);
- stosunek uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów (dla oceny programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska);
- techniczno-ekologiczne charakterystyki materiałów, urządzeń, produktów (np. zawartość ołowiu w benzynie, zawartość rtęci w bateriach, jednostkowa emisja węglowodorów przy eksploatacji samochodu, poziom hałasu w czasie pracy samochodu itp.); zgodnie z zasadą dostępu do informacji dane te powinny być ujawniane na etykietach lub w dokumentach technicznych produktów.

Powyższe wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji polityki ekologicznej państwa w dwóch przekrojach: terytorialnym i branżowym (do zakładu włącznie). Poza głównymi miernikami przy ocenie skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa będą stosowane wskaźniki społeczno - ekonomiczne, wskaźniki presji na środowisko i stanu środowiska oraz wskaźniki reakcji państwa i społeczeństwa, a mianowicie:

- wskaźniki społeczno - ekonomiczne:
 - poprawa stanu zdrowia obywateli, mierzona przy pomocy takich mierników, jak długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności na obszarach, w których szkodliwe oddziaływania na środowisko i zdrowie występują w szczególnie dużym natężeniu (obszary najsilniej uprzemysłowione i zurbanizowane);
 - zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych w gospodarce;
 - zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
 - coroczny przyrost netto miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska;
- a) wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, poprawa jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawa jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;
 - poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy, a więc przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
 - zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim poziomu hałasu na granicy własności wokół obiektów przemysłowych, hałasu ulicznego w miastach oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych;

- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych;
- ograniczenie degradacji gleb, zmniejszenie powierzchni obszarów zdegradowanych na terenach przemysłowych i terenach po byłych bazach wojsk radzieckich, w tym likwidacja starych składowisk odpadów, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenie pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych i powstrzymanie procesów degradacji zabytków kultury;
- wzrost lesistość, rozszerzenie denaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrost zapasu i przyrost masy drzewnej, a także wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawa stanu zdrowotności lasów będących pod wpływem zanieczyszczeń powietrza, wody lub gleby;
- zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk, a także pomyślne reintrodukcje gatunków;
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

b) wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa:

- kompletność regulacji prawnych i tempo ich harmonizacji z prawem wspólnotowym i prawem międzynarodowym;
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli;
- zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych;
- opracowanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

W nawiązaniu do wykonywanych ocen będą sporządzane 2 rodzaje raportów:

- raporty Rady Ministrów z realizacji polityki ekologicznej państwa przedkładane Sejmowi, sporządzane co 4 lata;
- raporty zarządów województwa, powiatu i gminny, przedkładane odpowiednio sejmikowi województwa.

Poniżej zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tab. 2-6. Wskaźniki monitorowania Programu.

L.p.	Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko
1	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)
2	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)
3	Stopień zwodociągowania miasta
5	Stopień skanalizowania miasta
7	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi
8	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej
9	Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych / 1 mieszkańca x rok
10	Udział odpadów komunalnych składowanych na składowiskach
11	Udział odpadów przemysłowych składowanych na składowiskach
12	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych
13	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów

L.p.	Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko szczególnie uciążliwych (bez CO ₂)
14	Wskaźnik lesistości miasta oraz udziału w powierzchni terenów zielonych
15	Procentowy udział powierzchni terenów objętych ochroną prawną
16	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska
17	Udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej
18	Liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat i powierzchnia upraw
19	Wskaźniki świadomości społecznej
20	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowej
21	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców
22	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych

Określenie powyższych wskaźników wymaga posiadania odpowiednich informacji:

- Pochodzących z monitoringu środowiska. Informacje te pochodzą głównie z WIOŚ;
- Pochodzących z przeprowadzenia odpowiednich badań społecznych, np. raz na 4 lata.

Badania te powinny być prowadzone przez wyspecjalizowane jednostki badania opinii społecznej. Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do Starostwa, Urzędów Gmin, Wojewody, WIOŚ.

W oparciu o analizę wskaźników będzie możliwa ocena efektywności realizacji „Programu ochrony środowiska” a w oparciu o ta ocenę – aktualizować program.

5.4.5 Harmonogram wdrażania Programu

W tabeli przedstawionej poniżej (Tab. 2-7) zaprezentowano propozycję harmonogramu wdrażania „Programu Ochrony Środowiska miasta Zawidów”. Harmonogram ten zawiera główne grupy czynności i działań, które omówiono we wcześniejszych partiach tekstu.

Przyjętym założeniem jest możliwość ciągłej modyfikacji harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągania celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych (zgodnie z opisanymi procedurami patrz Schemat 4 oraz Schemat 5).

Tab. 2-7. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska miasta Zawidów".

Id.	Nazwa zadania	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013						
		Kw3	Kw4	Kw1	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4		
1	PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA	12 733 150,00 zł																						
2	CELE PERSPEKTYWICZNE 2005-2012	[Dotted bar]																						
3	WERYFIKACJA LISTY PRZEDSIĘWZIĘĆ	[Dotted bar]																						
4	Rekonstrukcja listy w 2007 roku			◆																				
5	Rekonstrukcja listy w 2009 roku										◆													
6	Rekonstrukcja listy w 2011 roku																					◆		
7	Rekonstrukcja listy w 2012 roku																						◆	
8	Mierniki efektywności programu	[Dotted bar]																						
9	Międzyokresowe podsumowanie efektywności POŚ w 2009 roku																						◆	
10	Międzyokresowe podsumowanie efektywności POŚ w 2012 roku																							◆
11	Ocena realizacji listy przedsięwzięć	[Dotted bar]																						
12	Ocena pośrednia w 2007 roku			◆																				◆
13	Ocena pośrednia w 2008 roku																							◆
14	Ocena pośrednia w 2010 roku																							◆
15	Ocena pośrednia w 2012 roku																							◆
16	Raporty z realizacji programu	[Dotted bar]																						
17	Raporty pośrednie w 2007 roku			◆																				◆
18	Raporty pośrednie w 2008 roku																							◆
19	Ocena realizacji celów	[Dotted bar]																						
20	Podsumowanie programu operacyjnego w 2009 roku																							◆
21	Podsumowanie celów strategicznych w 2012 roku																							◆

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA MIASTA ZAWIDÓW NA LATA 2005-2008 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2009-2012

Id	Nazwa zadania	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		
		Kw2	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4	Kw1	Kw2	Kw3	Kw4
22	Wdrażanie i realizacja programu operacyjnego																			
23	Zopatrzenie w wodę																			
24	Budowa, Rozbudowa, modernizacja sieci wodociągowej wraz z przyłączami																			
25	etap I																			
26	Budowa, modernizacja stacji uzdatniania wody																			
27	etap I																			
28	etap II																			
29	Gospodarka ściekowa - Przedsięwzięcia inwestycyjne																			
30	Budowa przepompowni ścieków, Eurodiagów kocznych i kanalizacji sanitarnej wraz z zakupem urządzeń technologicznych w gminie																			
31	etap I																			
32	Budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków w gminie																			
33	etap I																			
34	Ochrona Powietrza Atmosferycznego																			
35	Sektor o oddziaływania - Transport drogowy																			
36	Utworzenie nowych ścieżek rowerowych na terenie miasta Zawidów																			
37	etap I																			
38	Wykonanie nawierzchni drogi ulicy Piłaskiego wraz z oświetleniem energooszczędnym																			
39	etap I																			
40	Remont ulicy Koscielnej w Zawidowie-wykonanie ciągu pieszo-rowerowego wraz z oświetleniem energooszczędnym.																			
41	etap I																			

5.5 Główne działania w ramach zarządzania Programem

W oparciu o zapisy niniejszego rozdziału w poniższej tabeli (Tab. 2-8) przedstawiono najważniejsze działania w ramach następujących zagadnień: wdrażanie "Programu ochrony środowiska" (koordynacja, weryfikacja celów ekologicznych, strategii ich i listy przedsięwzięć, współpraca z różnymi jednostkami), edukacja i komunikacja ze społeczeństwem (w tym system informacji o środowisku), systemy zarządzania środowiskiem, monitoring stanu środowiska. Dla każdego zagadnienia wskazano instytucje uczestniczące w realizacji wyszczególnionych działań.

Tab. 2-8. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2005 – 2008	Instytucje Uczestniczące
1	Wdrażanie "Programu ochrony środowiska"	– Koordynacja wdrażania "Programu ...". – Współpraca z różnymi jednostkami. – Ocena wdrożenia przedsięwzięć (2x, 2006 i 2008). – Ocena realizacji i weryfikacja celów ekologicznych i kierunków działań (1x, 2006). – Raporty o wykonaniu Programu (2x, 2006 i 2008).	Samorząd miasta, Inne jednostki wdrażające Program
2	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, System informacji o Środowisku	– Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem. – Realizacja ustawy Prawo ochrony środowiska w zakresie dostępu do informacji o środowisku . – Większe wykorzystanie mediów (prasa, telewizja, Internet) w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programów. – Stosowanie systemu "krótkich informacji" o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych). – Szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem	Samorząd Miasta Starosta, Zarząd Województwa WIOŚ, Organizacje Pozarządowe

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2005 – 2008	Instytucje Uczestniczące
3	Systemy zarządzania środowiskiem	– Wspieranie i promowanie zakładów / instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem.	Starosta, Wojewoda Fundusze Celowe
4	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi. Informacje o stanie środowiska w mieście.	WIOŚ, WSSE Starosta

6 ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU

6.1 Wprowadzenie

W niniejszym rozdziale omówiono potencjalne źródła finansowania i ich szacunkowy udział w kosztach realizacji przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie..." (pr. 7.2.). Koszty wdrażania "Programu ..." zostały określone dla okresu 2005 - 2008 (par. 6.3.). Dla dalszych okresów (po 2008 roku) koszty powinny być szacowane w następnych etapach realizacji Programu, w ramach uściślenia informacji i korygowania działań na podstawie badań monitoringowych.

Koszty wdrożenia przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie ochrony środowiska" dla okresu 2005 - 2008, podane są w cenach I kwartału 2005 roku.

6.2 Ramy finansowe wdrażania "Programu ochrony środowiska"

Niezbędnym elementem "Programu ochrony środowiska" jest wskazanie ram finansowych wdrażania "Programu ..." poprzez szacunek wielkości środków, które mogą być zaangażowane w realizację przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. Są to środki własne gmin powiatu, środki podmiotów gospodarczych, środki budżetu Państwa i budżetu województwa dolnośląskiego, a także środki pochodzące z funduszy celowych i środki pomocowe.

6.2.1 Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć Programu

Specyfiką systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest to, że większa część wydatków ponoszą samorzady terytorialne, fundusze ekologiczne i przedsiębiorstwa, natomiast udział środków budżetu państwa jest mały.

W poprzednich latach przeciętny udział funduszy ochrony środowiska oraz dopłat do kredytów uruchamianych przez Bank Ochrony Środowiska wynosił około 30% wartości inwestycji. W najbliższych latach rola funduszy ekologicznych (przede wszystkim Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) powinna polegać na koncentrowaniu środków na wspieranie inwestycji priorytetowych z punktu widzenia integracji z UE. Jednocześnie oczekuje się spadku udziału funduszy ochrony środowiska, ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych. Natomiast oczekuje się większego niż dotychczas zaangażowania środków pomocowych, w tym z funduszy przedakcesyjnych oraz po uzyskaniu członkostwa w UE - funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (2005 - 2006) .

Inwestycje przewidywane do realizacji w przemyśle będą finansowane ze środków własnych i kredytów komercyjnych oraz uzupełniająco z funduszy ochrony środowiska, pod warunkiem uznania danego zadania za priorytetowe w skali województwa.

Jak wspomniano wcześniej, istotny ciężar finansowania inwestycji w infrastrukturze pozostanie na barkach gmin, często poprzez zaciąganie długu w bankach i w międzynarodowych instytucjach finansujących (np. EBOiR). Coraz częściej gminy podejmują decyzje o udzieleniu praw inwestorowi zewnętrznemu do wykonywania działań z zakresu ochrony środowiska poprzez spółki z udziałem gminy, który to udział jest gwarancją jej wpływu na decyzje podejmowane przez spółkę oraz na jakość świadczonych usług.

6.3 Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 - 2008

6.3.1 Wprowadzenie

W rozdziale 5 niniejszego dokumentu przedstawiono harmonogram wdrożenia „Programu ...”.

Kalkulacja kosztów przedstawiona w par. 6.3.2. dotyczy wykonania zadań, które będą realizowane w latach 2005 – 2008 ponieważ szacunek kosztów w okresach dłuższych jest obciążony tak dużym błędem, iż staje się mało przydatnym. W okresie tym przewiduje się działania z zakresu:

- zarządzania środowiskiem zgodnie z celami i strategią Programu Ochrony Środowiska,
- koordynacji / zarządzania, monitoring wdrażania programu, doskonalenie przepływu informacji,
- edukacji ekologicznej,
- inwestowania w techniczną infrastrukturę ochrony środowiska (zgodnie z listą przedsięwzięć, przewidzianych do realizacji w latach 2005 – 2012).

6.3.2 Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 – 2008

Szacunkowe koszty wdrażania "Programu ..." w latach 2005 - 2008 przedstawiono w tabeli zbiorczej (Tab. 2-9). Koszty te zostały określone w oparciu o:

- szczegółowe dane zgłoszone przez różne jednostki nt. kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć lub szacunek kosztów przeprowadzony w oparciu o średnie wskaźnik dotyczące budowy i eksploatacji urządzeń,
- ocenę wielkości środków możliwych do zaangażowania (tzw. ramy finansowe).

Tab. 2-9. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2005 - 2008 (w tys. PLN).

L.p.	Zagadnienie	Koszty w latach 2005 - 2008		
		Tys. PLN		
		pozainwestycyjne	inwestycyjne	Razem
1.	Zaopatrzenie w wodę	0	2 600,00	2 600,00
2.	Gospodarka ściekowa	0	8 400,00	8 400,00
3.	Powietrze atmosferyczne	96,00	1 489,15	1 585,15
4.	Przyroda i krajobraz	130,00	10,00	140,00
5.	Edukacja ekologiczna	10,00	0	10,00
Razem koszty w latach 2005 - 2008		236,00	12 499,15	12 735,15

Uwaga: W powyższej kalkulacji nie uwzględniono kosztów budowy, obwodnic oraz modernizacji i budowy nowych odcinków dróg oraz gospodarki odpadami.